

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΝΟΥΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΙΛΟΝΟΣ Ε. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 25 του Γεννητού 1907 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Δομος Οικονόμου αρ. 4 | ΑΡΙΘ. 238

Μή ζητάς σιά λατινικά πώς θα μιλήσεις
καλά γερμανικά. Ρώτα τή μάνα σιό σίτι,
τά παιδιά σιούς δρόμους, τόν άπλοϊκό άδρωπο
σιό παζάρι. Κοίταξέ τους σιό σιόμα πώς μι
λούν κ' έτσι γράφς.

ΔΟΥΘΗΡΟΣ

Ο καλός γραφιάς λέει καινούρια πράματα
μέ συνηθισμένες λέξες.

SCHOPENHAUER

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΨΥΧΑΡΙΣ. Η Άρρωστη Δούλα (συνέχεια).
ΕΡΜΟΝΑΣ. Κριτικές αναποδιές. — Ο Δωδεκάλογος του
Γύφτου.
LAVASANGA. Παρηγοίτις τής Μενταγκασκάρης. Τό
ποτάμι τής σφοράς.
ΕΦΗΜΕΡΙΤΗΣ. Ο Δάσκαλος του χωριού.
ΠΟΙΗΜ. ΤΑ. Κ. Παλαμάς, Λέκας Αρβανίτης, Μπαί-
ρον (μετάφραση Σ. Πασαγιάννη). Ρήγας Γρόλφης.
ΠΑΡΑΡΑΦΑΚΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — ΧΩΡΙΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΕΛΜΟ.

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΟΔΙΕΣ

Ο ΔΩΔΕΚΑΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΓΥΦΤΟΥ — Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

Μερικά έργα δέν κρίνονται. Μας κρίνουνε καί-
να. Έρχονται σάν καινούριος αυτότελος κόσμος, σάν
υπερκόσμος λόγος πού μας άδράχνει και μας αλλά-
ζει και μας ξαναπλάθει. Χωρίζουνε τó χτές από τó
αύριο σάν τó γυμνόπετρο ναό πού στημένος σ' άκρω-
τήρι δεσπίζει διαχωρίζοντας δυό αντίμαχες θλασ-
σεις. Γεννιούνται από τά περασμένα, μά γεννιούνται
άντίνομα και τά σφραγίζουνε τά περασμένα μέσα
στών τάφο τους και σύγκαίρα γίνονται ή μάνα και
τό θέμελο κ' ή οδηγήτρια τρέλλα τής μεγάλης άλ-
λαγής. Συμμαζεύουνε μέσα τους κι οργανώνουνε γύ-
ρω τους τή διαλεχτή ζωή πού γύρευε κάποιαν άρχή
και κάποιον κυβερνήτη και πού δέν έβρισκε και δέν
ήξερε πού να βρή. Τέτοια έργα κάνουνε τους και-
ρούς. Κ' οι άνθρωποι λένε πώς φέρνουνε καινούριες ά-
λήθειες. Καλύτερα στέκει να λέμε πώς θεμελιώνουνε
μια καινούρια συνείδηση.

Ο Έλληνισμός δέν είχε καθάρια δική του συν-
είδηση τώρα και τρεις χιλιάδες χρόνια. Κι αυτό —
όσο κι ά φαίνεται υπερβολικό κι άξέτηστο — είναι
δμως θαρρώ ιστορική αλήθεια. Κ' επειδή βασιζώ έ-
σια ίσια πάνω σ' αυτή μου τή γνώμη τή ξέχωρη
άξια του Δωδεκάλογου νομίζω πώς δέν είναι παρά-
ταιρο να σταθούμε και να ζητάσουμε τήν άκρίβειν
τής τέτοιας μου αντίληψης.

Στά χρόνια του Τρωϊκού πολέμου και μάλιστα
πρωτύτερα στήν έποχή του Αιγαϊκού πολιτισμού
οι Δαναοί κ' οι Κνωσσοί δική τους είχαν έθνική

και κοινωνική συνείδηση. Σκεδόν καθαρó άκόμη Ά-
ριοι ζούσανε κατακτητάδες και χτίζανε σά δράκοι.
Άριστοκράτες μεγλόχρονοι γνώριζαν τήν τέχνη να
κυβερνούνε τους λαούς κ' είχανε τή δύναμη να είναι
άνωτεροι από καθέ στενή δικαιοσύνη κ' ήθική. Άμα
κακουργούσανε τρομάζαν και τους θεούς άκόμη. Μά
ξέρανε να σέβονται τήν άτομική τιμή — άίστημα
πολύτιμο πού ύστερα χαθηκε για να ξαναγεννηθί με
τό μεσοχρονιάτικο ήπποτισμό — και τά οικογενειακά
τους έθιμα είχανε πατριαρχική σοβαρότητα. Η γυ-
ναίκα εΐτανε δέσποινα του σπιτιού της και στεκό-
τανε σε πολύ ψηλότερη θέση από τή γυναίκα τής
κλασικής έποχής. Στά κάστρα τους ζούσε κ' ή τέ-
χνη — ή έπική μούσα του άοιδού, ή άντρίκειν μα-
στοριά του σκαλιστή πού λημπροστολίζει τά κροντή-
ρια και τ' άχτινοβόλα τ' άρματα. Μά πέρα πάνω
άπ' όλα ξεχωρίζανε μέσα στα σημάτικα κράτη και
τόν αϊγυπτιακό πολιτισμό τής έποχής τους με τήν
άκταμάχητη περηφάνεια τής φυλής τους και τήν
όργανική τους πειθαρχία. Κ' έτσι ο κόσμος αυτός —
πού τότε ξαναβρίσκουμε σήμερα στις Μυκήνες, στο
Βαφί και στήν Κνωσό — είχε μια συνείδηση και
ζούσε με μια παράδοση. Από κει γεννήθηκε ο Τρωϊ-
κός ο πόλεμος κι από κει μας ήρθε ή 'Ιλιάδα.

Και δέν τήνε νομίζω τήν 'Ιλιάδα δημοτικό τρα-
γούδι. Μερικοί θένε να πούν — και θαρρώ πώς δέν έ-
χουν άδικο — πώς είναι συνειδητό έργο πολιτισμού
πού είχε φτάει κ' ίσως ξεπεράσει τήν άκμή του.
Λίω ξεπεράσει γιατί όσο κι ά βλέπουμε στήν 'Ιλιάδα
τήν εικόνα μιας πλέριας φυλετικής κ' ήθικής συνεί-
δησης, όμως βλέπουμε κι άλλες μερικά σημάδια πού
προδίδουνε κάποια έπιρροή ασιατική και πού προλο-
γάνε τόν ξεπεσμό.

Τής ήρωϊκής ζωής ή άριανή ένότητα σπάστηκε
άρκετά γρήγορα. Οι νότιοι λαοί τής Ελλάδας πού
τους σκέπασε ή ιστορία με τή γενική ονομασία Πελα-
σγοί και πού εΐτανε Κέλτες, Σλάβοι κ' ίσως και κί-
τρινοι Φίνες, κ' οι Σημίτες πού πλημμύριζαν τότε
— καθώς και σήμερα — τήν Άσπρη θάλασσα ξεχω-
ριάσανε με τίν καιρό τους κυρίαρχους Δαναούς κι ά-
νακατευτήσανε σιγά σιγά μαζί τους. Έτσι χάλασε
ή δωρική δύναμη τής φυλής κι άρχισε να κομματιά-
ζεται ο χαρακτήρας της και να ξεπίφτη.

Σημιατικές ιδέες άπολυταρχικής δημοκρατίας ξε-
τσιπώτανε τά πολιτικά ήθη και μόλεψαν τήν ιδεα-
τή Πολιτεία του Πλάτωνα. Η δημαγωγία στή μι-
σοφοινική Άθήνα έστησε τó τυραννικό είδωλο τής
άποκλειστικής πατριδας και θυσιάζοντας από τή
μια μεριά τήν άτομική λευτεριά του πολίτη κινή-
γησε από τήν άλλη να ληστεΐη και να ξαφανίση τις
άλλες έλληνικές πολιτείες. Τις πανάρχαιες άριανές
θηρηκείες τις ξετοπίζανε οι βρωμερές θεότητες τής
Συρίας τομαζώντας έτσι τó δρόμο για τήν ύστατη

σημιατική ύδρα — τή χριστιανική θρησκεία. Κι όμως
τό θάμπος τó άττικό μας έχει μαγεύεινους άκόμη σή-
μερα κι όποιος λέει Άθήνα έννοεί τήν όνειρευτή τε-
λειότητα μιας ζωής ρυθμικής. Μπορεί αυτό να στί-
κη σωστό για τους τεχνίτες και τους ιδεολόγους,
μπορεί να φάνηκε ή Άθήνα πολύ άξια στα γράμ-
ματα και σε κάθε τέχνη, όμως άδύνατο μου είναι
να θαμάρω τέτοια χώρα ήλόφυγα γιατί πάντα τό
βλέπω πώς δέν είχε — ούτε και καμιάν άλλη έλλη-
νική χώρα δάθε από τόν Όλυμπο — έθνική συνείδη-
ση. Περιττό μου φαίνεται ν' αναδΐψω τήν ιστορία
της. Ο Παρθενώνας είναι τó μεγάλο δείγμα τής
ψευτιάς της. Γιατί ο Παρθενώνας όσο άθάνατος κι
αν είναι είναι ναός πού χτίστηκε με χρήματα κλε-
μένα από Έλληνες, με τις άτιμιες πολιτικές πού κα-
τάστρεψε τήν Ελλάδα. Και τó κρέμα βαραίνει πάνω
μας άξεπλήρωτο άκόμη.

Μά τó είχανε στο αίμα τους. Αίμα νοθεμένο
πιά, αίμα πού θέρριε τó στενοκέφαλο ήγώισμό και
τήν άνόστη ιδιοτέλεια. Και για αυτό ή κοινωνία ξε-
χαρβαλώνεται και ξαπλώνεται καθέ μέρα πιο πυ-
κνά ή μούλα τής σάπιας Άσίας Γι' αυτό και
στή φιλολογία τήν κλασική — τήν πιο καθάρια δό-
ξα τής Άθήνας — δε βρίσκει κανείς τήν αντίρροχη
μιας ψηλότερης άκέριας συνείδησης, δέν άντικρίζει
κανείς τó θείο κείνο ήγώισμό πού κάνει τοίς ήρώους
και στυλώνει τά ρηγάτικα έθνη. Κόσμος ιδανικούς
κυνηγούσαν οι φιλόσοφοι κι έμπορες σοφιστεΐες. Η
τραγική Μούσα προσπαθεί να μιλήση πιο ξέθαλλα —
και με τόν Αισχύλο μας ξαναθυμίζει κάποτε τήν
ψυχή τής Ομηρικής έποχής — όμως σκλαβα του
Δήμου και τής ασιατικής Μυθολογίας παραδέρνει τó
συχνώτερο σε ρητορισμούς τής Άγλας και ξεφω-
ντά για τής Μοΐρας τις καταντίες. Κ' έτσι παν-
τού. Όμορφα, όλόμορφα τά κομάρια, μά πούθινά
ένκ έργο, μια ψυχή, ένας άνθρωπος πού να κλείνη
μέσα του όλόκληρη τήν Ελλάδα.

Μά στιγμή νομίζει κανείς πώς οι Μακεδόνες θα
σώσουνε τόν Έλληνισμό. Οι Άθηναίοι τους είχανε
για βάρβαρους μά ή έθνική τους άγριότητα σήμαινε πώς
εΐτανε άκόμη πολύ πιο καθαρó Έλληνες από τους
Γραικύλους τής Στοάς. Ο Άλέξαντρος όμως άργά
γεννήθηκε. Η Άσία είχε κούλας μουλιάσει τήν Έλ-
λαδα κ' εκεί πού φαίνονταν πώς οι Μακεδόνες κα-
ταχτούσανε τήν Άσία όμως αλήθεια ζετελείωναν να
συμπληρώνανε τή νίκη του πολιτισμού πού κατέ-
θηκε από τή Βαβυλώνα, τά Ιεροσόλυμα και τις Θή-
βες. Γι' αυτό και τόσο γλήγορα σβίστηκε ή διαβα-
τάριχη δόξα τής Μακεδονίας.

Περιττό να ζητάσουμε τ' Άλεξαντρινά, τά Ρω-
μαϊκά, τά Βυζαντινά χρόνια. Όσο πήγαινε κι αύ-
γάτιζε ή ανακατωσούρα και χειροτέρευε τó ζέφτισμα
κ' ή φυλετική σκπίλα. Η Άλεξάντρεια είχε μόνο

γραμματιζόμενη έκλεχτική συνείδηση, η Ρώμη κυβερνητική, το Βυζάντιο θεολογική.

Η Κρήτη κάτι δούλεσε να πη στον καιρό του Ερωτόκριτου και της Ερωφίλης. Μά εΐτανε νωρίς ακόμα. Η κλέφτικη ποίηση δε βγήκε από τα στενά όρια του δημοτικού τραγουδιού. Πρώτος ο Σολωμός αγάντευε την καινούρια Ελληνική συνείδηση Μ' από μακριά, πολύ μακριά. Εΐτανε όραμα, ζνεις ακόμα και θα πΐθανε βασανισμένος από την πίκρα πός η Ρωμιοσύνη δέν εΐταν ακόμα έτοιμη να καταλαβη, δόκλχη την έννοια της Ελλάδας και να την αληθεΐψη. Γιατί τυχαίνει με μΐς σήμερα, ό,τι και με τους Γερμανούς στα χρόνια του Goethe. Η φιλολογική συνείδηση μορφώνεται πριν από την Ιθική και την κοινωνική και αντίς να ξεπλώνεται σαν αντίθωριά τους βρίσκει πώς κείνη τις δόχηξ και τις μάντευει.

Και να ο Δωδεκαλόγος του Γύφτου. Είναι ο νομοθέτης δωδεκαλόγος της Ρωμιοσύνης, το βιβλίο που το περιέμενε τόσα και τόσα χρόνια για να διαβαση μέσα την ψυχή της. Η Ελληνική φιλή εχει σήμερα τη δική της συνείδηση — αν όχι στα πράματα τουλάχιστο στην κόσμο τόν ποιητικό. Εΐδε από πού ήρθε και ξέρει πού πηγαίνει. Ξεκαθαρίζει τα περασμένα, ένιωστε γύρω της πιδό απλόχωρο τόν άγερα και λείει να πλαση μιά καινούρια ανθρώπινη — μά πάντα ιστορικά ελληνική — μορφή.

Λίγη είναι τα βιβλία που σταθήκανε να έχουν τέτοιαν αξία. Δί μου φαίνεται παράτολμο να θυμηθώ τα όνόματα του Dante και του Shakespeare. Οί μεγάλοι κείνοι κινανε με το έπος και με το δράμα, ό,τι θα κάνη ο Παλαμάς με τη λυρική ποίηση στην Ελλάδα. Η μορφή δε σημαίνει. Έχει λόγους ιστορικούς, ίσως και φυλετικούς. Έπειτα κι ο Δωδεκαλόγος απλώνεται κάποτε μ' ένν μεγάλο φόνμα έπικό, ιδιαίτερο κι αυτό για την ύπονοητική του απλότητα. Κ' έτσι ο Παλαμάς πάνω από το πέρασμα τριάντα αιώων άκκοίμπησε το χέρι του στην άμο του τυφλού τραγουδιστή της Ίωνίας.

Θά βρηθί μιά μέρα η εξαίρετική κι ασύγκριτη σημασία του Δωδεκαλόγου. Σήμερα λίγη θά προσέξουνε. Δέν εΐμαστε άρκετά λευτερωμένοι για να τόν παραδεχτείμε και να τόν ενεργήσουμε. Άργητερα — κι ελπίζω να έρθη αυτό το άργότερα — σαν άρχίσουμε να χτιζουμε το δικό μας πολιτισμό θα γυρίψουμε από το Δωδεκαλόγο τις έσωτερικές έννοιες και τις μεγάλες γραμμές της ψυχής μας. Εκεί θα βρούμε και το δωρικό παραμύθι που μΐς λείει πώς πρέπει να γεννήσουμε και ν' αναθερίψουμε Άδακρυτους κι Άγιλαστες για να γίνουμε έννος — και μ' αυτό άνθρωποι.

Δέ μου εΐχεται να καταπιαστώ φιλόλογη άνάλυση του Δωδεκαλόγου. Τα έργα που θαμαζώ θέλω να με συγκινούν δολόκληρα και δέ μ' κείσει να κοματιαζώ τόν ένθουσιασμό μου με κεντόβλεπες κριτικές κι αδιάκριτες άνατομίες. Δέν ξέρω στην κόσμο θίαμα ώραιότερο από γυμνό καλοκομένο βαθυοχρώματο βουνό. Μά χρειάζεται να το βλέπεις από μά κρος.

Ός τόσο πρέπει να δείξω πώς το κατάλαβα το ποίημα και γι' αυτό θα προσπαθίσω να φανερώνω το ρόμο που σιδίνει τις κύριες ιδέες του. Ο ίδιος ο Παλαμάς φρόντισε να μΐς ζηγήτη στην πρόλογό του πώς γεννήθηκε το βιβλίο και ποιοι στοχαστρι το κυβερνούνε. Μέ το μίθς πηρα να δουλέψω. Ο Γύ

φτος, τίπος της φυλής του διαλεχτός, ξεχωριστός μέσα στους ξεχωριστούς, έχει βαθιά τη συνείδηση της συντροφικής ζωής, και δέν τα ταιριάζει με τη συντροφιά. Θέλει να δουλέψη σαν τους άλλους, και εδίν το δίνεται. Δοκιμάζει κάθε τέχνη, και κάθε τέχνη του είναι στενή κι άναποδη. Στενή κι άναποδη κ' η άγάπη του που τόσο πλατιά την όνειρεύτηκε. Τέλος μιά μέρα βρίσκει ένα μυστηριώδες βιβλίο, κληρονόμιά από κάποιο γέροντα έσρο προφήτη. (Μήπως εΐταν ο Ζαχαρούστρης ;). Πιάνει το βιβλίο και με το παλίζμο του βρίσκειτα σά νέος άνθρωπος. Οί άνθρωποι άνατριχιάσαν και θυώσαν από πολύ με το βιβλίο του: μά τα παιδιά, οί μελόμενοι άνθρωποι, γητεύονταν από το βιβλίο του και πτωφτανει. Τέτοιο, άπάνου κάτω το παραμύθι.

Παρά πάνω προσπαθησα να δείξω γιατί γαθηκε η ελληνική συνείδηση ύστερα από τα ήρωικά χρόνια. Είναι η μεγάλη ψυχολογική άρρώστια της φυλής μας και μου φαίνεται πώς ξεδιχνώνω αυτής της κατάρας τόν ίσκιό να πλανιέται μέσα στα καταβαθ της ψυχής του Γύφτου ποιητή. Και δέν έχω ακόμα βεβαιώθη αν η ύπονοηση του Γύφτου σημαίνει την προσπαθεια της φυλής μας για να λευτερωθη από το διαλυτικό τσιπμό που τίνε παραλεΐ και τίνε φέινει στο κήρα και τη μαροζι, η κι αν είναι γενικώτερα το είδος της ζωής ποι για ν' αλλάξη και ν' ανεξί πρέπει πρώτα να σπάση και να μισθη και να δοκιμαση όδης τις τέχνες κι όδης τις μορφές Νομιζώ πΐς κ' οι δύο αυτές ιδέες είναι σά θέματα μουσικά πληγμένες μοζι και ξετυλίγονται η μιά μες από την άλλη άλλοι φαρδαινοντας κι άλλου βαθύνοντας το ποητικό νόμο.

Όπως κι αν είναι, άμέσως από το έμπα την άπαντοίμε την εικόνα του ξεπερμού. Στην « Έρχομό» άνοίγει τ' όραμα με την περιγραφή της έποχής που ζή ο Γύφτος — έκατό χρόνια πριν πατήσουν οι Τούρκοι το Βυζάντιο. Στο βαθος ξανοίγεται η Πόλη — όχι μόνο ζωγραφικά της χώρας της όνειρευτής μά και ζωγραφικά τών ανθρώπων. Τι πιδό αληθινό από τους στίχους εκείνους που λένε το κούρασμα και τη σαστημάρα τους ;

» και σά νάχασον το δρόμο τους
» και μζι μ' εΐτό σά νάχασον
» λίγο λίγο και την έννοια
» λίγο λίγο και τη γνώμη,
» ύστερα και κάθε μνήμη,
» ύστερα και καθ' έλπίδα,
» πού δέν κρετιύσαν πίσω τους
» και πού μήτε ξάνοιγαν έμπρός
» μιά πετρίδα.

Εΐχανε ξεχασει την Ιθική τους παράδοση γιατί δέν ύπηρε πιδό καμιά κυβερνήτρα φυλή. Και να οι νκρωμένοι θεωρητόμενοι :

» και εΐτετε ως μπλεσσωμένοι
» και έβιναιτε νεκροι και λυτρωμένοι
» κι από πάθια κι από τάφους
» και εΐτετε σά να τεξίδεναν
» πετιμά σι τρεφιστοι
» από λάσπιτα εΐεργέτη
» σέ μάν άλλη άμύλητη ζωή.

Και να το προστύχημα της φυλής :

» κ' εΐταν δι' εΐ έφωρισμένοι
» κ' εΐ έμμοσπίτες κ' εΐ άλλόφυλοι
» και δι' εΐ πλάνοι, και δι' εΐ ξένοι...

Και μ' ένα στίχο συνειψίζει την Πόλη ο ποιητής :

» Και κρετέεργε τόν Τούρκο να την πάρη.

Άνήμερη, δίχως θέληση κατάντησε από την πολυκαίρινη κούραση να πωθί το θάνατο και τη σκλαβιά. Εικόνα ψυχολογική που θυμίζει μερικούς

τεράστιους στίχους της Κόλασης του Φλωρεντινού.

Και μέσα στο τρικύμισμα του παραδκρμένου κείνου καιρού περνά καθάλλαρη στη μούλα του ο κλέφτης Γύφτος :

» ότε σπΐσε, ότε κολόβιο, ότε τσαντήρια
» στο μεγάλο άφεντεπάλτο της πλάσης
» μιά μονάκιβη σκεπή μου-δ ούςενός.

Μά νοιώθει την ξεχωριστή του αξία και θ.λει να την αληθεΐψη. Έχει ίσκιψει μέσα του και ξέρει τόν αντίπαλο της ψυχής του. Όμως τόν κόσμο τόν άπ' όζω λογείται ν' άφεντεΐψη. Κι άπ' ου πολεμιστής δέν είναι πώς άλλιώτικα παρά με τη δουλειά ; Και γίνεται δουλευτής.

Πρώτα χιλκιάς. Δουλεύει το μέταλλο και τη φωτιά, σφυροκοπά τα όρεπάνια και τ' αλέτρια, τα σπαθιά και τα κουδούνια, τα κλειδιά τω Θεσαυρώνε — όλα τα όνεργα του άρματωλού, του βοσκού και του ζευγολάτη.

Μά της τέχνης το δαιμόνιο δέν τόν άφνει. Θέλει να πλαση με σαν τεχνίτης. Θέλει με τη δική του ζωή να ζωντανέψη τα έργα του. Δέλει την όμωρριά και παραβλέπει τ' ώρίλιμο. Και γι' αυτό δημιουργεί :

» τ' άνοφέλειτο, τ' άχρείστο και τ' άλλόκοτα
» πού τους λείπει τότε πρόσωπο,
» πού τους λείπει πάτα σόμο,
» πού τους λείπει πάντα τ' έννομο.
» Κι όσα όργίζον τοδς ανθρώπους,
» κι όσα άγάπες δέν ξυπνήσαν πευθενά.»

Και δίχως να όρηστέ με τους ανθρώπους που δέν τόν καταλαβαίνουν παράτησε το σφυρι κι άρπαξε το ζουρνά. Κ' έγινε λαλητής — η ψυχή του πανηγυριού και της χαράς ο διαβατάρης έσροφάντης. Με λυρική λυγεριά φερώνει το τραγούδι του και γύρω στο τραγούδι του τριγυνά μαγεμένος ο παρδαλός, ο κόσμος — χοροί και ζενύχτια, σκετωμοί κι άγκαλιάσματα, ξεφαντώματα στο κάππο και στο κλέφτικο δαφβί. Κι όμως πάντα μένει ποιητής.

» Γέσω στών πεθών τη λόσσα
» εΐμεν η γελήγη έγώ
» και εΐμεν η πνοή η καθάρια
» μες τόν άνεκατωμό.

» μες της φαντασίας μου τα τεράπλετα
» Όλυμποι και Τάστερα, δια χώρεσαν
» όμως η ψυχή μου είναι περθένα.

Ός τόσο έχει τους πειρασμούς της η ποίηση. Φτάνει κάποτε ως τ' άγρίκητο, φτανει κάποτε ως τη μυστική κλειδαμιά της ζωής που μάγα δέν την άνοίγουν ούτε σπαθί. Και σέ μιάν όρα τέτοια άποκαρού άνασκήκωσε το γύφτο άπελπισιόξ άνάρα κ' έκανε συντρέμα το ζουρνά του.

Ξυκρησε οικόδομος. Μά έδικ θλίψη τόν περιέμενε και δώ. Ξυκρησε το παλάτι το άφάνταστο, το άόγκριτο, το ζωτικό. Κι ότε η τέχνη του έφτανε ότε τα όνεργα εΐχε ότε τα μαρμαρα του δώσκανε πού χρετιζότανε για τέτοιο τιπάνιο χτίσμα. Το παλάτι του έμεινε όραμα και πηγε να συντροφέψη στην πατρίδα τών ασρόδελων όλα τα μεγάλα όνειρα που τυραννησαν τους τεχνίτες — τους ξακουστούς, τους δειλούς και τους άνήμερους — και πού γλωμά ξεγύστρησαν προς την άναπαρξία δίχως ποτέ να σωπατωθούν.

Κι ο Γύφτος δέν ξανάσκυψε σέ δουλειά. Πηγε στην άγαπη να της γυρέψη τ' άπόκρυφα της ζωής — κι όχι μόνο τα σιβύλλια λόγια μά και βούθια για να πλάση τ' έννομό του — την άψιγχιδιαστη γενιά.

Μά σά να το μαντεύη πώς η άγάπη θα πη σκλα-

βία και πως συνεργάτης η γυναίκα δι γίνεται. Τουλάχιστον η γυναίκα που ξέρουμε μεις. Κ' έτσι το τραγούδι δεν κατεβαίνει αρκετά βαθιά, δεν παθαίνεται, δεν αδράχνει, δεν περκαλιέ. Η αγάπη δεν είναι σκοπός, είναι μέσο για το Γύφτο. Θίλει ν' ανεβάσει τη γυναίκα στο ρυθμό της σκέψης, να τήνε χρήση καινούριας πίστης ίερίσσα. Του κάκου. Η γυναίκα μένει πάντα το συντηρητικό ψυχόρητο της φυλής. Τήνε ξαφνίζουν οι όργες του ήρωα και τήνε δειλιάζει κάθε καινούριας ιδέας ο κίντηνος. Το βλέπει και πικραίνεται ο γύφτος και γιατί δεν τότε καταλαβαίνει νομίζει πως πρέπει να είναι κείνη κάτι δαιμονικό — «ψύτρη σκιάδα».

Έπειτα έρχονται «ο Θάνατος των Θεών» και «ο Θάνατος των Αρχαίων». Ανεβαίνει ο Γύφτος στα προύλαια της επίκτης μόσκας και μας δείχνει από κει το μεγαλόπρεπο πέρασμα των Ολύμπων που δλοένα παθαίνουν και των αρχαίων που δε θένε να πιστέψουν πως παθαίνε. Μας δείχνει πως οι θεοί δεν είναι παρά «γιγαντίματα της πλάνης», δινές μας φαντασιές που ρίχνουμε πάνω στο άδειο το τίποτε γιατί φοβούμαστε μη μας ρουφήξει το χάος. Δεν ξέρω αν είναι όλως διόλου δικαιολογημένη αυτή του η θεωρία. Μου φαίνεται να ξεχνά πως οι θρησκείες έχουνε κάποια ήθικη αιτιολογία, πως συνψίζουμε λογής λογής κοινωνικές μορφές — π.χ. των Αρχαίων η άριστοκρατική θρησκεία εξυμνεί την ύπεροχή του δυνατού και του ώριμου ενώ του χριστιανισμού η νευρική ύπερριστοσία κ' ύποκριτική κλοστήνη βγαίνει από τις ασσιαλιστικές ανέλικρινες και τις παναθλιες στενοκεραλιές τω σκιάδα — και μάλιστα τω σκιάδα που κκοροφμισάνε στη σημερινή Ασία και την πλατωνική Αθήνα. Όσο για τη μορφή ο γύφτος έχει δίκιο. Αλλάζουμε καθώς αλλάζουν κ' οι λαοί. Δεν έχουμε τίποτε αιώνας μίσα τους κ' ως υποβόλιζουμε την αιωνιότητα στο διαβχτάριχο — και κάποτε λαχανιαμένο — πέρασμα τους.

«Ο θάνατος των Αρχαίων» είναι πείσμα ήρωικής φιλοσοφίας. Σε συνεκρίνει από τους πρώτους στίχους τους τόσο ζωγραφικούς :

- » Και οι τριπλές οι πόρτες οι χρυσές
- » Και οι χαλκένιες πόρτες τρέλανε
- » Τρέξιμο οδ να βογγήσαν,
- » Κει χωρίς κανένα γρίξιμο
- » Σάμπως μαγεμένες διάπλετες,
- » Από μόνες τους ανοίξαν.»

Της Πόλης οι Πόρτες. Και βγαίνουν οι σοφοί με τα ραβδιά των πρισκονητάδων και τα ταξιδιώτικα ταγάρια — οι βυζαντινοί σοφοί που φεύγουν από την Πόλη κρατώντας των αρχαίων τα βιβλία και «βριά σταμνιά γιομάτα με τη σάχητη των προγόνων».

Κι ο Γύφτος τους ρωτά ποιους θησαυρούς παίρνουνε μαζί τους στην ξενιτιά. Και κείνοι απολογιούνται — τους θάνατους και τους Ώραίους, τη Σοφία και το Ρυθμό, την Αθήνα και τον Όλυμπο. Δωγμένοι από την πατρίδα τους πάνε σ' άλλες χώρες να ξανακώσουνε την παλιά τους δόξα.

Μα ο Γύφτος έχει σκέψει πάνω στους αιώνες κ' έχει δη πως τίποτε ποτέ δεν ξαναγυρίζει ακέριο. Και φαναίζει με όρη λυρικώτατη πως άδικα ξενιτεύονται κ' άδικα στήνουνε τα είδωλα για προσκύνημα άνωφέλυτο.

- » Μα ή Ελλάδα μιά, και άγύρωστη
- » Πάει και να την κλαίς.»

Και πιο βαθιά ξαντικρίζει το μάτι του. Θίλει τους λαούς να μορφώνουνε τη δική τους άτομικότητα και να μη χάνουνε τον εαυτό τους μέσα ττήν κον-

τόβλεπη λατρεία πεθαμένου κόσμου — δυο θάνατος κ' δυο κ' αν είχαν ώραιος. Θίλει τις φύτρες λυότερες κ' όχι δούλες των περασμένων. Κι αν είναι άνάχη τους κρζει να χαλάσουν τα περκαμένα.

Μα κείνοι δεν άκύνε και φεύγουνε με τα καράβια. Μερικοί λένε πως βοηθήσανε την Ιταλική Ξαναγέννηση, μα δεν ξέρω αν το ξανακώμα κείνο δε θά έφτανε σε πιο ψηλή πιδ δική του τελειότητα & δεν είχε άφρονίσει τη Φλωρεντία και τη Ρώμη ο θαυμασμός των αρχαίων. Κ' είμαι από κείνους που προτιμούνε τον Περουγίνο από το Ραρκάλο. Θυμώμαι κιάλας πόσο βαθιά με συνέπιασε αυτός ο στοχασμός μιά μέρα που στεκόμουνε στη Santa Maria Novella μπροστά στο γοθικό τάφο του Πατριάρχη Ιωσήφ. Nunc me Florentia servat — έλεγε του Βυζαντινού η επιγραφή. Μα στο πλάι θαμπόρηγαν τα παρξένια μάτια της Παναγίας του Cimabue. Η πρώτη μεγάλη της Φλωρεντίας εικόνα — ζωγραφισμένη κατά τη βυζαντινή παράδοση — βρήκε τη σωστή της θέση δίπλα στο πατριάρχη του ξορισμένου το κιθούρι. «Άδικα πήγε και παθανε κει. Τήν πατρίδα του δεν τήν έτωσε και της Ιταλίας την τέχνη την άδίκητην οι κλασικές ιδέες που έφερε κρυμμένες μέσα στο ράσσο του. Και ποτέ δε θά του συχωρηθί κείνο το Nunc me Florentia servat.

Στο λόγο που ονοματίζεται «Γύφτο σε μιά φωτιά» και που συμπληρώνει τους δυο πρωιότερους σε μίαν άχώριστη τριλογία, φανερώουνε η βυζαντινή θεοκρατία κ' οι χριστιανομάχοι παρκαχτές — οι καλόγεροι που θένε να κάψουν τους θεούς κ' οι λογής Ιουλιανοί που θένε να ξαναζωντανίσουν τις βασιλεμένες θρησκείες. «Λοκωπα κ' οι δυο — γιατί το δίδαγμα της ίθνηκς θρησκείας δόθηκε στον κόσμο για κληρονομιά του κ' η όμορφη της δεν παθαίνει όσο κ' ά στίριψε η πηγή της — άσκιπα, γιατί μιά πίστη για ν' άξίζει πρέπει να βραχίζεται σε φυλή νέη ή σε πρωτόφαντη κοινωνική ζετούλιζιά. Δεν ξαναστύλωνονται τα περμένα είδωλα και δεν ξαναγυρνά η πίστη στους νεούς που όρρανεσαν. Και σαν ξαναγύριση έρχεται πάντα με άλλη κλένη μορφή.

Μα ο Γύφτος έχει βρεισθήσει με τη μονοτονία της θεικής άλληγορίας που περνοδιχαίνε στην ιστορία ξετυλιγοντας συνοδείες ίερατικές σαν τα μονοκόματα του Μισριού τ' άνάχλυρα. Τη δική του τη θρησκεία τήνε βρήκε πάνω στα βουνά τα χιονοσκεπασμένα. Κ' οι θεοί του είναι άνθρωποι ζωντανοί και πολεμιστάδες, τα παλληκάρια της ύγειας και της λυετερίας. Κ' είναι οδ να μας λήη πως οι κλέφτες κ' οι άρματωλοί στέκουν η μυθική γενιά που ξαναφτέρωσε τον ήρωισμό της φυλής μας και που θά κατανοούσαν ίσως κ' αυτοί θεοί σαν τον Odin και τον Ηρακλή αν πιά δεν είχανε γερμένος ο καιρός της μυθικής θεογονίας.

Το «Παναγύρι της Κακάδας» κ' ο «Προφήτης» είναι οι δυο λόγοι που με άρέσουνε καλύτερα. Έδώ το έπικό και το λυρικό στοιχείο άδερφωμένα σφιχτά μας συναρπάζουνε σε κορυφές του λογισμού και μας θαμπώνουνε με γιγαντίσσει εικόνες και μας συνταραζουνε κατάβαθα με μιά πνοή μακίστρου κάποτε και κάποτε οδ φλογισμένου λίβα. Ξανοίγουμε από δω πάνω κόσμους δλόκληρους — τους περασμένους που βουλιάζουνε μέσα στον πλούτο της άμικρίας τους και τους καινούριους που γλυκοχαράζουνε πάνω στην άβυσσο τη μελαχρινή. Και δεν ξέρω τί πιο πολύ να θαμάσω — τη δύναμη του ποιητή που τόσο μεγαλοφάνταστα και παθητικά ξανασταίνει την ψυχή και το χρώμα και τη μυρωδιά του χαμένου κείνου και-

ρού, για τη ματιά του σοφού που ξεσηκώνει τις χαραχτηριστικές ιδέες, για την όρη την άτομική που σπρώχνει προς κάποια θέληση νικηφόρα κ' άγρια.

Στο «Παναγύρι της Κακάδας» κοντά στο Ρωμανού την Πύλη έχουνε μαζευτή δλοι οι γύφτοι για να γιορτάσουνε το τρίμειρο πανηγύρι της γυφτουρίας. Κι ο ποιητής μας ζωγραφίζει τις διάφορες φυλές με τις παρκαλιές τους φορισίες και τις πολύτροπες τέχνες. Μας ζωγραφίζει και τις γύφτισσες με τα λαγγερά κορμιά και τα μάτια που μαυροκαίν και που χαρεύουνε λυγίζοντας ήδονικές γραμμές.

Κι άξαφνα μέσα στη χαλαρή του πανηγυριού έρχεται ο Άποκρισάριος του Βασιλιά. Και τους λείει ν' άρέσουνε τη δικονομική ζωή τους και να τους δώση ο Ρήγας τόπο να χτίσουνε το Γυφτόκαστρο και να βρουνε τέλος εκεί μιά πατρίδα. Μα ο Γύφτος-ήρωας σηκώνεται να του άποκριθί. Κι ο λόγος του είναι διθραμβός της φυλής και ξείστορη τα παθια της από την πατρίδα της την Ιντιάνικη ως την Άρρική και τη Θράκη. Κει ξεγυρ πως οι γύφτοι είναι το γένος το μαυρόγραφτο που θά σκοτώση τις πατρίδες, κείνοι που συντρίψανε τις άλυσιδες αότι κ' αν είναι, από δικακντία η από σιδερα.

Μα κείνεις δεν τον κητάλαβε από τους άδερφους του γύφτους. Και μόλις σάπασε ξαναρχισε πολύβουο το πανηγύρι. Δεν μπορεί να φανταστώ πιδ παραστατική, πιδ συμμαζιμένη παρκαλιή της άτυ.είδητης άδιαφορίας των έθνών που δεν άκούν και που καταρρονούν αν τήν άκούσουν τη φωνή των κυβερνητών και των άνοιχτομάτηδων προφητών

Και να έρχεται ο Προφήτης. Έρχεται και πάει στην Πόλη, τη μαγική χώρα της άμικρίας, στον Τσίρκο τον τεράστιο που χάζει γεμάτος είδωλα κ' άγαλματα, παλατιούς χρυσόφορους κ' όχλους φωνοκλαδικούς, βένετους και Πράσινους, μεγαλειό και ξαδιαντριπιά. Και φτάνει το μαντάτο πως πλάκωσαν Άγαρνοί. Πως Τσίρκοι πάτησαν το χώμα των Έλλήνων. Μα ο γυναικόλης ο λαός κ' ο χαροκόπος βασιλιάς δε θένε να παρκατήσουνε τη γιορτή και τη χαρά, δε θένε ν' άκούσουνε την πολεμική κραυγή που σηκώνουν οι Άκρίτες — τα στερνά παλληκάρια, παρκαριμμένα κ' άχηστη, περιγέλα ενός κόσμου που σάπισε κ' ενός έθνους που κάλλια το έχει να κακνητήση σκιάδος παρκα ν' άκολουθήση τους δικούς του τους ήρώους. Και πάνω από το ρήγα και τον όχλο και τον Τσίρκο τον άπέραντο και τη χώρα την άμικρωτή άκούεται να βογγά η προφητική φωνή του έρημίτη. Το κράξιμό του το τραγικό προλογά την καταρκαμένη μίση της Πόλης και δεν κλαίει μοναχά το χάσιμο της χώρας μα διαπερνώντας τα μελαλούμενα βλέπει την ψυχή της να κολιέτκει σαν κληρονομιά θανατικού και να μοκλίνη δλόκληρη την άκόλουθη ζωή της έλληνικής φυλής.

Δε θυμώμαι να έχω διαβάσει ποτέ μου τίποτε που να με συγκίνησε τόσο πικρά, τόσο θυμώδικα, τόσο δίκαια σαν τα λόγια κείνα του προφήτη. Μ' ένα λυρισμό βιβλικό πλανιέται η κητάρη του και δέρνει — και νοιώθει κανείς όλη την καταρκακνία και τη ντροπή του ξεπεσμού να κλη, να μαρτυρά, να σθηθοκοπιέται. «Αν τέτοια λόγια δεν μπορούνε να ξυπνήσουνε τη Ρωμισοσύνη κάλλια ν' άποκοιμηθί για πάντα, κάλλια να σβυστή δλόκληρα το σπαναθλιο σκέλεθρό της από του καιρού τη μνήμη.

Μα ο γύφτος άκολουθεί το ξετύλιγμα της ζωής του. Και βρίσκει πως από κείνα που πιστευε τίποτε πιά δε μνήσκει όρθό, πως οι παλιές άξίες (καθώς θά έλεγε ο Nietzsche) είναι κοφιο παράλλαμα, πως

ἡ ἀγάπη τίποτε δὲν ζητάει, πῶς καμίας πατρίδας ἠθική δὲ βρῆκε τὴν ἀλήθεια - καὶ δὲν ξέρει πῶς ν' ἀκκουμπήσῃ, καὶ δὲν ξέρει πῶς νὰ καταλαβῇ τὸν κόσμο καὶ πῶς νὰ θελήσῃ τὸν ἑαυτό του. Καὶ μὴ μὲρα πού κ' ἡ ἀπελπισία τοῦ φαινότανε δίχως νόημα βρίσκει τὸ βιολί τοῦ ἀγίου ἐρημίτη.

Ἡ μουσική τοῦ βιολιῦ τοῦ ξαναπλάθει τὸν κόσμο, συνοργανίζει πάλι τὴν παραλυμένη του θέληση. Μιὰν αὐγὴ σιγαλὴν διαφεγγίζει τῆς ψυχῆς του τὰ μυχλιασμένα σκοταδιὰ. Ὁ νοῦς του ἀγνάντεψε τέλος τὴν ἀψηλότερη ἀξία, τὴν ἔννοια τὴν καθάρια καὶ διονυσιακὴ, τὴν οὐσιαστικὴ τῆς ζωῆς ὑπόστασις. Πίσω του ἀφίνει τὴ διχλυνωμιά καὶ ἐρθροτυλώνεται γιὰ νὰ χτίσῃ καὶ νὰ μορφοῦσῃ μὴ καινούρια ζωὴ - ὄχι πιά μὲ τὰ παλιὰ σῦνεργα καὶ τίς κληρονομημένες ἰδέες καθὼς τὸ δοκίμασε στὴν ἀρχή, μὰ μὲ τὴ δική του μουσικὴ καὶ τὸ δικό του νόμο.

Φυσικὸ νὰ μὴν τότε καταλαβαίνουν τὴν πιά καθόλου οἱ ἀνθρώποι. Τρέχει πάρα πολὺ μπροστά. Κεῖνοι μένουνε ἄκμα σκλαβοὶ τῆς στεκόμενης ζωῆς καὶ τοὺς ξαφνίζει τὸ σαρκοφάγο τραγοῦδι τοῦ γύφτου. Δὲν μποροῦνε νὰ βγῶνε ἀπὸ τὸν τάφο τῆς συνήθειας καὶ γι' αὐτὸ - σὰν καὶ πάντα - μισοῦνε τὸν προφήτη πού τοὺς φέρνει τῆς καινούριας ἀξίας τὸ Βαγγέλιο. Τὰ παιδιὰ μόνο, τὰ παιδιὰ μὲ

- » τὰ μεγάλα τους τὰ μάτια
- » πού πάντα μέσα τους πλανιέται
- » στοχαστικὸ ἓνα μυστικόν»

χαίρουνται τὸ ἀφορισμένο βιολί του καὶ τὸν ἀκολουθοῦνε στὴν ἐρημίά του.

Κι ὁ Γύφτος - ὁ ἴδιος ὁ ποιητὴς βέβαια - εὐλογᾷ τὴν ἀγάπη τους γιὰτὶ νοιώθει

- » σὰ νὰ τοῦ ἔστε'νε ἀπὸ βάρη
- » κερσοῦ μελλόμενου φιλιὰ,
- » μὲ τὰ τρισούενα παιδιὰ,
- » ἢ φυλή».

Ἐδῶ τελειώνει καὶ τὸ ἄρμα. Ὁ Γύφτος - στενός Ἑλληνας γὰ πλατὺς ἄνθρωπος - ἔδραξε πιά τὸ σκοπὸ καὶ στέριωσε τὴν κανόνα του.

Μὰ ὁ ποιητὴς θελεῖ νὰ μᾶς φανερώσῃ πὸ φωτεινὰ τὸ δρόμο πού θὰ παρῇ. Κ' ἔτσι μᾶς τραβάει μαζὶ του στὸ κοιμητήρι τῶν Διώνων νὰ γιορτάσουμε καὶ μεῖς τὴν Ἀναστάσι τῆς πίστεως στὴν ἀξία τῆς ζωῆς. Γι' αὐτὸ σκύβει ὁ Γύφτος καὶ ἀνοίγει τοῦ μεγάλους τάφους καὶ ἀνασταίνει τὴν Ἀγάπη, τὴν πατρίδα καὶ τοὺς Θεούς. Μὰ δὲν εἶναι πιά ἴδιοι γιὰτὶ τὴν ἔχει κατοχτήσει, γιὰτὶ τοὺς ξαναζωντάνεψε μὲ τὴ δική του γνώση καὶ δύναμη καὶ τοὺς θεόνασε στὰ κορρεβούνια τοῦ κοσμικοῦ εὐγένειας. Τοὺς ἔκανε θέληση ἄνθρωπιν καὶ ἐπιστήμη συνειδητή.

Τὸ πνεῦμα τοῦ Ἀδαμῆ τοῦ μᾶς δείχνει τὴ θέληση. Πνεῦμα ἢ οὐκὸ πού καὶ ὁ Ζηρατοῦστρας θὰ τὸ τραγουδεύσει. Θὰ ἔβη δὲ τὰ παιδιὰ νὰ τὸ μολθαίνανε στὰ σκολιά γιὰ νὰ γίνῃ τῆς ζωῆς τὸ ἀρχὴ καὶ ραχοκόκαλο. Εἶναι ἀνάγκη νὰ μαθουνε πῶς σὰν τὸν Ἀδαμῆ πρέπει καθὲ Ρωμιὸς νὰ σκοτώσῃ, πρῶτα μαννα καὶ πατέρα καὶ ὄλους τοὺς προγόνους, ὄλες τίς πρόληψεις, ὄλες τίς κληρονομίες, γιὰ νὰ φτάσῃ καὶ ν' ἀξιοθῇ τὴν Ἀγάπην, τὴν ἀτσαλένια βασιλεπούλα - πῶς ἡ ἀφειραδιαστὴ γενιά θὰ σπαρθῇ μόνο ἀπὸ γονιούς πού καταφρονοῦν τὰ γέλοια καὶ δὲν καταδέχονται τὸ δακρυα.

Ὁ δωδεκάτος λόγος μᾶς παρουσιάζει τὴν ἐπιστημονικὴ ἔψη τῆς ἀγελαστής ἀλήθειας πού βρῆκε ὁ γύφτος. Τὸ λέει μὲ λίγα λόγια :

- » Πεν εἶν' ἢ Ἀλήθειαι, μὴν πλεονᾶν ἐσὲ
- » βεβαιότητά λόγια τάχα
- » τὴν πηγὴ τῆς δὲν τὴν βεβαιεῖς
- » μέσα σου, Ἀνδρῶπε, μοιᾶχα.

- » Θὰ τὴ βρῆς πεντοῦ σὸ τέλεισμα
- » — ὦ ἀρεὶ βόνος λυτρωτής. —
- » τῆς κερδιάς σου καὶ τοῦ νοῦ σου
- » μὲ τὰ πάντα τῆς ζωῆς».

Αὐτὸ μὲ θυμίζει τοῦ Goethe τὰ λόγια: Im Ganzen, Guten, Waren resolut zu leben. Καὶ φαίνεται πῶς οἱ σοφοὶ ὄλοι καὶ ὄλοι οἱ μεγάλοι ποιηταδες σ' ἓνα τέτοιο συμπέρασμα φτάνου. — πῶς τὸ αἶνιγμα τῆς ζωῆς δὲν ξεδιαλύνεται γιὰτὶ αἶνιγμα δὲν ὑπάρχει - τὸ αἶνιγμα εἶναι κατασκευὴ δική μας γιὰτὶ ἐμεῖς γυροῦμε νὰ βροῦμε αἰτίες ξεχνώντας πῶς ἡ ἔννοια τῆς αἰτίας εἶναι τῆς λογικῆς ματ' εἶδωλο καὶ ὄχι πραγματικότητά - πῶς ἡ μόνη ἀλήθεια καὶ ὁ μόνος σκοπὸς τῆς ζωῆς εἶναι νὰ ζῶμε ἔσο γίνεταί πὸ ζωντανά, πὸ ἠρωικά, πὸ δυνατά, πὸ θεληματικὰ, πὸ μεγάλα - κ' ἡ ἔντασι θὰ μᾶς φέρῃ τὴν καλητέρεψη καὶ τ' ἀνίβαγμα τῆς φυλῆς, πὸ πλατιά συνείδηση καὶ πὸ ἀψηλονόητη ὁμορφιά.

Σ' ἓνα πρῶμα ἴσως νὰ μὴ συμφωνῶ ὄλος διόλου μὲ τὸν Παλαμά Θίλει νὰ σηκώσουμε τὸν τρίτον Ὀλυμπο καὶ νὰ βλοῦμε καὶ τὴν Ἐπιστήμη μονάχη Δὲν ἔχει εἰσῆμα πῶς ἡ ἐπιστήμη συγκεντρώνει τὸν πὸ σημαντικό πλοῦτο τῆς ἀνθρώπινης φυλῆς. Ὁ τόσο θερμῶ πῶς τοῦ καιροῦ μᾶς ἡ ἀποκλειστικὴ λατρεία γιὰ τὴ Θεὰ ἐπιστήμη μοιάζει σὰν ὑπερβολικὴ καὶ ἴσως νὰ φανερώσῃ καὶ τὸν ξεπεσμό - παροδικὸ ἢ τελειωτικὸ, δὲν ξέρω - κάποιων ιδιότητων τοῦ ἀνθρώπου μουαλοῦ. Ἀξίζει, νομίζω, ν' ἀναλύσουμε αὐτὸ τὸ θέμα.

Δυὸ εἶναι τῆς λογικῆς σκέψης οἱ ἐποχές. Κατὰ τὴν πρώτη περίοδο ἡ ὁμοιότητα μοναχὴ τῆς συνταραίξει τίς ἀνάλογες καὶ συγγενικὲς ἰδέες, κατὰ τὴ δεύτερη καὶ πὸ διαφορεμένη ὁ δεσμὸς τῆς ἀναλογίας παρτηρείται καὶ βραϊσεται μὲ τὴ βολήθεια τῆς ἐπαγωγῆς καὶ τῆς ἀφαίρεσης. Καὶ γι' αὐτὸ ὑπάρχουνε δυὸ λογῆς μεγαλόνοοι - κείνοι πού ξεδιακρίνουνε τὴν ἀναλογικὸ δεσμὸ καὶ κείνοι πού τοῦ ὑπακούουνε μόνο. Στὴν πρώτη κατηγορία πάνε οἱ φιλόσοφοι καὶ ἐπιστήμινες, στὴ δεύτερη οἱ ποιηταδες καὶ κριτικοὶ Ὁ βιαζοτανε ἴσως κανεὶς νὰ συμπεράνῃ πῶς τ' ἀναλυτικὰ κεφαλιά - ἡ Ἐπιστήμη - ἀντιπροσωπεύουνε ἓνα ἀνώτερο ξετύλιγμα τοῦ νοῦ καὶ πῶς κείνοι πού ξαγρικουνε μόνο τίς ἀναλογίες δίχως ἀναλυτικὴ προσητοματία σταματοῦνε σὲ κατώτερο σκαλί. Μὰ δὲν εἶναι ὄλος διόλου ἔτσι. Γιὰ νὰ εἶναι κανεὶς ἀναλυτικὸς πρέπει θεληματικὰ ἢ καὶ ἀπὸ συνήθειαν νὰ παραβλέπῃ πολλὰ ἀπὸ τίς ιδιότητες καὶ ἀπὸ τὰ καθεῖνα πού βρίσκονται μέσα στὴν καθημα ἐντύπωση καὶ ν' ἀφαιρῇ τοὺς γενικοὺς τύπους καὶ νὰ συγκεντρώνῃ τὴν προσοχὴ μόνο σὲ κείνα τὰ χαρακτηριστικὰ πού εἶναι κοινὰ σὲ διαφορὲς ξεχωριστὲς μορφές. Γιὰ νὰ ξεδιακρίνῃ λοιπὸν τὴν ἀναλογία ἀναγκάζεται ν' ἀδιαφορῇ στὸ σύνολο καὶ νὰ περιορίξῃ ἔτσι τὴ συνείδηση καθὲ εἰδικῆς ἐντύπωσης. Τὸ ἐναντιο οἱ καλλιτέχνες κείνοι βραστοῦνε μέσα τους ὄλοκληρη καθε τους ἐντύπωση καὶ ἄμα βλέπουνε ἀναλογίες τίς βλέπουνε σὰν ἄκρια σύνολα καὶ ἔχ' σὰν ξεχωρισμένες γενικότητες. Ὁ σοφὸς συγκρατῶν κ' ἐννεῖ καλῆτερα, ὁ ποιητὴς ἀντιρέγγει καὶ ξαναζωντανεύει πὸ συγκρατητὰ τὸν ἐξωτερικὸ κόσμο. Καὶ θὰ ἔλεγα καὶ πῶς οἱ δυὸ τρόποι τῆς ἀνίληψης εἶναι ὄμοια πολὺτιμοι καὶ ἴσα βραϊνοῦνε, ὄλος θὰ ἔλεγα καὶ τὴν πῶς ὁ ποιητὴς εἶναι πὸ γεμάτος καὶ πὸ συμμετρικὸς ὡς ἄτομο ἀπὸ τὸν ἐπιστήμονα πού ὄλο ἔχει νὰ ξεχνᾷ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ζωῆς του γιὰ νὰ ξεκαθάρσῃ καποιο μινκαριβο κανόνα.

Καιρὸς θερμῶ νὰ σταματήσω. Κι ὄμως πόσο ἔφρεπε ἄκομα νὰ πῶ γιὰ νὰ μπορέσω νὰ δῶ τὸ

θεμασμοῦ μου γιὰ τὸ μεγαλόφυχο αὐτὸ ποίημα! Δι-ξη δὲν εἶπα γιὰ τὴ μουσικὴ τοῦ ρυθμοῦ, γιὰ τὴ λεύτερη ρώμη τοῦ μέτρου, γιὰ τὴ γλώσσα πού ἀλλάζει χίλιες θεωρίες ἀναλογα μὲ τὴν ἰδέα καὶ τὴν εἰκόνα πού περνᾷ, γερῆ καὶ πλοῦσια καὶ ἄλλοτε πάλι ἀπλή καὶ σιγαλὴ μὲ μιὰ γύμνια ἠροσερῆ καὶ διάφανη. Καὶ δὲν εἶπα τίποτε γιὰ τὴν οἰκουμεινικὴ μάθηση καὶ τὴν ἀπολλώνια μαντοσύνη καὶ τὴν ἀγκαλιᾶστρα συμπαθειαν τοῦ ποιητῆ πού ἀγγίζει ὄλες τίς χορδὰς τῆς καρδιάς καὶ ξυπνᾷ ὄλους τοὺς ἀντίπαλους τοῦ νοῦ. Καὶ μὲ τὴν ἴδια τέχνη πού μᾶς ξεσηκώνει στὶς κορφές τῆς σκέψης μᾶς λείει καὶ τῆς φύσης τίς διαβατικὲς καλοσύνες. Τί πὸ γλυκὴ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς στίχους :

- » καὶ τριγύρω ἀχνὸ τὸ δειλινὸ
- » τὴν παιδεύειν ἄρα κοίμει
- » σὲ ἀγκυλιὰ μενεξεδένια».

Καὶ τὴν κλεινω τὰ μάτια καὶ ξαναβλέπω νὰ περνᾷ μπροστά μου ὁ Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου. Δὲν ξέρω γιὰτὶ τὸ πέρασμα τοῦ Γύφτου μέσα στοὺς καιρούς καὶ τὰ ἔθνη καὶ τίς ἰδέες μὲ θυμίζει κάποτε τίς ἀπλόγραμμες καὶ σοβαρὲς τοιχογραφίες τοῦ Giotto καὶ κάποτε πάλι τὴ λυρικὴ φλόγα καὶ τὴν ἀρμονία τῶν εἰκόνων τοῦ Giorgione Καὶ συλλογίζουμαι τί παράξενο ἔχμα νὰ γεννηθῇ σήμερα μέσα στὴν ἀνήμερη Ρωμισσὴν ἓνα ἄνθρωπος πού συνταραίξει μέσα του τὴν τέχνη τῆς Βενετίας καὶ τῆς Φλωρεντίας, τὴ σοφία τῆς Εὐρώπης, τὴ μελωδικὴ ψυχὴ τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς Ἀττικῆς τὴ μενεξεδένια πείνηση. Κι ἀρχίζω νὰ μισοπιστεύω - τόσο μὲ θαμπώνει ὁ ποιητὴς - πῶς κάπου καὶ κάτου στὸν ἔριζοντα σιμώνει τὸ ἀλήθεμα τῆς προφητείας του.

- » Ὁ ψυχὴ πορραδεμένη ἀπὸ τὸ κρῖμα!
- » καὶ μὴν ἔχοντες πὸ κάτου ἄλλο σκαλί
- » νὰ κατορκευλῆσῃς πὸ βεδιά
- » στοῦ Κικκοῦ τὴ σκάλο, —
- » γιὰ τ' ἀνέβασμα ξενὰ πού σὲ κελῖ
- » θὰ ἀιστανθῆς νὰ σοῦ φτερώσου, ὦ χαρὰ!
- » τὰ φτερά,
- » τὰ φτερά, τὰ πρωινὰ σου τὰ μεγάλα!»

Karachi 6,8,07.

ΕΡΜΟΝΑΣ

ΑΝΤΙΦΕΓΓΙΣΜΑΤΑ

Τοῦ Ἰζίονα

ΕΡΧΟΜΟΣ

Τοῦ πόθου μου τὸ μυστικὸ λεβέντιμα θὰ ἀπάσω... Ἀγάθη τέτοια γέρα σου δὲ λόμαζες ποτέ σου, καὶ σοῦ μνηῶ, πανήμνοστη, πῶς ἔρχουμαι νὰ μάσω φιλιὰ ἀπὸ τὰ χεῖλη σου καὶ ρόδα ἀπ' τὸν μπαξέ σου.

Τὴ σφάρα παρνοντας θωρῶ τὸν πύργο σου πολλήωμα, καὶ λαχταρώντας σε, παρτοῦ σ' ἀναζητῶ σὴ φύση... Τὰ λαιρα σου αἱματόχελια ἄχ! μιγοπούλα, τώρα τὰ οὐράνια ἀλαφροφίλησαν καὶ ἀλιμοβάφη ἡ δύση.

Η Α Α Ν Η

Κατάνακτα σ' ἀγνάντεψα στοῦ βράχου ν' ὀρθολίθι. Θυμῆμαι, ἐπὶς μου χρίζονταν ὁ κόσμος τὸν φιλιὸ σου. — Σίφρου ἓνα φῶς μυστηριακὸ μέσ' τ' ἀκρουζάνια ἐχούθη, καὶ ἀνάμεσα οὐρανοῦ καὶ γῆς τὸ γέλοιο τοῦ κορμιὸ σου.

Σὲ λίγο ἓνα θεόγατο ἀγροχάμαζε φεγγαῖρι, καὶ τὰ χερῆμα σου ἄπλωσες γιὰ δαῖτο λαγγυμένη. Μὰ ἦρθε ὁ καιρὸς πρῶτη βολὰ γιὰ νὰ σὲ συνεπάρῃ... Ἄχ! πᾶσαν κ' ἡ στερεὴ βοιά γιὰ πάντα, ἀγαπημένη

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΤΗΣ ΜΑΝΤΑΓΚΑΣΚΑΡΗΣ

III

ΤΟ ΠΟΤΑΜΙ ΤΗΣ ΣΥΦΟΡΑΣ

Συφορά λένε τὸ μεγάλο ποτάμι πού βρίσκεται στὴ βοριανὴ ἄκρη τῆς Ἀναλαβάδας (1). Οἱ Σακαλαβιανοὶ τὸ λατρεύουσι σὰν κάτι θεϊκόν, ἀπ' τὸν καιρὸ πού δυὸ ἀπ' τοὺς βασιλιάδες τους, μίση τὰ νερά του κοιμούνται βαθύ ὕπνο. Καὶ νά, τί λείει ἡ παράδοση.

Στὸν καιρὸ τοῦ Ραντάμα τοῦ Α' (2), αὐτοῦ πού δεικίμασε νὰ ὑποτάξῃ ὅλους τοὺς Σακαλαβιανούς τῆς βοριανῆς ἀνατολῆς, τὸ μέρος τοῦτο διοικούσαν ἀπὸ τὸν Κοτονικνιαρίβου (3) καὶ τὴν ἀδερφή του Καλοφανζάβα (4). Αὐτοὶ οἱ δυὸ βασιλιάδες, πού συλλογίζουσι τὴν ἐθνικὴ ἀντίσταση ἐναντίον τοὺς καταχρηστῆς Χεβαδες, εἶχανε μεγάλη δύναμη στὸ κράτος τους.

Μὰ μέρη μαθεύτηκε ἐκεῖ πέρα πὸς ἔρχονταν οἱ γρουναδες (5), καὶ μαζευτήκανε στὸ χωριὸ Ἀντονιμπέ (6) οἱ ἀρχηγοὶ κ' οἱ ἀρχόντοι τῶ Σακαλαβιανῶ, μαζί μὲ πολλοὺς πολεμιστάδες γιὰ νὰ σκοπεύουσι τί ἔπρεπε νὰ κάμνουσι γιὰ νὰ διαφεντέψουσι τὴν λευτεριά τους. Ὅλοι πάντου κατὰ οἱ ἀρχηγοὶ, ἀποκαμωμένοι ἀπ' τοὺς προηγουμένους πολέμους, θέλανε νὰ ὑποταχθῶσι στὸ Ραντάμα, καὶ προτιμούσανε νὰ πληρώνουσι φόρο, παρὰ νὰ ζῶσι τὴν ἀντάρτικὴ ζωὴ τῆς φτώχειας καὶ τῆς ἀνησυχίας. Μονάχα ὁ Κοτονικνιαρίβου κ' ἡ Καλοφανζάβα θελήσανε νὰ πολεμήσουσι ἴσαμε τὴν τελευταία τους πνοή. Προτιμούσανε τὸ θάνατο ἀπὸ τὴ σκλαβιά, καὶ ὅλοι οἱ ὑπάκουσι τους συμφωνούσανε.

Στὴ μάχη πού ἀκολούθησε οἱ στρατιῶτες τοῦ

1) Εἶναι ἓνα εἶδος κίρπος, σὰν ποτάμι, πού πίνει μίση τὴν ἕξτῃ ἴσαμε 80 χιλιάμετρα. Ὑπάρχουσι μίση σ' αὐτὸ πολλὰ νησιά, καὶ σχηματίζονται λίμνες σὲ πολλὰ μέρη πού πνιταίνει. Ἐκεῖ μίση, στὴν κατάληξη τῆς Μανταγκασκάρης, μῆχανε καὶ πολεμικὰ καράβια, καὶ τραβήξανε βαθεῖα ἴσαμε 70 χιλιάμετρα. Ἠλλά ποτόμιζ γίνονται μίση σ' αὐτὴν τὴν κόρφο, καὶ ἀπὸ τὴ μεγάλη πλῆθος γίνονται πολλὰ ρέματα καὶ συχνὰ βουλιάζουσι τὰ μονόζυλα. Γιὰ τοῦτο πῆρε καὶ τὸ ὄνομα.

2) Ραντάμος ὁ Α' εἶναι ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῶ Χοβιδῶν, τῆς φυλῆς δηλ. πού μῆχανε στὴ Μανταγκασκάρη, καὶ ἔπρεπε ὅσο τὸ νησί. Οἱ Χοβιδες εἶναι ἡ μόνη ἔξωφυ φυλὴ, καὶ γιὰ τοῦτο ἐρηρικότατοι. Εἶναι σὰ νὰ πούμε οἱ Ὀβριὸι τῆς Μανταγκασκάρης.

3) Κοτονικνιαρίβου=Κότο, σημαίνει παιδί ἢ ἀντρα, Ἀρίβου, σημαίνει γίλια, καὶ γιὰν εἶναι συστατικὸ τοῦ ἐπίθετου. Λοιπὸν Κοτονικνιαρίβου—ἀντρας πού ἀίχτει γιὰ χίλιους.

4) Καλοφανζάβα. Κολό σημαίνει σκιάζορος, δηλ. φετιχὸς θῶρας, ἀπ' αὐτοὺς πού βάνουσι σὰ μπιστάνια γιὰ φορέσει τῶν πολεμίων. Ἐῶ ἔμεινε δὲν εἶναι Καλό εἶναι Καλα ἰκκί τὸ α ἔγινε ο, ἐπειτὴ συντεκτονίστηκε μ' ἄλλο λήθη. Καλά λοιπὸν σημαίνει καρίτσι ἢ γυναίκα. Φανζάβα, ἀσημενικ. Λοιπὸν Καλοφανζάβα=ἀσημενικὴ γυναίκα. Τὸ Καλό καὶ τὸ Κοτό συνειθίζονται πολὺ γιὰ ὀνόματα, στοὺς Μανταγκασκάρησι.

5) Οἱ Σακαλαβιανοὶ ἴσαμε σήμερον ἄρα μιλῶσι γιὰ τοὺς Χοβιδες, τοὺς λένε γρουναδες (πού τρέσουσι γουρούνα), καὶ κοκκινόρορμένους, γιὰτὶ στὸν πόλεμο φοροῦσι κόκκινον.

6) Εἶναι ἓνα κεντρικὸ χωριὸ τῆς περιφέρειας τῆς Ἀναλαβάδας. Σ' αὐτὸ μένει τὸρὸς ὁ μεγαλύτερος βασιλεὺς τῶ Σακαλαβιανῶ, ὁ Τοντράκο, καὶ αὐτὴ ἡ περιφέρεια εἶναι ἱερὴ γιὰ τὴ φυλὴ τῆς Σακαλάδας, γιὰτὶ εἶναι σὲ δαύτη, ὁμίνα τὰ κόκκοι τοῦ πατέρα τοῦ Τοντράκο, πού πῆχανε ἔδω κ' εἴκοσι γρόνια. Ὁ τορῆς βασιλεὺς εἶναι ὁ γενναῖος διοικητὴς τῆς περιφέρειας διωρισμένος ἀπ' τὴ Γαλλικὴ Κυβέρνησι, καὶ πληρώνεται 250 φρ. τὸ μῆνα.

Ραντάμα, κατατσακίσανε τοὺς Σακαλαβιανούς. Αὐτοὶ περιοριστήκανε στὰ βοριανὰ, καὶ σκορπισμένοι, φτάσανε ἀπ' τὴς ἀκρογιαλιές στὸ χωριὸ Ἀμπαρικέλι κόρο (7). Ὅμως καὶ κεῖ τοὺς κυνηγήσανε οἱ Χοβιδες, καὶ πάλι τοὺς νικήσανε, καὶ τοὺς ἀνάγκασαν νὰ πῶσι ἀκόμα πὸς πέρα, στὸ χωριὸ Ἀμπαρικέλι (8), κοντὰ στὸ ποτάμι πού τὸ λένε σήμερον Συφορά, καὶ τότες τῶλεγον Στοιχειόν. Σὰ φτάσανε καὶ κεῖ οἱ Χοβιδες, οἱ κυνηγημένοι Σακαλαβιανοὶ ἀνιῆσαν τὴν ἀκροματικὴν τοῦ Στοιχειοῦ, ὡς πού φτάσανε σ' ἓνα δάσο πού τὸ λέγανε Ἀναλαμαχαβιλονά (9), πού βρίσκεται καὶ σήμερον κοντὰ στὴν Ἀμπατονκόρα, σ' ἀνατολικὰ τῆς Ἀναλαβάδας.

Αὐτοῦ λοιπὸν τοὺς στριμώξανε οἱ Χοβιδες. Κεὶ ὁ βασιλεὺς Κοτονικνιαρίβου μαζώξε ὅλους τοὺς δικούς του καὶ τοὺς εἶπε. «Τώρα εἰ περὸς τοῦ ἀπ' τοὺς στρατιῶτες μου, οἱ συτρόφοι σας, σκοτωθήκανε γιὰ τὴν λευτεριά. Ὅσο κι ἂν πολεμάμε τοὺς γρουναδες βλέπετε πὸς δὲν μπορούμε νὰ διαφεντέψουσι τὴν γιὰ τῶν πατερῶν μας. Ἐσεῖς, γιὰ νὰ σωθεῖτε, περάστε τὸ ποτάμι μὲ τὸ μονόζυλό σας, πιάστε τ' ἀντικρινὰ ριζοβούνια, πού εἶναι δύσκολο στοὺς ἄγτροὺς μας νὰν τὰ κυριεύουσι. Ἐγὼ ὅμως, θὰ πεθάνω δὴ πέρα. Προτιμῶ τὸ θάνατο ἀπὸ τὴ ζωὴ χωρὶς τὸ βασιλεῖό μου. Ἄ ζῆσω σκλαβωμένος ἀπ' αὐτοὺς τοὺς χαμαληδες, θὰ γίνω ἀφοσιμὸς νὰ σηκωθῶσι ἐναντίον μου ἀπὸ τὸν ὕπνο τους οἱ σκιῆς τῶν προγόνων μου, πού ὄλοι τοὺς ζήσανε καὶ πεθάνανε βασιλιάδες. Φύγετε λοιπὸν ὄλοι σας, κ' ἐγὼ θὰ πεθάνω».

Αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ βασιλεὺς ἐνθουσιάσανε τοὺς λίγους πολεμιστάδες πού εἶχανε ἀπομείνει, καὶ ὄλοι τοὺς τότες ὠρμιστήκανε νὰ πεθάνουσι μαζί του. Πήρανε τὸ λοιπὸν ἓνα μεγάλο ξέσκεπο καράβι, γιὰ νὰ μπῶσι μίση, καὶ ὁ βασιλεὺς διατάξε νὰ κάμνουσι σαναίδνια καπακία, γιὰ νὰν τὸ κουβερώσῃ. Αὐτὴ ἡ δουλειὰ βιάστανε πῶλον καιρὸ, μὰ οἱ Σακαλαβιανοὶ εἶτανε ἀσφαλισμένοι σ' αὐτὸ τὸ μέρος, γιὰτὶ ἔμεινανε σὰν κλεισοῦρα, πού δύσκολο κανεῖς νὰ μῆ μίση τῆς.

Σὰν τιμασθήκανε ὄλα, ἡ Καλοφανζάβα εἶπε στὸν ἀδερφὸ τῆς. — «Τώρα, ἀδερφε μου, βλέπω πὸς ἔχεις πραγματικὸ σκοπὸ νὰ πεθάνῃς, κ' ἐγὼ εἶμαι ἔτοιμη νὰ κάμω τὸ ἴδιο. Μιὰ κοιλιά μας γέννησε, μιὰ ζωὴ μας ἔνωσε, μιὰ τύχη πρέπει νὰ μᾶς πᾶρῃ. Δὲν ἔχω πιά στὸν κόσμον ἄλλον ἀπὸ σένα, καὶ δίχως σένα νὰ ζῆσω δὲν μπορῶ. Ὅμως, ἂν κι ἀποφασίσω νὰ πεθάνω, ξέρεις πὸς εἶμαι ἄρρωστη, κ' ἡ ἄρρωστια μου μὲ μπόδιζει νὰ ρθῶ μαζί σας στὸ θάνατο. Θὰ παρῶ τὴν ἀεροποταμιὰ τοῦ Ἀνιατάμπο ἴσαμε τὸ Μανανιάζι (10), καὶ κεῖ θὰ πεθάνω».

Σὰν ἔφυγε ἡ Καλοφανζάβα κατὰ τὰ ἀνατολικὰ μέρη, ὁ ἀδερφὸς τῆς εἰσήμασε ὄλα τὰ πάντα, μῆχανε τὸ καράβι μαζί μὲ ὄλους τοὺς πολεμιστάδες πού θελήσανε νὰ πεθάνουσι μαζί του, ἔβγαλε καὶ ἀρρωσαν τὰ σαναίδνια πού εἶχε τοιμάσει γιὰ κουβέρτα τοῦ καραβιοῦ, κ' ἔτσι αὐτὸ σφαιρίστηκε καλά. Καμπέσοι ἀπ' τοὺς συντρόφους του βαττούσανε τρουπανία, καὶ ὅταν οἱ ἄρρωστοὶ πού δὲ θελήσανε νὰ πεθάνουσι μαζί

7) Ἀνκίρα σημαίνει κοχύλια, βῆρι νησί, λοιπὸν Ἀμπαρικέλι=κοχυλιόνησο.
8) Ἀμπασι σημαίνει πῆρσομα ποταμιῶ. κέλι=μικρὸ. ἔχει ὁ κοχύλις τὸ Χ.β.δων στὴν Ἀναλαβάδα.
9) Ἀνιάδ σημαίνει δάσο, μαχο=πού κάνει, βιλονά=καὶ ζεῖς. Λοιπὸν, σωτήριον δάσο. Εἶναι σὰ βοριανὰ τῆς Ἀμπατονκόρας, ἐνὸς δάσου πικνότητου, πού τῶρα ὀνομάζεται Ντοατί.
10) Ὅμως ἐνὸς ἄλλουνοῦ ἱεροῦ δάσου, πού βρίσκεται εἴκοσι χιλιάμετρα πὸς πέρα, ἀπὸ τοῦτο τὸ μέρος.

μὲ τὸ βασιλεῖον, ἔφεραν τὸ καράβι στὴ μέση τοῦ ποταμιῶ. ἐκεῖ πού εἶναι τὸ μεγαλύτερο βαθὸς τοῦ νεροῦ, αὐτοὶ στὴ διαταγὴ τοῦ Κοτονικνιαρίβου, τρούπησαν τὴς μπαντες, τὸ καράβι γιόμισε νερὸ καὶ βούλιαξε σὰ βελ. κ μὲ ὄλους εἶτανε μίση.

Ὅσο γιὰ τὴν Καλοφανζάβα, καὶ αὐτὴ ἔκαμε τὸ ἴδιο στὸ Μιχαμίνκ (11), ὅμως μαζί τῆς εἶχε πολὺ λιγότερους πολεμιστάδες ἀπ' ὄλους εἶχε ὁ ἀδερφὸς τῆς, γιὰ νὰ πεθάνουσι ἀντίμα, γιὰτὶ βλέπεισ αὐτὴ εἶναι γυναίκα.

Στὸ 1890 βρισκόντανε ἀκόμα μίση στὸ δάσο Ἀναλαμαχαβιλονά, λόγγες, καρικία, καὶ ἄλλα σπιτικὰ πράματα, πού οἱ Σακαλαβιανοὶ τότες τῆχανε ἀπρητάσει. Γιὰ τὸ γεγονότος τοῦτο, δηλ. τὸ θάνατο τῶ βασιλεῖοῦ του, οἱ Σακαλαβιανοὶ λατρεύουσι σὰ θεῖόν αὐτὸ τὸ μέρος τῆς Συφοράς, καὶ τὸ νομίζουσι κίερσουλία νὰ κῆψη κανεῖς ζῦλα μίση τὸ δάσο ἢ νὰ κυνηγήσῃ. Τὸ λένε ἱερὸ δάσο, δὲν πᾶνε νὰ φαρῆψουσι ποτὴς τους, σ' ἀκρογιαλί καὶ καθε φορὰ πού περᾶνε μὲ μονόζυλα δὲν ἀστοχῶνε νὰ βγάνουσι τὰ καπέλλα τους, καὶ νὰ μοιρομυρίζουσι μὲ σέβας «Βασιλεῖά μας, τὸ λατρεύουσι καὶ γυναικιστοὶ σὲ χαιρετᾶμε. Κ' ὕστερα ἀπὸ λίγο πάλι, «ἄλλο ζήτημα συχώρηση». Κάνε μας τὸ χατήρι νὰ μᾶς βοηθήσῃς νὰ περάσουσι ἡσυχα, καὶ ἂν καμιά φορὰ σὲ κακολογήσανε, λησμόνα τοῦ Ἀθηναιοῦ γέν (12). Ἄν ὄρμιστῇ κανεῖς ἀπάνου σ' αὐτὰ τὰ δυὸ μνημοῦρικ, ποτὴ δὲν μπορεῖ νὰ πᾶρῃ πίσω τὸν ὄρκο του, γιὰτὶ ἡ ἐκδίκη τῶ βασιλεῖοῦ δὲν ἀργεῖ νὰν τὸν ἀρρωστήσῃ καὶ νὰν τὸνε πεθάνῃ ἀκόμα. Οἱ σκιῆς αὐτῆς δὲν ἀγαπᾶνε τὰ ψέματα, δὲν ἀγαπᾶνε τὰ παραστρατίσματα ἀπ' τὴ συνήθεια τῶν προγόνων. Ὅσο γὰ τοὺς παντρεμένους, ὁ ἀντρας πού ἀπιστήσῃ πρέπει νὰ ξομολογήσῃ τὸ ἁμάρτημα του στὴ γυναίκα. Ἄλλιῶς ἡ ὄργη τοῦ ἱεροῦ δάσου θὰ τὸν καταστρέψῃ.

Ἀντίκου ἀπ' αὐτὸ τὸ δάσο εἶναι τὸ χωριὸ Ἀζάνη, πού μαζεύονται καθε χρόνο τὸ Σεπτέμβρη, ἴσαμε 15 χιλιάδες, καὶ μεθολογῶνε ἐπὶ δυὸ φεγγάρια. Καθε τίταρτο τοῦ φεγγαριῶ μὲ μονόζυλα παγαίνουσι μπροστὰ στὸ δάσο, στὴ μέση τοῦ ποταμιῶ, καὶ προσεύκονται σὲν Ἀρπαζάνικα τὸ βασιλεῖον, βασιλεῖον πᾶτα μὲ βρασμένο ρῶζι καὶ παρῆδες, καὶ σ' ἔποιον μῆτῃ τὸ πνεῦμα τοῦ βασιλεῖοῦ, αὐτὸς βουτᾶ στὸ νερὸ καὶ παγαίνει, λείει, νὰ δώσῃ τὰ φαγιά στὸ βασιλεῖον. Τέτια πηνηγὸρα γίνονται σὰ μέρη πού βρισκονται πεθαιμένοι βασιλεῖδες, μάλιστα στὴ Δυτικὴ Μανταγκασκάρη. Σὰν πῆρσομα ἀπ' αὐτοῦ γιὰ πρώτη φορὰ, μού εἶπαν οἱ μαῦροι πὸς πρέπει νὰ ρίξω ἓνα νόμισμα μὲτ' τὸ νερὸ γιὰ νὰ περῶ πάντα λεύτερος.

Ἀναλαβάδα, 30 τοῦ Μάρτη 1907.

LAVASANGA

11) Μιχαμίνκ=Μίχη σημαίνει γίνεται, μένα, κόκκινον. Μπρεστὰ στὸ ἱερὸ δάσο Μαντζῆρι, γίνεται μεγάλο ρέμα καὶ τὸ νερὸ σὲ ὄρες ὄρες κοκκινίζει, καὶ τὸ μέρος ἀπ' αὐτὸ τὸ φαινόμενο πῆρε τ' ὄνομα.

12) Αὐτοὶ οἱ χαιρετισμοὶ λέγονται καὶ τώρα μπροστὰ στοὺς βασιλεῖδες τους, σὰν περᾶνε σιμά τους σκυφοί, κ' ἔχουσι σκεπασμένα τὰ μούτρα, μὲ τὰ χέρια τους.

ΑΠΟΚΡΙΣΗ ΣΤΟΝ ΙΕΙΟΝΑ

Ἀγνώριστε τραγοιδιστῆ, σοῦ θάμπασι τὰ νῦστα τῶστέρι πού θὰ κλῆσι μὲσ' στὴν καρδιά σου, κ' ἡ Μοῖσα τῆς Ἰδέας θεῶς ἱέρουσα ἀστρομάτα πού θᾶγγε, περῶντας, τὰ μαλλιά σου.

Μηδὲ τοῦ ἡλίου ἡ δόξα ἐγὼ, μηδὲ καὶ τῶστρον ἡ χάρη. Ἐγὼ εἰμ' ἡ τύχη τᾶνθους πού βλασταίνει παρᾶμερο καὶ ἀνοίταχο καὶ κρυφοζῆ, βλασταίει μὲ τὴν ὄψη στὸν ἥλιο γυρισμένη,

καὶ λαχταρᾷ, ἀπὸ τὸ κρασί τοῦ ἡλίου μεθυσμένο, νὰ γιομίσῃ τὰ πέτρανα καὶ τὰ δῖνα, μὰ πάντα ἡ ρίζα τὸ κρατῆρὸν σὰ χῶματα δαμένο μὲ κίποια ἔργα καὶ ἀνήλιαγα σκοτάδια.

12 τοῦ Αὐγούστου 1907 ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἀρ. 10.—Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ
φρ. χρ. 10.

20 λεπτά τὸ φύλλο ἑφτά 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ: Στὰ κίθκια τῆς Πλατείας Συντάγματος, Ὁμόνοιας, Ἐθν. Τραπεζῆς Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμοῦ Τραχιόδρομου, (Ὁφθαλμιατρεῖο), Βουλῆς, Σταθμοῦ ὑπόγειου Σιδηρόδρομου (Ὁμόνοια), στο καπνοπωλεῖο Μαυλακάκη (Πλατεία Στουρνάρα), Ἐξαρχεία, στα βιβλιοπωλεῖα «Ἐστία» Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου (ὁδὸς Σταδίου, ἀντικρὺ στὴ Βουλῆ). Στὸ Βόλο βιβλιοπωλεῖο Χριστόπουλου.

Ἡ συντρομὰ πλερώνεται μπροστὰ κ' εἶναι ἐνδὸς χρόνου πάντα.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Ὁ κ. Μεσαζέρης καὶ οἱ διαπρεπέστατοι—Οἱ δημοτικιστῆδες καὶ τὸ ἄρθρο τοῦ Α. Ντέλου—Ὁρισμὸς τῆς Μιχτῆς—Μία θλίψη κ' ἓνα σύστημα.

ΝΑ ΜΙΑΨΟΥΜΕ σοβαρά. Αὐτοῦμασε κατάκαρδα μὲ τὰ μακαροκαριώματα τοῦ «Messager d' Athènes» πού τοῦ βάλθηκε ὡς ἀνὴρ καὶ καὶ τὰ... πάφει τὸν Ψυχάρη ἀπὸ τῆ θέσθ του! «Ὅσο φραγκολεβαντικὸ φύλλο κι ἂν εἶναι ὁ Messager, βγαίνει ὅμως στὴν Ἀθήνα, καὶ γράφεται ἀπὸ Ρωμιοὺ καὶ διαβάξεται ἀπο ξένους» οἱ Ρωμιοὶ λοιπὸν ρεζιλεύονται μὲ ὅσα γράφει, καὶ μαζί μ' αὐτοὺς καὶ τὸ Ἔθνος μας, ἂν παραδεχτοῦμε πὼς οἱ ξένοι δὲν εἶναι κολοκυνθοκέφαλοι καὶ νιόβηδες, δεῖ διαβάξουνε.

Ὁ κ. Μεσαζέρης καταπίπτει νὰ π ε ἰ ο ε ἰ τοὺς Φρατζέλους πὼς ἡ γλῶσσα πού γράφει ὁ Ψυχάρης καὶ πού διδάσκει σὺν Πανεπιστήμιον τοῦ Παρισιοῦ δὲν εἶναι Ῥωμαϊκὴ. Καὶ γιὰ νὰν τοὺς πείσει, τοὺς σεβίρει τις φωτεινότητες γλώσσας τῶν διαπρεπέστατων κ. κ. Κυριακούλη Μανουμιάλη, Κ. Καζαπάνου, Ἄντ. Ζυγομαλά, Α. Βλάχου, Ρ. Μιστριώτη, Κ. Μητσόπουλου καὶ τρεῖς κωδῆλλα. Καὶ οἱ διαπρεπέστατοι ἀ π ε φ ἦ ν α ν τ ο, χωρὶς νὰ ντραποῦν καθόλου, πὼς ἡ γλῶσσα τοῦ Ψυχάρη δὲ μιλήθηκε ποτὲ καὶ δὲ μιλιέται «οὐδ' εἰς τὰς Ἑλληνικὰς χώρας τῆς Ἀνατολῆς» !!

Οἱ διαπρεπέστατοι ἔτσι μιλοῦν. Καὶ γιὰ νὰναι διαπρεπέστατοι ἔτσι ἔπρεπε νὰ μιλοῦν. «Ἄ μιλοῦσαν ἀλλιώτικα, ἀλλιώτικα θάτανε καὶ τὸ Ἔθνος μας σήμερα κι ἡ ἀφεντιά τους βέβαια δὲ θὰ μπορούσαν νὰ ποζαίρουνε γιὰ διαπρεπέστατοι. Νὰ δοῦμε τώρα τί θὰ ποῦν καὶ οἱ ξένοι πού θὰ διαβάσουν τις χοντροφρενιές τους καὶ πού ξέροντ πολλὸ καλὰ πὼς ἡ γλῶσσα πού διδάσκει καὶ γράφει ὁ Ψυχάρης μιλιέται ἀπ' ὅλους τοὺς Ρωμιοὺς γιὰ εἶναι ἡ φωνική, ἡ ἔθνική τους, ἡ μ ὀ ν ἡ γλῶσσα τους. Οἱ ξένοι θὰ γελᾶσουν κι ὄχι μόνο θὰ γελᾶσουν ἀλλὰ καὶ θὰ συλλογιστοῦν πὼς μὲ τὸ ἐπίθετο Grec δὲν ἀξίζει πιά νὰ χαρακτηρίζουν ὅποιον κλέβει σὴν καρδιά, μὰ κάθε δ ἰ α π ρ ε π ε ἰ ο τ α τ ο, εἴτε Ρωμιοὺς, εἴτε Φρατζέλο, εἴτε Κινέζο, πού λέει ψέματα. Grec λοιπὸν δὲν κ ἰ ὄ μ π ρ ὸς θάνατ ὁ κάθε ἐπίσημος ψεύτης, καὶ τὸ καινούριο αὐτὸ παράσημο θὰν τὸ χρωστάμε στὸν κ. Μεσαζέρη.

ΑΔΙΚΑ, θορροῦμε, μαλλώνει τοὺς δημοτικιστῆδες ὁ κ. Α. Ντέλος σὺν ἄρθρο τοῦ «Στὸς δημοτικιστῆδες» πὼς μόνο τῆ γλῶσσα βλέπουν καὶ γι' αὐτὴν μονάχα ἀγωνίζονται. Κάθε ἄλλο. Τὸ ἐναντίο, ὁ ὀρίζοντας τῶ δημοτικιστῆδων εἶναι πλατύς, πλατύτατος, κλείνοντας μέσα του ὅλα τὰ μεγάλα ζητήματα πού συνδέονται μὲ τὸν ἔθνικὸ ξαναγεννημὸ, κι ἂ θυμώτανε, γράφοντας τὸ ἄρθρο του, τὸ «Ταξίδι», τόσα ἄλλα βιβλία, ἀκόμα καὶ τοὺς τόμους τοῦ «Νουμᾶ», θάβλεπε πὼς πολιτικά, κοινωνικά κ' ἔθνικὰ ζητήματα παρουσιάζονται στὸν ἀγῶνα μας ἀδερφομένε μὲ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα, τὴν πρώτη καὶ σπουδαιότερη ἀφορμὴ τοῦ γενικῦ κακοῦ.

Δὲν πολεμήσαμε, καθὼς φαντάζεται, ποτὲ τὸ ἐργατικὸ ζήτημα, ἀλλὰ πολεμήσαμε τὸ Φιρδουλικὸ ζήτημα, γιὰτὶ βλέπουμε πὼς ὅλες οἱ ἐργατικὲς παραχρῆς γενόντουσαν πέρασ ὁν Πειραιᾶ γιὰ νὰ πᾶρει, ἀδιάντροπα δημοκοπώντας, ὁ Φιρδούλης μὴ κάττα θέση στὴ Διμερικὴ ἐπιτροπή, ὅπως θορροῦμε καὶ τὴν πῆρ. Φίτο πού τὸ ἐργατικὸ ζήτημα στὸν Πειραιᾶ ξέσπασε χωρὶς Φιρδούλη καὶ μὲ ὅλα τὰ δίκαια τῶν ἐργατῶν, δὲν τὸ χτυπήσαμε ἀλλὰ τὸ ἐναντίο τὸ παρακολουθοῦμε μὲ μεγάλη συμπάθεια καὶ προσοχή.

Ἔχει δίκιο, μεγάλο δίκιο, ὁ στοχαστικὸς συνεργάτης μας. Τοὺς ἐργάτες, τὸ λαό, πρέπει νὰγκλιᾶσουν οἱ δημοτικιστῆδες, κόμμα λαϊκὸ νὰ θεμελιώσουνε, γιὰ νὰ λυθῇ τὸ ζήτημα. Μὰ γιὰ νὰ γίνει αὐτὸ χρειάζεται καθημερινὴ φημερίδα, πού νὰ μιλήσῃ ἀπευθείας στὸ λαό, νὰν τοῦ διδάξῃ τὴν ἀλήθειαν, νὰν τοῦ ἀνοίξῃ τὰ μάτια, νὰν τονε σφραγιστοῦν τόσο, πού ἂν καμιά φράζα τολμήσῃ κανένας Μιστριώτης νὰν τοῦ πῆ πὼς οἱ Δημοτικιστῆδες εἶναι προδότες, ὁ λαὸς αὐτὸς νὰναι σὲ θέση νὰν τοῦ βουλώσει μὲ πηλὸ τὸ στόμα καὶ νὰν τοῦ πει «Ἠρωδότης εἶσαι σὺ πού θέλεις τὸ ἔθνος στραβὸ γιὰ νὰ καπηλευεσαι τὴν στραβομάρα του».

Γιὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ θὰ μιλήσουμε κι ἄλλοτε, καὶ πὺ πλατιά, γιὰτὶ ξέρομε τί χρειάζεται γιὰ νὰ πλωθῇ περισσότερο ὁ ἀγῶνας καὶ νὰ μᾶς φέρι τὴ νίκη, γληγοριότερα.

ΔΙΑΒΑΖΟΥΜΕ στὴν «Ἐστία» τοῦ παρεσμένου Σαβ-
βάτου (σελ. 2, στρλ. 4) τὸ ἀκόλουθο σοφὸ παραγραφάκι:

«Ἡ γλῶσσα τῶν διηγημάτων εἶναι ἀκριτὰ ἐπιτυχῆς, χωρὶς μαλλιαρισμούς καὶ Ψυχαιρισμούς, προσεγγίζουσα εἰς τὴν καθολικουμένην (καθολικουμένη εἶναι τὸ σωστὸ) μὲ ἐλαφρᾶν τὰν πρὸς τὴν καθαρεύουσαν».

Σὰς παρακλούμε, χριστιανοί, νὰ μᾶς πείτε ποῖα εἶναι ἡ γλῶσσα αὐτὴ πού προσεγγίζει σὲ μιὰ γλῶσσα κι ἀπλώνει τὰ χεῖρῃ της σὲ ἄλλη, πού κρέμεται ὅλη, στὸν ἀέρα χωρὶς νὰ πιάσεται ἀπὸ πουθενά.

Ἄν εἶναι αὐτὴ ἡ μιχτῆ πρέπει νὰν τὸ μοιγῶσουμε πὼς ὠραιότερες κι ἀληθινότερες ὁρισμὸς δὲν μπορούσε νὰν τῆς δοθεῖ. Τὰ συγχρηκίμια μου στὸν κ. Ἀντρέα τῆς «Ἐστίας» ἡ στὸν κ. Messari (μὲ τὸ ἡ πολὺ δισὺ) πού τονε μαστρέφε τὸν περίφημο ὁρισμὸ.

Ὁ ΦΙΛΟΣ πού μᾶς ἔστειλε τις λίγες ἀράδες τοῦ παρεσμένου φύλλου γιὰ τὴν «Ἀρχιτέκτων Μάρθα», μᾶς γράφει καὶ τὰκίλλουσα, παρακαλώντας μας νὰν τὰ ρηξοῦμε σὲ καμιά γωνιά τοῦ φύλλου μας. «Ὅσα γράφοντας γι' Ἀθηναίους δημοσιογᾶρους τοὺς ἀποκαλεῖς μὲ μελοζαχαρῆν λόγια εἰς προσφιλῆς συνάδελφοι τοῦ Τύπου» κι ὅταν ἔλους, κι αὐτοὺς ἀκόμα πού σὲ βρίζουν, τοὺς λῆς ἀγαπητοὺς φίλους, νὰν τῆγεις γιὰ σίγουρο πὼς καὶ τὸ ἀντιθέτο ἔργο νὰνιβήσῃς στὴ σκηνὴ δὲ θὰ σοῦ δώσουνε ΜΙΑ θλίψη, οὔτε δυὸ λύπες. Ὅποιος δουλεῖ μ' αὐτὸ τὸ σοφὸ σύστημα μπορεῖ νὰ πει κανεὶς πὼς καλλιεργῆ τὸ ἔδαφος γιὰ τὴ μελλούμενη ἐπιτυχία του καὶ γιὰ τις εὐκολες δημοσιογραφικὲς ἐάρες». Ὁ φίλος μας μπορεῖ νὰχει κι ἄδικο.

ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΣΤΟ ΣΤΡΑΤΟ

(Derouléde)

«Καλὴ γερόντισσα, μὰ τί κάνεις;
«Ἐδῶ ναι πρώτης δίχως φωτιά.
«Ἔτσι τοῦ κάκον, σοῦ λέω, μὰ χάνεις
«τὰ κούτσουρά σου, τι εἶσαι φτωχιά.
«Στέγνωσα τώρα, σβύσ' τα, νὰ ζεῖς.»
Μὰ ἀφτῆ ν' ἀκούσαι μηδὲ γυρίζεις,
ρήγνεις τὰ ξύλα, τὰ συνταβλίζεις.
«Κάτσε, στρατιώτη, νὰ ζεσταθεῖς.»

«Δὲν ἔχω πείνα πιά, ψυχομάννα.
«Βάστια τ' ὀρνίδι σου, τὸ κρασί.
«Ἐγὼ, μὲ χόρτασε ἡ κουκουμάννα
«πού μέσα σ' ἄστρο μου βροῖμα σακκί.
«Δὲν πᾶν σ' ἐμένα τέτια φαγιά.»
Μὰ ἀφτῆ τὴν πλώσκα σιμά του βάζεις,
παίρνεις ἀπ' τ' ὀρνίδι καὶ τοῦ μοιράζεις.
«Νὰ φᾶς, στρατιώτη, μισὴ μπουνιά.»

«Κυροῦλα, σιάσου! τί εἶν' τοῦτα πάλι;
«Γιὰ πὺν τὸ σιρῶμα τὸ μαλακὸ;
«Μὲ τὸν ἀγκῶνα, γιὰ προσκ' φάλι
«τὸ σιρῶνω σι' ἄγερα ἀπάνου ἐγῶ.
«Κάτσε πιά τώρα, θὰ κουροστέεις.»
Μὰ τῆς γυροῦλ σ τ' ἀφτὶ δὲ δρώνει,
παρὰ ἀντρομίδα φέρνει καὶ σιρῶνει.
«Πέσε, στρατιώτη, νὰ κοιμηθεῖς.»

«Κυρὸ, παγαίνω, μὲ τὴν ἐφκῆ σου!
«Μὴ σὰ νὰ βάρηγε τὸ σακκί...
«Τί μοῦ τὸ φόρωσε, στὴν ψυχῆ σου,
«μὲ τὴν κουλλούρα καὶ τὸ τυρὶ;
«Ἐδῶ σιμά ναι καὶ τὸ χωριό.»
Μὰ ἀπ' τὴν καρδιά της ἀφτῆ στενάζει
κ' ἔνα ἀπ' τὰ μάτια της δάκρυ σιάζει.
«Ἐχω στρατιώτη παιδί κι' ἐγῶ.»

ΛΕΚΑΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Ἦτανε καλοκαίρι πού ὁ κόσμος τρεῖχε στὰ χω-
ρικὰ γιὰ ἀλλαγὴ ἀγέρη, ὅταν ὁ Γέρο-Κώστας καθοῦν-
τανε μὲ τὴ γυναικῃ του, καὶ συλλογιζόνταναν τί νὰ
κάρουμ μὲ τὰ παιδιὰ τους. Ἦτανε δυὸ ἀγῶρια καὶ
τρὶς κορίτσια, καὶ τὸ μικρότερο ἀπ' ἀφτὰ κόντεθε
νὰ γένε δεκαοχτῶ χρονῶ. Ἦτανε πού λῆς καὶ τὰ
τρὶς τῆς παντρῆας. Ἦ μὲγάλη κῆλιστα εἶχε περᾶ-
σει καὶ τὸ τριαντάρι. Μπορούσε νὰ εἶχανε ὅλα
παντρεμένε ὡς τώρα, ἀλλὰ τὸ κακὸ ἦτανε πού δὲν
ἤθελαν εἰ γονεῖ νὰ χλιᾶσουνε ἀράδα. Τὴ μεσιτὰ μᾶ-
λιστα πολλοὶ τὴ γυρεύαν, ἀλλὰ πάντα βρήσκανε
ντουβᾶρι μπροστὰ τους, καὶ τὸ ντουβᾶρι αὐτὸ ἦτανε
ἡ ἀράδα. Πόστες φορὲς αὐτὴ ἡ ἀράδα κατὰστρεψε ὀ-
λόκληρες οἰκίλιες σὲ μᾶς τοὺς Ρωμιοὺς, αὐτὸ ὁ
καθῆνας τὸ ξέρι. Καθοῦντανε λοιπὸν ὁ γέρο Κώστας
πού τὸν πῆραν καὶ τὰ χρόνια, καὶ σκεφτόνταν μὲ
τὴ γυναικῃ του, τί θὰ γένη μὲ τὰ παιδιὰ τους ὅταν
ἀφτὸι σπυλίζου τὰ ματια τους. Ἦ δουλειὰ του ἦ-
τανε, δασκαλὸς στὸ χωριό του, ὅπου τὸ σχολεῖδὸ τὸ
διατηροῦσε ἡ ἐκκλησία ἀπ' τὸ δίσκο ποῖβγαζε κάθε
Κυριακὴ, καὶ πλέρωνε τὸ δασκαλο, τριακόσια γρό-
σια τὸ μῆνα, κι' ἀφτὰ μὲ δυσκολία μεγάλη, ὅστε ὁ
γέρο Κώστας τοιγαρῶνταν μὲ τὸ λαδί του. Ἀπὸ
τυχερὰ μόνον τὴ λαμπρὴ μερικὸ ἀπ' τοὺς γονεὺς
τῶν παιδιῶν, τὸν ἔστειλαν κανίνα μετ' ἕτη καὶ με-
ρικὰ τζουρέκια. Αὐτὸ ἦτανε τὸ μόνον ἐξοδὸ τους γιὰ
τὴν Ἐκπαίδεψη τῶν παιδιῶν τους. Τὰ καμμένα τὰ
κορίτσια βγαζανε τὰ μάτια τους στὴν εἶση δουλειὰ.
Ἦξεραν, πὼς νὰ παντρεφτοῦν δὲν εἶχανε ἐλπίδα γιὰτὶ
τοὺς ἔλειπε ὁ παρᾶξ. Ἀφτὸ τὸ πῆραν ἀπόφαση καὶ
καθῶνταναν μετὰ τὸς ἐκεῖ πού δούλεβαν, καὶ
συζητοῦσαν τὴ θέσθ τους.

Ἔβλεπαν τοὺς γονεὺς τους πού ἔλουναν στὰ πό-
δια, καὶ προσπαθοῦσαν νὰ τοὺς παρηγορῶσουν. Ἐ-
κεῖνες τις ἡμέρες ἤρθ' ἀπὸ τὴν Πόλη ἓνα παλληκᾶρι
καλῆς φημῆλιας, πούταν συμμαθητῆς πρὸ χρόνια
μ' ἓνα ἀπ' τ' ἀγῶρια τοῦ γέρο Κώστα, καὶ πῆγε καὶ
τοὺς ἔλαμε βίζιτα. Εἶχε πάγει ἐκεῖ στὸν καιρὸ τοῦ
τρύγου, ὅντας κατασκευαστικὸς κρασιῶν, καὶ ἀκόπεθε
νὰ καθίση κάμπουσο στὸ χωριό. Ἄρεσε πολὺ στὴ φα-
μῆλια τοῦ δασκαλο, γιὰτὶ ἂν καὶ φτωχὸς εἶχε δώ-
σει ὅλους καλὸν ἀναθροφῆ στὰ παιδιὰ του. Τὰ εἶχε
στείλει ὅλα στὴν Πόλη, τ' ἀγῶρια στὴ Μεγάλη Σιο-
λῆ τοῦ Γέννου, καὶ τὰ κορίτσια στὸ Ζάπειο, ὅστε
ἦτανε τὸ μόνον σπῆτι στὰ χωριὰ πού συνειθίζε, καὶ
πήγαινε καθὲ μῆρα. Ἦστερ' ἀπὸ κόμπουσο καιρῶ, ρῶ-
τησε τὸ δασκαλο, ἂν εἶναι μὲ τὴν συγκαταθέσθ του
νὰ ζητήσῃ μὴ ἀπ' τις κόρες του, γιὰτὶ τῶςλε στὸ
νοῦ του νὰ παντρεφτῇ, κι' αὐτὸ ἦτανε κ' ἡ ἐπιθυ-
μία τῶν γονεῶν του, νὰ βρῇ κορίττι νοικοκερμένον,
κι' ἂς μὴν ἔχη καὶ λεφτὰ. Ὁ κακομῆρης ὁ κύρ Κώ-
στας, ὅταν ἄκουσε αὐτὰ, δὲν μπορούσε νὰ πιστέφῃ
τ' αὐτὰ του, τὸ θάρρεψε τόσο παραξενὸ πρᾶμμα, ἔ-
νας νιὸς τέτοιας φημῆλιας, πού ὅλοι ξέρανε στὴν

Πόλη και πού μπορούσε να πάρη ό,τι κορίτζί κι' αν ζητούσε και με μεγάλη προίκα, να προτιμήση ένα απ' τα κορίτσια του.

Πήγε άμέσως στη γυναίκα του, και τής τά ειπε, και νομίσανε καλό να τὸ πούν και στα κορίτσια τους. Ήταν μοναδικά κορίτσια, κι' αγαπιούνταναν μεταξύ τους πάρα πολύ. Ποτέ δὲν περίμεναν τέτοια τύχη, κ' είπαν στους γονιούς τους πῶς δὲν πρέπει να φέρουν κανένα εμπόδιο ὅποιαν κι' αν ζητήση, ήταν πρόθυμοι όλες τους αν αλόγη ζητούσε και τὴ μικρότερη. Τὸ μόνο εμπόδιο πού βρίσκανε ήτανε πού ὁ νιός ήτανε μασόνος και δημοτικιστής. Τὸν δασκάλου δὲν τὸν έμελλε μήτε για τὸ ένα μήτε για τὸ άλλο, φοβούντανε ὅμως πῶς μπορούσε να χάση τὴ θέση του, γιατί ὁ Δεσπότης πρώτος θάκανε ἄνω κάτω τὸ χωριό. Τὸ πῆρε ὅμως ἀπόφαση, γιατί τέτοια τύχη δὲ θάβρισκε ποτέ του. Σηκώθηκε τὴ δεύτερη μέρα και πήγε στο Δεσπότη να τὸν πῆ καθε τί, και ὅτι τόκαμε ἀπόφαση για τὴν εὐτυχία τοῦ παιδιοῦ του και τῆς φαιμέλιας του. Ὁ Δεσπότης ὅταν τ' ἄκουσε, χάρησε τὰ γένεια του, πῆρε μιὰ πρέζα ταμπάκο, κ' ὕστερα με πολὺ σεβασμὸ ὕψος, ἐρώτησε τὸν δασκάλου αν τὸ σκέφτηκε καλά πριν τ' ἀποφασίση. Μαθε παιδί μου τὸν εἶπε πῶς μασόνος θά πῆ Ἀντίχριστος, και τοῦ διηγήθηκε τὸ κακό ποῦκαμε ὁ μακαρίτης ὁ Δεσπότης τῆς Πατρῆς, ὅταν σηκώθηκε ἐκεί τὸ ζήτημα τῆς Μασονίας, καθὼς και στὴν Κύπρου, πού οἱ μασόνοι ἔφεραν οἱ τέτοια χάλια τὸ Δεσποτικὸ ζήτημα. Ἀλλ' ἀλόγη χειρότεροι απ' τους Μασόνους εἶναι αὐτοὶ οἱ δημοτικιστῆδες, πού γυρεύουν να κάμουν γλώσσα δική τους, πού κάκου ἕνας απ' αὐτοὺς ξεχνῶ τώρα τ' ὄνομα του, τὸ μισε να μεταφράση και τὸ ἱερὸ Βαγγέλιο, και χόλασε γι' αὐτὸ ὁ κόσμος στὴν Ἀθήνα, ὡς πού κι' ὁ πρόεδρος τῆς Ἐκτῆς Συνόδου παρατηρήθηκε, και τὸ Ὑπουργεῖο ἔκαμε τὸ ἴδιο. Αὐτοὶ δὲ θεῖον παρὰ ὀλίγη ἐνθάρρυνση και ὅς τους δῶτε να καθίσουν στο σέβασμό μας. Εἶναι και στὴν Πόλη καμποσοι απ' αὐτοὺς και μέρα με τὴ μέρα βγαίνουνε καινούργιοι σὰ μανιτάρια.

Τί να σοῦ πῶ κύρ Κώστα μου, ξέρεις πού σ' ἀγαπῶ, και σ' ἐγχαίω πολὺ, ἀλλὰ θερῶ πῶς πολὺ κακὰ ἔκαμε; να τ' ἀποφασίση. Ἐγὼ δὲ θά τὸ κάμω ὁμιλία, ἀλλὰ και δὲν μπορῶ να ἐβλογῆσω τὸν ἀρραβῶνα. Ὅς εἶναι ἐναντίο τῆς συνείδησός μου, και τὴν ἄλλοι μάλιστα πού ἀφορμὴ γυρεύει ὁ κόσμος να μιλήση και να γροῖση για τὸν κληρὸ μας. Βλέπεις στα παλιά τὰ χρόνια, ὁ κόσμος εἶχε ἕνα σέβας, κι' ὅταν ἔβλεπε ἀπὸ μακρὰ τὸ καλομαῦκι, σταβροκοπιούντανε, κι' ἔγι μόνο αὐτὸ, ἀλλὰ εἶχε και πίστη. Δὲ θά τὸ πιστεῖς αν σε πῶ, πῶς και στὴν ἀρρώστια του τότες ὁ χριστιανός, πρῶτα τὸν παπὰ φώναζε να κάμη μιὰ παρακλήση πριν στείλη για τὸν γιατρό. Ὁλόκληρο βιβλίο μπορῶ να γραψῶ για τὰ θάματα πούκαμε ἡ Ἐκκλησιολογία κι' ὁ ἄλλος Στρατῆς στὸν καιρὸ μου. Ἀλλὰ τώρα τὰ πράματα ἔλλαξαν. Βλέπεις τὰ κορίτσια ἀντί να διαβαζουσε μέρα και νύχτα τὰ Συναξαρια και τὴν Ἀμαρτωλῶ Σωτηρία, πῆρουν και διαβάζουν μυθιστορήματα και ἱστορίες αὐτῶν τῶν δημοτικιστῶν πού καταντὸν σήμερα ἡ πληγὴ τοῦ ἔθνους. Ἐσὺ μάλιστα καθὼ δασκάλου, ἔπρεπε να τους πολεμήσης με κάθε τρόπο κι' ἔγι να δώσης τὸ κορίτζί σου σ' ἕνα απ' αὐτοὺς. Τ' ἄκουσε ὁ καιμένος ὁ κύρ Κώστας αὐτὰ και γελούτε μίση του, γιατί κ' αὐτὸς κατὰ βάθος ήτανε δημοτικιστής, ἀλλὰ δὲν τολμούσε να τὸ πῆ φανερὰ μη και χυτῆ τὸ ψωμί του. Ἡ συνείδησή του ἔμωσε κατὰ βάθος τὸν ἔλεγε πόσο ἀδικεῖ τὰ παιδιὰ διδασκοντας τους τὴν καθαρῆσσια πού οὔτε ἀρχὴ εἶχε οὔτε τέλος.

Ἦξερε πού δὲν ήτανε γλώσσα φυσική τὸν λαοῦ, δὲν ήτανε ἡ γλώσσα πού μιλούσαν οἱ γονιοὶ του, οὔτε ἡ γλώσσα πού τὸν μιλούσε κι' ὁ ἴδιος στο σπῆτι του. Δὲν ήταν ἡ γλώσσα πούγραφαν ὁ Σολωμός, ὁ Ρήγας, ὁ Βαλκωρίτης, ὁ Ζαλοκώστας, ὁ Πικρασχός, ποιητῆδες ἀθηναῖοι κι' ὄχι σὰν ἐκείνους πού γραφανε στὴν καθρέσσια, πού τὰ ποιήματά τους ήτανε και θά εἶναι ἀνούσια, χωρὶς ψυχή, χωρὶς αἴσθημα, ἀλλὰ σαχλά και μακρὰμένα. Βεβαίως δὲν εἶπε τίποτε; απ' αὐτὰ στο Δεσπότη. Τὰ καταπιε μονάχο; του, φίλησε τὸ χέρι του κ' ἔφυγε πικραμένο: ὄχι για τὴν ὁμιλία πού εἶχανε, ἀλλὰ γιατί ήταν ἀναγκασμένος ν' ἀκούγη μονάχο χωρὶς να μπορῆ να δώση ἀπάντηση Ἦγες πίσω στη γυναίκα του και στα παι-

διά του και διηγήθηκε με τὸ νί και με τὸ σίμα ὅ,τι τὸν εἶπε ὁ Δεσπότης.

Τὸν φάνηκε πῶς βγήκε ἕνα βῆρος απ' ἀπάνου του, και μ' ἔλαφρὰ καρδία ἀποφασίσανε τὸ τί εἶχαν να κάμουν. Ὑστερ' ἀπὸ δύο μέρες ἔφθε και παλι ὁ Ἀλέκος για να παρη μιὰ ἀπάντηση απ' τὸν κύρ Κώστα για τὴν πρόταση πού τοῦ ἔκαμε. Τὸν ἔδειξε μάλιστα κ' ἕνα γραμμά του πατέρα του απ' τὴν Πόλη, πού τοῦ ἔλεγε πῶς δὲν μπορούσε να κάμη καλλίτερη ἐβλογή, γιατί κι ὁ ἴδιος εἶχε ἀκούσει τόσα καλά για τὴ φαιμέλια τοῦ κύρ Κώστα. Ήταν ἄνθρωπος πού εἶδε καλλίτερες μέρες, ἀλλὰ πρὸ εἰκοσι χρονία τοῦ ἔφθανε στραβῶ, και για να πληρώση σωτὰ τους δανειστῆδες του, εἶχε πωλήσει και το πουκάμισό του, νομίζοντας πού θά τὸν βοηθούσαν να ἐξακολουθήση τὴ δουλειά του, ἀφρὺ ἔδειξε τέτοια τιμὸτητα. Ἡ σκέψη του ήτανε καλὴ ἀλλὰ δὲν τοῦ βγήκε σὲ καλό γιατί ὅλοι τὸν ἔφθικαν και δὲ γύρισαν να τὸν δούν ζεῦροντας πῶς δὲν εἶχε λεφτὸ να ἐλεγεθῆ. Αὐτὸ συμβαίνει και μερὰ μερὰ τους Ρωμιούς. Φαλῆρει ἕνα; με ἀτιμο τρόπο, τρώγει τους παρκαδες τοῦ κοσμου, και ζεῦροντας πού με τὴ φιλία του ἔκαμε παραδες, τοῦ δίνουσε περισσότερο κρένιτο, κ' ἔτζει ἡ ἀτιμία ὑποστηρίζεται, κ' ἡ τιμιότη ὑποφέρει. Ὡστε ὅταν ὁ κύρ Κώστας καταστράφηκε ὀλοτετα, ἀποφασίσε ἄμέσως κ' ἔφυγε απ' τὴν Πόλη κ' ἔγινε δασκάλου στο χωριό, γιατί ήτανε ἄνθρωπος γραμματισμένος και μπορούσε με τὰ γραμμάτα του να βγαλῆ τὸ ψωμί του. Ἐτζει ἔκαμε και ζήσανε ἐφτυρισμένα, και τὰ παιδιὰ του ἔλα ήταν τὸ καμαρὶ τοῦ χωριοῦ. Ὁ Ἀλέκος ήτανε παλι κληρὸς τριαντα ἑπτὰ χρονῶ με μυαλὸ ἔτραχυσια, και καλὴ δουλειά στα χέρι του εἶχε τὸ μῆτι του στη μεγαλη, γιατί νομισε πού ήταν πῶ ἀναλογη στὴν ἡλικία του, κι' ὅταν τὴν ρώτησε αν θείλη να ἐνώση τὴν τύχη της με τὴ δική του, ὅς προσπαθήση και ἐλπίζει στο Θεὸ να τὴν κάμη ἐφτυρισμένη Ἀποφασίστηκε λοιπόν, κι' ὅλοι ήταν χαρούμενοι και τὴ δεύτερη μέρα, ἔφυγε ὁ Ἀλέκος για τὴν Πόλη για να παρη τὴν εὐχὴ τῶν γονιῶν του. Ἀποφασίστηκε να προσκαλέσουν τὸν κύρ Κώστα μ' ὅλη τὴ φαιμέλια του να ἔλθῃ στὴν Πόλη και να κάμουνε τὴν ἀραβῶνα στη Χαλκη ὅπου ἐμνησκαν για τὸ καλοκαιρι και μεῖνουν ἐκεῖ ὡς τὸν καιρὸ πού θά γενούντανε κι' ὁ γάμος. Ήταν ὁ καιρὸς πού τὰ σχολεῖα εἶχανε τὴς διακοπῆς τους κ' ἔφταν ἔφολο για τὸν κύρ Κώστα να λείψ' απ' τὸ χωριὸ για κάμπουσε βλομαδες. Ήταν ἔξη ὠρὸ ταξίδι κι' ὁ κύρ Κώστας ἔφυγε φαιμελικῶς απ' τὸ πρῶτο, κ' ἔφτασε τὸ βραδὺ στὴν Πόλη, πρῶτασε μάλιστα και τὸ τελευταῖο βαπόρι για τὰ νησιά.

Ὅλοι τους περίμεναν στη σκάλα, κι' ἄμα φτάσανε, τους πῆραν στο Σινωδογεῖο τοῦ Κοσμάτου για ν' ἀνακηρυχθῶν. Ὁ Ἀλέκος εἶχε φροντίσει για τὸ καθε τί, και μετὰ τρεῖς μέρες κάμανε και τὸν ἀραβῶνα στὴν Ἁγία Τριάδα. Οἱ γονιοὶ τοῦ Ἀλέκου ήταν ἄνθρωποι τοῦ πηληῦ καιροῦ, θεοφροδούμενοι, κ' ἤθελαν να γίνῃ τὸ καθε τί με τάξη. Ἐφεραν και τὸν ἅγιο Χαλκηδόνα να ἐβλογῆση τὸν ἀραβῶνα. Ἡ ἐκκλησία ήταν γεμάτη ἀπὸ φίλους και συγγενεῖς ποῦφθαν απ' τὴν Πόλη με τὸ πρῶτο βαπόρι. Συγχρητήρια δεξιά κι' ἀριστερά. Τὸν κύρ Κώστα τὸν ζεῦρονε ὅλοι, κ' ἐκείνοι πού τὸν ζέχασαν μετὰ τὴ δυστυχία του, ἔφρχαν τώρα πῶς πρῶτα να τὸν συγχάρῃ.

Ὁ κύρ Κώστας απ' τὴν χερὰ του ὀφρουσε πῶς ξανάνωσε, κατέβινε και μερὰ στὴν Πόλη κ' ἔβλεπε τους πηληῦς του φίλους, ἔγι φίλους τῆς δουλειῆς; πού δὲν εἶχε ὄρεξη να τους δῆ, ἀλλὰ φίλους τῶν γραμμάτων, γιατί τώρα πού δὲν εἶχε ἀνάγκη, τότε ξέστραφα πῶς ήτανε δημοτικιστής, και περνούτε τὸν περισσότερο καιρὸ του, συζητῶντας τὸ ζήτημα τῆς γλώσσας με τὸν γιατρὸ τὸ Φωτῶδη και με τὸν γιατρὸ τὸ Σιώτη, πού και οἱ δύο τους εἶναι ἄνθρωποι τῆς πρόδους. Ὁ Ἀλέκος και κατέβινε και μερὰ με τὴν ἀραβωνιαστική του και τὴς ἀδερφῆς της στο Πέρα για να φροντίζουσε για ὅλα τ' ἀναγκασιούμενα για τὸ νέο σπητικό του, ἐπειδὴ κι' ἀποφασίστηκε να γένῃ ὁ γάμος μετὰ κανένα μῆνα, ἀνάμερα τοῦ Ἀθ Κωνσταντινου, πού ήταν ἡ γιορτὴ τοῦ πεθεροῦ του και τοῦ πατέρα του.

Κ' ἔτζει ὁ καιρὸς παρνούσε εὐτυχισμένους για ὁλοῦς ὅσο πού ἔφτασε κ' ἡ μέρα τοῦ γάμου. Τὸ νησί

ἄλλος ήταν αν πανηγύρι, ὡς κ' οἱ νησιώτισσες φέρσαν τὰ καλά τους κ' ἔφρχαν στὴν Ἐκκλησιὰ τ' Ἀθ Νικόλα για να δούν τὴ στεφάνωση και να καμρῶσουν τὴ νύφη πού κερδισε με τους τρόπους της ὁλοῦν τις καρδιές.

Manchester 1 20 Ἰουλιου 1907.

ΕΩΜΕΡΙΤΗΣ

ΕΧΕ ΓΕΙΑ*

BUREAU

Χαῖρε, σοῦ λέν τὰ χεῖλια μου για πάντα τὸ ἔχε γεῖα. Μα σὲ καλεῖ ἰσχυρὰ ἡ ἀγλῶκατη καρδιά. Ἦθελο, ὦμῆ, τα στήθια μου ν' ἀνοίγονταν ὀμπρός σου, τὸ ἀρχαῖο κεφάλι σου ὅτε ἔφερες ἀλαφρῶτα Ὅταν ὁ ἵππος ἔπιφτε γλυκὰ στο βλέφο σου Πού ὅμοια ποτὲ δὲ θά ὑπῆλθη σὲ ἀνεφορρονασια, Ν' ἀστρίψη μετὰ ὁ πονεὶ μου και ἡ σκέψη ὡσάν οὐράνια Ὅς ἔπρεπε ἀπερὶ πλούμιστη, στα στήθια να δειχτῆ Ὅτι ἄπλωσε παρῶνα να ρίξῃ στὴν ὄρρανετα, Μόλο πού ὁ κόσμος ἔσπερε τὴν ἰστερία φριχτῆ, Και τὰ πικρὰ χαμογελα ἔνα ἔβγαζαν εἰ γοῖο Τὰ παραθορια του ἔλεγε σὲ σὲνα ὡ σφιρῶ, Ὁριμμένα σπ' τὸ πικρὸ σὲ τὸ ἔνο μεριολί— Μόλο στα σύγγρα χρίματα πού ὁ τοῦς μου λαχρῶ, Δὲ μπορῆ ἀλλοτινὴ να βῆ σφεντόνα, ἀνατριχίλα, Ρουῖα να στέξῃ ὁ πόνος μου και τοῦ καμῶ ἡ χαλῆ, Παρὰ ἡ ψυχή πού μ' ἔλλεπε τὸ χεῖλι ἔπου με φίλα Για να μοῦ ἀνοίξῃ ἀγία ρευτὴ στα στήθια τὴν ἔμπλη; Μὰ ἀκόμη ἀνίξῃ ἡ ἀγάπη σου ἀνέγγιχτη σπ' τὰ βῆτα Κι' αν βολετὸ εἶναι ὁ ἔρωτας οἱ ἀργιπορο γοῖο Μὰ ἐσὺ τῆς Ἀρνας πιστεῖς πῶς δὲν ἀ ὄγει ἡ στράτα Σὲ γλή ὄρη ἀπῶρητῆ και ἔκρο χωρῆσμο, Να τὴ δικὴ μου δέσει τὴ και αἰσσταλά; ἡ ἀπάτη. Μόλο ἔπομῆσκει ἀθάνατη, μιὰ σκέψη ἔλιθερῆ Τὸ πῶς ποτὲ δὲ θά μῆς πῆξ στο ἔνο μο ὀπάτι. Στα λόγια μου ἄκου τὴ βλεῖα ὅου θλίψη πού οἱ καιροὶ Ὅς κλαῖνε ὡσάν τὸ μο ρολοῖ σὲ μυνηροῖο κλαῖρι. Ὅς ζήλουσε στοῦ χωριοῦ τὴν παρῶνα ἀγκυλιά, Κι' ὅταν ζητάει ἡ νύχτα σου παρῶνα ἡ λυγῆρι Κι' ὅταν φτερώσει ὀλοπρωτῆ τοῦ κορασιῦ ἡ μιλιὰ Ὅς λαχρῆρῆς λέγοντας σὲ καίνο, ὦμῆ, «πατέρα». Στὴ μνήμη του ἀνά ἡ ρυτὴ ἡ κλαῖη στη λησροῖα; Και ὅταν τὰ χέρι ἀγκαλιασῶ και ἀει πρὸς τὴ μητῆρα Και σπῆγει σε και σὲ καλεῖ στα χεῖλια ἡ συμπονη Ὀμοῦ σ' αὐτὸν πού ἡ λάτρα του θά σέβλογῆ; αἰῶνια Κρι σκέψου τὸν πού ἐπλήγασεν ἡ ἀγάπη σου ἡ πικρῆ. Ἦ κοραῖδα ἡ ἔμορφη, θά μο ἔξη ἱστοροῖμένη Σὲ με πού δὲ θά ξαναῖξῃ ὀμπρός σου, ἡ ἔλιθερῆ, Τότε ἡ καρδιά σου ἄς λαχρῆρῆ στη μνήμη ἔρωτεμένη. Τὸ κρῆμα ἡ παρῶναρῆ μου, τὸ καθε πού ἀγοπῆς Κατέχει, μὰ τὴς μάνιτες κανένας δὲν ἐράται. Κρεμῶ τὴν πῆσα ἐλπίδα μου στη στράτα ἔπου θά πῆς Σὲ σταυροῖομι ἀνέγγιχτο τὸν ἔνομο μου διαβάτη. Κάσε καμῶς μου ἀνά ριμος και μόνο ἡ περιφάνεια Πού ἡ δύναμη της ἀσιστῆ σὲ ὀλοπρωτῆ τῆ γῆ Σὲ σὲνα πῆφτε ὀλοπρωτῆ, σὰν πικραμένη ἀρῶνα, Ὅπως ἀπὸ τὰ στήθια μου ἀφῆρει με ἡ ψυχή. Ἦ σκέψη ἀνῆμπερη κρατεῖ τῆς στήθιας μου τὸ ἔχλαρι —Τὰ λόγια μου εἶν' ἀνοφέλα σὰν ἔνοικες στο χεῖλι— Τὸ βέλτεμα μας σῆρει τὴ μ' ἀπῶνα γαλιὰ ε. Τὸ χῆρε κῆζω, ἀλλοῖμονο, στο ἀγῶμιστο καλό. Χαῖρε, καλεῖ ὁ χωρῆσμο σὰν ἀτρο ἀλαφρῶ Στο μετῶ σου ἀπόμκρος με τὴν καρδιά τὴν ἄδεια. Παῖρω τὴν πίστη ὀλοπρωτῆ, παρὰ τὸ χωρῆσμο Κῆλλιο σὲ πῆσα ταφῆρῆ και σπ' ἄλωτα σκοτάδια.

(Μετάφραση Σηλίου Παοαγιάνη ἀπὸ τ' ἀγγλικὸ)

*) Σταλμένο ἀπὸ τὸν ποιητὴ στὴ λαῖδη Byron τὸν καιρὸ τοῦ χωρῆσμο του.

Γιατρός.. Ἐκείνο πού σοῦ χεῖται, Μανώλη, για να γίνεις καλά εἶναι να τρῶς βραστὸ πουλὶ καθεμέρα, να μὴ βγαίνει ἔξω τὴ νύχτα...

Μανώλης Καὶ πῶς θά ἐρῶ πουλιά, γιατῆρ, ἔ δὲ βγαίνω νῆ νύχτα;

Ο ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Όσοι μιλήσανε στο «Messager d'Athènes» για τον Ψυχάρη, μιλήσανε με τόση κωμικιά σεβρότητα, σά να χουνε ξεψαχνίσει λέξη, λέξη τὰ βιβλία του.

— Κι όμως βάζουμε τὸ χέρι μας στὴ φωτιά ἂν ἔχει ποτὲ κανέναν ἀπ' αὐτοὺς ξεφυλλίσει βιβλίο τοῦ Ψυχάρη.

— Πειὲς θὰ διαλέσει; Ὁ Κυριακούλης ὁ Μουρομιχάλης, ἢ ὁ κὸρ Ἀντωνάκης ὁ Ζουγαλάς;

— Ὁ κ. Πρωτοπαπαδάκης εἶπε πὸς μιὰ φορὰ ἐοκίμασε νὰ διαλέσει τὸ «Όνειρο τοῦ Γιαννίρη» μὰ ἐν προχώρῃσε κάτω ἀπὸ τὴν πέμπτη ἀράδα, γιατί (ἰδὼ προσέχτε!) ἂν κὴ πέρασε τὰ παιδιὰ τῆρα χρόνια του στὴ Νάξο, σὲ χωριό, ὅλες οἱ λέξεις ποὺ ἀντάμωσε στὸ βιβλίο τοῦ εἴταν ἀγνωστες!

— Κοντρά φέματα ποὺ ἐν ταπεινὸν στοὺς στόμα τοῦ κ. Δευτεροπαπαδάκη.

— Ἡ κ. Τζεβάννα Στεφανόπουλο εἶπε τίς προάλλες πὸς τὰ Ρωμαῖκα ποὺ ἐκιάσκει ὁ Ψυχάρης στὸ Παρίσι εἶναι Patois de Galata.

— Κάποιος ὁμοῦ φίλος ποὺ ἔζητε χρόνια στὴ Γαλλία καὶ ξέρει τὰ Γαλλικά καλύτερα ἀπὸ ὅλες τίς Τζεβάννες τοῦ κόσμου μὰς εἶπε πὸς καὶ τὰ Φραντζέζικα τῆς κ. Τζεβάννας εἶναι Patois de Phalère.

— Θάμκ! Ὁ «Ρωμιὸς» πάτησε στὸν ἀριθμὸ 1000 καὶ ἡ «Ἐστία» τὰ χάνει μπροστὰ σὲ τέτιο κατόρθωμα καὶ βάζει τίς φωνές.

— Χίλια φύλλα! Διγ. Χίλιες βδομάδες σκασιές ποὺ Σουρῆς κοβερνίτσει ἀέρα καὶ φρεσκιάει εὐν τουλούμι τίς δημοσιογραφικὲς κοιλίες! Μωρε, τί διαβολόφωπος ποὺ σοῦ εἶναι!

— Ἄ ζεῖς ἀλλοῦ, μὰς λέει ἡ «Ἐστία», ὁ Σουρῆς θάχτιζε παλατια — σὰ νὰ ὑπάρχουνε Ρωμιοὶ χόχχδες κι ἀλλοῦ.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

— κ. Στρ. Τὸ βιβλίο τοῦ κ. Μεγαλίδη Σὰ «Βερύκκο καὶ σὸν ἐυλόγητον» δὲν τὸ εἶδαμε ἀκόμα καὶ ἐν μπουρούμε νὰ πύμε ἂν ἀξίζει ἢ ἔχι. Φιλόβηκε φαίνεται ὁ συγγραφεὺς του νὰ μὰς τὸ στείλει. — κ. Β. Ἄδικα παρπονίται ὁ φίλος. Τὰ βιβλία ὅλα στὸ «Νεμὰ» κρινόνται ἀπὸ τὸν Ἑρμώνα. Θὰ κριθῆ λοιπὸν κι αὐτό, καθὼς κι ὅλα τὰ βιβλία ποὺ βγήκανε τοὺς τελευταίους μῆνες. Ἡ ἀργητὰ δὲ βλάφτει. — κκ. Κώστα Παρορίτη καὶ Χρῆστο Βαρλέντη. Ὁ κ. Μιχ. Λουκαζόπουλο; (Nouvee et Balance Place du Theatre, Maison Métropole 23 Moscou Russie — Γὰ τὸν κ. Μιχ. Λουκαζόπουλο) σὰς παρακαλεῖ νὰν τρὸ στείλειται ταχτικά ὁ «Monde Hellenique» καὶ ἡ «Ἠγῆσώ». Ἐξὲν ἀπὸ τῆ «Balance», ὁ κ. Λουκαζόπουλος γράφει τώρα σὲ δύο μεγάλες φημερίδες τῆς Μόσχας διὸ φορὲς τῆ ἑδομάδα ἀρῆρα γὰ ὅλα τὰ Ἑλληνικά ζητήματα, φιλολογικὰ κτλ. — κ. Μιχ. Βράγα. Ἡ τελευταία σερφή τὰυνοατίζει κάπως. Μπορεῖ ὁμοῦ καὶ νὰ δημοσιευτεῖ, μὰ πρέπει πρώτα νὰ μάθοιμε τὰλήθινὸ σου ἔνομα.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Ἐντοκοὶ καταθέσεις

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα δέχεται ἐντοκοὺς καταθέσεις εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια καὶ εἰς χρυσὸν, ἔτσι εἰς φρίγκα καὶ λίρας στερελάς ἀποδοτέας εἰς ἀρισμένην προθεσίαν ἢ διαρκείας.

Αἱ εἰς χρυσὸν καταθέσεις καὶ οἱ τόκοι αὐτῶν πληρώνονται εἰς τὸ αὐτὸ νόμισμα, εἰς δ ἐγένετο ἡ καταθέσις εἰς χρυσὸν ἢ δι' ἐπιτηγῆς ὄψεως (chéque) ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ κττ' ἐπιλογὴν τοῦ ἐμελογιούχου.

Τὸ κεφάλαιον κτ' οἱ τόκοι τῶν ἐμελογίων πληρώνονται ἐν τῷ Κεντρικῷ Καταστήματι καὶ τῇ αἰτήσεϊ τοῦ καταθέτου ἐν ταῖς Ὑποκαταστάμασι τῆς Τραπεζῆς.

Τόκοι τῶν καταθέσεων.

Table with 2 columns: Term (1 1/2 to 4 years) and Interest rate (4 to 5 percent).

Αἱ ἐμελογίαι τῶν ἐντόκων καταθέσεων ἐκδίδονται κατ' ἐπιλογὴν τοῦ καταθέτου ὀνομαστικὰ ἢ ἀνόνομοι.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ 31 ΙΟΥΛΙΟΥ 1907

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

Table of active assets including gold, banknotes, and loans, with columns for description and amount in Drachmas.

Summary table for active assets comparing July 31, 1907 and July 30, 1907.

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Table of passive liabilities including deposits, bonds, and other obligations, with columns for description and amount in Drachmas.

Summary table for passive liabilities comparing July 31, 1907 and July 30, 1907.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 8 Ἀυγούστου 1907.

Δραχ. [388,254,321.88] [388,176,361.81]

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Λογιστηρίου Π. Α. ΚΟΥΤΣΑΛΕΞΗΣ

Παιδί! Μάλιστα, Κύριος. Δὲ μοῦ λὲς, ἀρνῆσαι εἶναι ἀφῆες οἱ μπριζόλες ἢ πρόβειες; Δὲν καταλαβαίνεις τί εἶναι τάχα δταν τίς τρώς; Ὁχι! Τότας τί σὲ μέλει ἂν εἶναι ἀρνῆσαι ἢ βοδινίς.

Τοκᾶς. Ἐ μωστερη, τί λοιπὸν, τίς ξίχσες τίς 100 δραχμῆς ποὺ σὲ δάνεισα τὸν περασμένον μῆνα; Διμοκοντος. Ὁχι, δὲν τίς ξίχσασ. Τοκᾶς. Γιατί λοιπὸν δὲ μοῦ τίς γύρισε; Μοῦ εἶπες πὸς τίς θῆλες γὰ λίγες μέρες. Διμοκοντος. Καὶ σοῦ εἶπα τὴν ἀλήθειαν. Δὲν εἶμαιν ἀπάνου μου παρὰ 48 ὥρες.

ΨΥΧΑΡΗΣ

Η ΑΡΡΩΣΤΗ ΔΟΥΛΑ

Ποιός ξέρει κιόλας ; Τώρα που την έφερε στο Μπ... , τώρα που έβλεπε την άβυσσος, τώρα, που έβλεπε — άχ ! μακάρι ! και τή γιατριά, τώρα που έπιανε σύστημα διαφορετικό, τώρα, τώρα που πα-
τούσε τον κανόνα, τώρα έκανε ό τι έπρεπε να κάνει κι άπαρηξής. Σαλέβανε τά μυαλά του κλονίζοτανε ίδιαι ή βάζοη τής ζωής του. Δέ σελοούσανε όσα πι-
στεθε· είχε τή θάρρη του στον κανόνα· με τον κα-
νόνα πέρι· γιατρεύε τήν Κατινούλα. κι έξαφν ίδου
πού τά κανονικά του καταπούσανε άκανόνιστα και
τάκανόνιστα κανονικά. Τόν γκρέμισε κατάκορρα κα-
ταρίζα τόν Αντρέα ή σκέψη άφτή κι από τήν ώρα
έκεινη νομίζω πώς άβρώστησε καθαρό. Μά φέρθηκε
σαν ήσως άλήθεια τις τρεις μέρες που είχε άδειαι
να μείνει στο Μπ... , γιατί Πέμπτη, έφτά του Χριστού,
έπρεπε να είναι στο Παρίσι για τή μάθημά του. Ή
άγάπη του για τήν Κατινούλα μιν έλπιανε, πύ τρυ-
φερή, πύ πονεμένη από τήν όψη του Χάρου. Και πύ-
ρε άπνω του με μιά θέληση, με μιά δίνχη για να
τένια. Να τή σώση και καλά. Να τής δώση θάρ-
ρος, γιατί τή θάρρος είναι ή μισή μας ύγεια. Τήν
ίδια μέρα, τάπογεμα, τέσσερεις του Χριστού, τή
σεργιάνισε στήν πολιτεία· δηλαδή, τήν έβαλε στά-
μάζι, έπειτα κατεβαίνανε. τάρμαζι· ακολουθούσε από
πίσω και περπατούσανε οι δύο τους Πήγανε στά
μγαζιά κι άγόρασε πίτηδες μαζί της ή Αντρέας
κάτι γιαλιά πού τά είχε ανάγκη, για να τής χω-
στή κάπως τήν όρασή του· άγόρασε μαζί της χαρτί
στού βιβλιοπώλη όπου άγόρασε τήν περασμένη τή
χρονιά, για να τής χωστή και τή γραφή του. Πε-
ρίεργο πού ότο τέκανε άφτά, δεν ξεχώριζε πές στο
λογισμό του τήν Όλια και τήν Κατινούλα· ένα πρό-
σωπο λίγο λίγο γινότανε για τόν Αντρέα κ' ή μιά
κ' ή άλλη, τώρα μάλιστα πύ στενά συνέδνε τήν
περπατούμενη του με τήν βρασιάζωστημένη, πού θυσία
δέν τού κόστιζε να τήν άναστήσει, κι ό τι συνήδιζε,
ό τι έκανε για να θάρρη πώς ή Όλια του άκούμτζού-
σε, τή στοχαζότανε άξαφναι και για τήν Κατινούλα
σμίγοντας τήν ύπαρξή της με τήν ύπαρξή του στά
παρμακρά εκείνα πού για τόν έθρωπο τής πένας
είναι τά σημαντικότερα, στήν έργασία του, στα κα-
θίκαστα τής έργασίας, γιατί όχι· ό νους μονάχα, μά
κ' ή καρδιά τού έργατή θρέφεται από τιποτένιες και
βόσιμες λεπτομέρειες. Για τούτο, καθώς είδαμε, ά-
κόμη και σαν άρχιζε καινούρια κόλλα χαοτή, πύγα-
νε και γύρεβε τή ματιά της τή στιγμή όπου χα-
ραζε τήν πρώτη λέξη, για να συνείδη τής Κατι-
νούλας τή λογισμó με τή λογισμó του τόν ίδιο.

Ένωιωθε τάγαθό τώ παιδί πώς έπλεγε σε ώκε-
ανό καλοσύνης. Άβγάτισε ή χαρά της όταν πάτη-
σε τή πύδι της στήν περίφημη τήν ταράτσα τής
πιάτσας, όπου ή Αντρέας, άφου τήν είχαγε χειρουργή-
σεις, κοίταζε καθημερόν τή στόμα τού θεόρατου
λιμανιού. Αναγάλλιαζε κι ή ίδιας. Πάντα του τή
συλλογίστηκε, τάποθύμησε πάντα να τή φέρη στο
μέρος πού τού σταθήκε βοηθητικό κ' έλεήμονο, με
τόν ξανοιχτό του τόν όρίζοντα τής λεπτεριάς. Μήπως
τόλιπιζε τότες, σαν πρωτοήρθε, πώς θα τή κατορ-
θώσ; Να όμως πού τή κατώρθωνε σήμερα. Λές και
τού έταζε τή λιμάνι δέφτερη γιατριά. Έγυρισε με
τήν Κατινούλα σπύτι ξαλαφρωμένος, τουλάχιστο έ-
τσι τού φάνηκε. Μά σπύτι· τόν καρτερούσανε άλλες
φροντίδες. Τόν πρόσημε ή κ. Κούρης, πού τού τόν
έστειλε ή Σεβιλάς για τή γενική τή θραπειά τής
Κατινούλας. Άξιόλογος γιατρός, ίσως κλασικός με
τό παραπάνω, μά τά κλασικά του τά μέσα, τή
συστήματα του κ' όί συνταγές του, προστάινανε τόν
άβρωστο ίσια ίσια τήν ώρα πού έπρεπε. Κοντούτσικο
τάνάστημά του κ' ή μυτίτσα του σηκωμένη, σά να

1. Ή άρχή του στο 228 φύλλο.

γύρεβε να βαστάξη τή γιαλιά πού φορούσε και να
νησούσε άκατάπαфта μήπως πέσουνε, όσο κι έν
έβαζε τήν κοδέλλα τού λωριού του άπάνω στάρφι.
Τά ματάκια του μικρά, γιαλιστερά, και γελαστά.
Τόντις έτοιμος πάντα να γελάση με τούς άβρώστους.
Με τόν Αντρέα σοβάρεφε. Ή έντύπωσή του άχα-
μνή. Τάριστερό τήν πλεμόνι πιασμένο στήν κορφή του.
Ίσως και στάντερό της τίποτις φύματα πού τά δου-
λέθανε, πού δέν τάφινανε να ήσυχάσουνε. Να τής δυ-
ναμώσουνε τήν κρήση με τωνωτικά, με σίδηρο, με κί-
να, με άρσενικό, με ώμα κρέατα για θροφή. Να, τή
πύ σπουδαίο. Για τάλλα, ποιός ξέρει ; Άραγες θα
γιατρεφτή ; Όλα γίνονται. Μπορεί όμως κανείς με
τήν πομονή, με χίλιες έννοιες, να τής παρατείνη, να
τής μακρύνη τήν ύπκρξη. Πόσο καιρό ; Ένα, δύο
τρία χρόνια.

— « Τό χειμώνα, τή χειμώνα μονάχα, γιατρή,
και γλύτωσε ! »

Τή μιλούσε για χρόνια ή κ. Κούρης ; Αίώνες τού
φαίνονταν τού Αντρέα πώς είχε περασμένους στο
Μπ... ή παρτή κι ή χειμώνας. Μά οι μέρες λές και
δέν περνούσανε, όπου να δη ή Σεβιλάς με τή ραδιο-
γραφία τί βγαίνει. Τόσα πού έμαθε, τόσα πού έπαθε
ή Αντρέας από τή πρώτη, και δέν τελειωνε ή φοβερή
δεφτέρα. Τή θερμομέτρηση, κοίταζε τή χαρτί, 36°6
— 37°7. Τού 37°7, θά τούς έφταιγε ή κούραση από
τήν πρωινή δαχτυλοσκοπήση τής φούσκας στή σάλα
τής χειρουργικής. Ή Κατινούλα έφαγε, κοιμήθηκε
λαμπρά. Τήν τρίτη, πέντε τού Χριστού, κουβέντες
άτέλειωτες άναμεταξύ τους, κουβέντες φιλικές, άδο-
λες, όπου ή Αντρέας, με κάποια βίαση περίεργη,
τής ξεμυστερέφτηκε όλη του τήν κρύφια ζωή με τήν
«Όλια, μισό για να τής άνοήξη τήν καρδιά με τήν
μπιστοσύνη πού τής έδειχνε, μισό για να τάποθώση
κι άφτά στή δόλια τήν καρδιά της, έν τύχαινε τί-
ποτις. Τάπογεμα πάλε στού σεργιάνι. Πήγανε δίπλα
στήν τετράγωνη τήν πιάτσα πού όνομάζεται τή πε-
δίε τής μάχης. Μήπως δέ μαχότανε κι ή Αντρέας ;
Τού άρεζε να διαβαίνη από κείθε με τήν Κατινούλα.
Βαστούσε ή άγώνας· όρθιοι κ' οι δύο τους. Άλήθεια,
ή κοπέλλα όμορφα και πρόθυμα περπατούσε. Τρα-
βήζανε λιγάκι πύ περα, να τής παραγγείλι κορινί-
ζες για κάτι καθρα πού έφερε μαζί της, τή φωτο-
γραφία τής Μοιρίτας, τή φωτογραφία τού Αντρέα
στό γραφέο του, τή φωτογραφία τής Όλιας κι ήλ-
λη μιά δική της με τάρεντικά, να τής έχη στον τή-
χο κρεμασμένης, όσο λείπει από τή σπύτι. Έμελλε
δηλαδή ή Αντρέας να μη γυρίση στο Μπ... πριν
άπό τόν Άπρίλη, κ' έτσι λέγανε, σά φύγανε από τή
Παρίσι. Ή Αντρέας έννοείται, άμα πάτησε στήν
Κλινική, άκόμη περισσότερο όστεις από τις όμιλίες
του με τούς γιατρούς, μέσα του τάποθώσις πώς θα
ξανάρθη πολύ χωρίτερα. Δέν τή έξερε όμως ή Κα-
τινούλα και σαν πλάγιασε.

— « Άπόψε, άφέντη, μου λίτε καληνύχτα· μά
θα περάσουνε μήνες να μου τήν ξαναπήτε. »

Ή φωνή της σά βραχνούτσικη συνάμα και δυ-
νακή.

— « Κάθε μέρα, Κατινούλα μου, τή βράδι θα σου
λέω ταχτικά μιά καληνύχτα. »

— Ναι, βέβαια, είστε καλός· ή λόγος μου εί-
ναι πώς από τή στόμα σας δέ θα τήν άκούσω. »

— Μπορεί να τήν άκούσης προτού τή φαντάζε-
σαι, Κατινούλα. »

— « Όχι, δέν πρέπει ναρθητε πριν από τόν Ά-
πρίλη. Έγώ σας άρχισα τήν κουβέντα, για να σας
παρακαλέσω να μη βασανίζεστε, να μη λυπάσθε, να
ζήτε, άφέντη μου, φτυχισμένους, γιατί έγώ ιδώ θα
γειάνω. »

Ψάχισε ή καρδιά του. Και πάλε τόν πλάκωσε
ή φόβος μήπως και πύρε ύποψία τή παιδί του. Τή
πρόσωπό της όμως χαρούμενο και γαληνεμένο. Ή
θερμοκρασία της, τή πρώτη 36° τή βράδι, κατόπι από
τόσσους περίπατους, 37°4. Και τοιμαζότανε να κοι-
μηθή ώραία. Λοιπόν άς προσμένουμε τί μαλλάθα θα
μας φέρη ή ραδιογράφος και βλέπουμε άβριο. Έλπι-
ζε ή Αντρέας· τήν ήθελε τήν έλπίδα.

Τήν τετάρτη, έξη τού Χριστού, παρουσιάστηκαν
άπό τις έννιά οι τρεις γιατροί, ή Σεβιλάς, ή Κού-

ρης κι ή ραδιογράφος, ή κ. Χουίταρης, πού είχε όνο-
μα παράξενο, από τή παλιά τή βρετανική εκείνα
τά όνόματα. Έμοιαζε Άγγλος, όπως τούς φαντα-
ζόμαστε δηλαδή, ψυχρός, άκίνητος, άγέλαστος. Πο-
λύ δέν τού άρεσε τού Αντρέα. Με ξουρισμένα τή
μουστάκια και τή γενεια, παχουλοστρόγγυλος, μα-
θρομάτης, σου έδειχνε στήν έκφρασή του κάτι παι-
διακήσιο και περήφανο μαζί. Στα χέρια του στεκό-
τανε τώρα ή τήχη τής Κατινούλας, κι από τή λόγο
πού θήλεγε να μάθαινε ή Αντρέας αν τή ραδιογρά-
φημα γίνεται ή δέ γίνεται στή φύσκα. Τήν ανεβά-
σανε οι νοσοκόμες στού σανιδοτράπεζο· πλάγι της ή
Σεβιλάς· πίσω της, στο προσκέφαλο, και σιμά της
ή Αντρέας· παρική ή κ. Κούρης· μπροστά της, ή κ.
Χουίταρης, άσαλεφτος. Τή τζάμι έπιανε, καθώς εί-
παμε, όλο τόν τήχο· ή Κατινούλα κοίταζε όζω-
γελαμενος ούρανο και καλοσύνη. Θυμότανε τήν ώρα
τήν καταραμένη πού στού κ. Λανέζου, προτού χει-
ρουργηθή, έβλεπε από τή παράθυρο τή βροχή, άκού-
γε και τή πουλάκια τή κελαιδάμενα· ίσια ίσια εκεί-
νη τή στιγμή, στού τζάμι· άπνω, ένα πουλάκι πέ-
ταζε κι άκούστηκε τή κελαιδάμα του.

— « Γίνεται ! »

Γίνεται τή ραδιογράφημα ! Είτανε ή κρύα, θετι-
κή φωνή τού κ. Χουίταρη Άνδρανε ή σάλα τής χει-
ρουργικής. Άνάσανε βαθιά βαθιά ή Αντρέας.

— « Δέ σου τέλεγα, Κατινούλα μου ! » τής είπε,
όταν τήν ωδήγησε ξανά στήν κείμη της. Έπειτα
γύρισε μάνι μάνι να συναγριχηθή με τούς γιατρούς.
Σάν πύ ήσυχος κι ή κ. Κούρης.

« Τή πλεμόνι τίποτα δέν είναι. Έφου τής σιά-
ξη τή φύσκα ή Σεβιλάς, τή στέλνουμε για μερικούς
μήνες σ' ένα σανατόριο και τελειώνει. Άλλη άβρώ-
στια καθαρό από τή φύσκα δέν ύπαρχει. »

Παρηγορημένος κι ή Σεβιλάς. Άφτό τή χειρουργή-
μα του είχε στο νού του και συλλογιότανε ή μα-
στορης από τώρα πώς να τή βολέψη. Γιατί τόλιπιζε
μέσα του πώς θα τή καταφέρη.

Ή κ. Χουίταρης, σά να ξεσοβάρεφε τώρα κι
άφτός. Κινηθήκανε λιγάκι τή μάγουλα του, λές για
να δοκιμάσουνε κανένα χαμόγελο. Άποφασίστηκε πώς
δύο φορές τή βδομάδα θα πηγαινη στα κτήστια
του ή Κατινούλα να ραδιογραφίετι· και πώς θήγχι-
σουνε άμείως τήν παρασκεύη.

Ή Αντρέας έμελλε να φύγη τήν ίδια μέρα, τε-
τάρτη, τή βράδι στις όχτώ και είκοσι. Λοιπόν είχα-
νε άκόμη ώρα για γλέντι. Ή καιρός μάλτακτινος.
Σηκώθηκαν τάπογεμα, ταχόζινανε πεζό ως τή πε-
δίε τής μάχης, πήραν άμάζι και όρμος.

Προτού ξεκινήσουνε κι έπι κάθισε πλάγι της ή
Αντρέας, άφου τής έβαλε στή θέση της, να κκουμ-
πήση, τή καουτσουκένιο της τή μαξιλάρι.

— « Να, οι γιατροί λένε και λένε, τού κανει ά-
ξαφναι ή Κατινούλα, πού δέν έννοιωθε και πολύ από
ραδιογραφίες. Μά έσεις να μίν προσέχετε. Σας χαλ-
νύνε τή κει με τή λόγια τους. Μίν πιστέβετε. Οι
γιατροί γελιούνται συχνά. Και να με καταδικάζανε
άκόμη, δέ με νοιάζει. Έγώ θα γειάνω, θα γειάνω
για σας, να τή ξέρετε, και τή θέλω. Τή ξέρω και
γώ πώς έσεις θα με βοηθήσετε, κύριε Αντρέα. »

Κύριε Αντρέα ! Πρώτη φορά πού έτσι τόν έλεγε
με τόνόμα του. Στήν Μπρετάνια, όπου πολλά ήθια
σου θυμίζουνε τήν Ελλάδα, κύριος Αντρέας, όχι
κύριος Όλιόρης, είτανε τόνόμα του τή συνθησιμένο
άπό τούς χωρικούς. Έτσι τέκουσε και ή Κατινούλα
παιδάκι· από τότες τής χτύπησε όμορφα στάρφι. Μά
δέν τόλμησε ποτέ τής να τού τή πύ. Κύρια τόν ή-
ξερε από τήν Κυρία. Τώρα, σέ κρίσιμη στιγμή, φαί-
νεται πώς τής έξωγε, άθήα και παρακαλεστικά.

Συγκινήθηκε ή Αντρέας στα σύβατά του. Λάμ-
ψανε στα μάτια του δύο δακρυα και τήν κοίταζε
τρυφερά, μ' έναν πόνο πού τόνε φώτιζε από μέσα μου-
στική, σίγουρη έλπίδα.

— « Καταδικασμένη δέ σ' έχουνε οι γιατροί, Κα-
τινούλα. Για τίποτα να μη σε μείλη. Έγώ, έγώ,
σου τή τάζω, πάντα μου θα σέ βοηθήσω και θα σε
γλυτώσω. »

Τήλογα ξεσαλέβανε. Ή Αντρέας είχε δρομολο-
γημένο τόν άμαζά· ή σκοπός του να σεργιάνιση τήν

Κατινούλα σέ καθε μέρες όπου πέσει ο ίδιος έπαινε θάρρος κι ώρμους πρὸς τὰ πέλαγα τῆς ζωῆς. Σταθῆκανε πρῶτα σέ μιὰ πιάτσα μεγάλη και θέλησε ὁ Αντρέας, νά κἀμῆ δύο βήματα μαζί του ἡ Κατινούλα. Δὲν τῆς κόστισε διόλου. Μὲ τὸν ἀέρα τῆς πιάτσας τὸν ἀγνό, τῆς φκινότανε κι ἀφτηνῆς πὼς τὰ πλεμονία τῆς ἀνασαίνανε λεφτεριά. Ὅταν ξανανεβῆκανε στὰ μᾶξι, ὅταν περάσανε ἀπὸ μιὰν ἀλλῆα δειδροφυτεμένη, πού τὴν προσινίζανε πάντα οἱ δάφνες, οἱ μυρτιές και τὰ πέφκια, ὅταν στήν ἄκρη τῆς ξανοίξανε ἀξάρνα τῆ θαλάσσα, ὅταν κατεβλίνοντας δλοῖνα ξεσκαπαζανε, στιγμὴ τῆ στιγμὴ, τὸ λιμάνι, τὰ νερά του μὲ χίλια πλεούμενα δῶθε κεῖθε, ἀντίκρου τους τὸν ἄφαντο περα τὸν ἔγχο, μπροστά τους τὸ στόμα τοῦ λιμανιοῦ πού φάρδκινε φάρδαινε ὅσο ζυγῶνανε. φῶνχε ἀπὸ τῆ χαρὰ τῆς ἡ Κατινούλα και πιδό λεφτερὴ ἀκόμη ἡ ἀνάσα τῆς ἔβγαينه ἀπὸ τὸ στήθος τῆς τὸ ζαλαρωμένο. Θεῖλησε παλε ὁ Αντρέας νά περπατῆσι λιγάκι τὸ παιδί του, γιὰ νά δῆ καλῆτερα τὸ πανόρμα τῆ θεόλαμπρο. Πῆρκε γλυκὰ γλυκὰ τὸν κατήφορο πεντέζη λεφτὰ, κ' ἔπειτα μὲ τὰ μᾶξι τραβῆζανε ὡς τὸ σιδερένιο τὸ γεφύρι κάτω, σὲ πολεμικὸ πού λίνε τὸ λιμάνι, γεμάτο θαρακωτὰ, φεργάδες και κορβιττες. Ἡσυχία βραδέβη ἀπὸ ἄκρη σὲ ἄκρη σὲ λιμάνι ἐκεῖνο πού προχωροῦσε βαθιὰ ἴσα μὲ τὰ χῶματα μῆσα μῆσα, κ' ἐμοιάζε τώρα σὲν γκόρφος τῆς εἰρήνης. Ἀνεγαλλίαζε μ' ὅσα ἐβλεπε ἡ Κατινούλα. Πού νά τὸ στοχαστῆ, σὲν τῆ χειρουργήσανε, πὼς θά τῆ βλεπε μιὰ μερὰ μὲ τὸν Αντρέα; Δὲ χορταينه ἡ κημένη. Ὁρῖα και μὲ τὸ χέρι τῆς ἀκκουπισμένο στὰ κάγκελα τοῦ γεφυριοῦ, θωροῦτε τὴν ἀκίνητη ἀρμαδα, ὠνερεβότανε ὑγεία και γαλήνη. Μπῆκε στὰ μᾶξι μοναχὴ τῆς, δίχως κανε νᾶχη ἀνάχη τὸν Αντρέα. Γυρισανε ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸ δρόμο, νά τῆρᾶζουσε ἄλλη μιὰ τὸ στόμα τοῦ λιμανιοῦ πού τὸ χρῆσανε ὁ ἥλιος μὲ τις φαιδῆς τοῦ ἀχτίδες. Καί πειδὴ τοῦ γυροῦσανε τῆ βᾶχη, ἀφῶ ἀνεβαίνανε τὸν κατήφορο, κοιταζανε πίσω, ἀπὸ τὸ στογγυλὸ τὸ παραθυρῆκι τοῦ ἀλαξιοῦ, γιὰ νὰ πομείνη στήν καρδια τους ἡ μαγεμένη φεργοβολιά. Σὰ φτάσανε ξανὰ στῆ δειδροφυτεμένη τὴν ἀλλῆα, ζήτησε ἡ Κατινούλα λίγο περίπατο ἀκόμη, χωρὶς νά τῆς πῆ τίποτις ὁ Αντρέας. Ἀριστερά, εἴτανε μικρὸ μικρὸ δάσος μὲ κάτι γυριστὰ μονοπάτια. Ἐκεῖ τὴν πῆγε. Δὲν τὸ γνώριζε τὸ μέρος. Ὁμοιοφο και χαριτωμένο. Παιζανε χάμω δύο τρία παιδικα. Ὁ ἀέρας ἔνα χάδι. Σοῦ ἀνάπαθε τὴν ψυχή. Βαδίζανε κουβεντιάζοντας σιγανὰ, μήπως και χαλῆσουνε τὴν ἡμερη πνοή τῆ ζεφυρένια πού μόλις ἀγγίξε τὰ δειδρα μ' ἑνα φιλή. Ὁ Αντρέας, ἀγάλια γάλια, ἔκοψε δύο κλαδῆκια, μερικὰ φύλλα δαφνῆς και πέφκου. Τὰ δῶσε τῆς Κατινούλας. Ἀφότου πῆθανε ἡ Ὀλιζ, κανενός, μήτε τῆς Μοριτίως ἀκόμη, δὲν ἔδωσε ποτέ του φύλλο ἡ λουλούδι. Τὸ ἔζηρε ἡ Κατινούλα κι ἀπὸ τότες τὰ κράττσε σὰ μονακριβο, τίμιο, ἀνίκητο φυλαχτὸ τῆς.

Κοντέβανε σπῆτι. Τὰ μᾶξι ἔπιανε τὸ Πεδιό τῆς Μάχης. Μιὰ ἰδέα τοῦ ἦθε ἀξάρνα σὲ νῦ. Νά δοκιμασοῦμε, λέει. Κατεβῆκανε. Θυμήθηκε τις μέρες τις τραγικῆς ὅπου τἀπόγεμα και τὸ βραδι ἔκανε τὸ γύρο τῆς πιάτσας μὲ τῆ θέληση, μὲ τὰ πα. ἀκάλια του στῆν Ὀλιζ, ἡ Κατινούλα σῆγουρα νά γλυτώση ἀπὸ τὸν κίντυνο. Ἄς τὸν κἀμῆ σήμερα τὸ γύρο κι ἀφῆ. Τὸν ἔκαμε κι ἀπόρησε ὁ Αντρέας μὲ τῆ δύναμή τῆς. Ἐκαμε ἀλάκαιο τὸ γύρο κ' ἔπειτα, ὅπως συνήθηζε ὁ ἴδιος, κόψανε τὴν πιάτσα στῆ μέση σταβρωτὰ, ὡς τὴν ἄλλη ἄκρη.

— α Καλὰ τὸ καταφῆρες, Κατινούλα· ἔτσι θὰ μᾶς τὰ καταφῆρες ὅλα καλὰ »

Καί τῆ στιγμὴ ἐκεῖνη μπῆχτηκε στὰ σπλάγχνα τοῦ ἡ πεποιθήση πὼς θά γεινῆ, πὼς ἡ ραδιογραφία θά πετύχη, πὼς μὲ τὴν πιμονή τῆς θά κερδίση τῆ μάχη, ἀφῶ βασταζε ὡς τὸ τέλος τὸ δρόμου.

Τοῦ συγύρισε ἡ Κατινούλα τῆ βελίτα του, τύλιξε τὸ χερσόγραφο πού εἶχε φέρει μαζί του, τὸν περιποιήθηκε, σὰ νᾶτανε πάντα δούλα του σὲ Παρίσι. Τῆς κούρδισε κι ὁ Αντρέας τὸ βρολογᾶκι τῆς· τοίμασε δύο γραμματάκια, νά λαβῆ ἄθροιο τὸ ἑνα μὲ τὴν πόστα, και τᾶλλο νά τῆς τὸ πάη ὁ Νικόλας,

ἄμα τὴν ἀποχαιρετῆση ὁ Αντρέας, ἐκεῖ δηλαδὴ πού δὲν τὸ πρόσμινε. Τῆς ἔβλε μεῖσα και δύο χαρτάκια. Ὁρεξη καλὴ και θάρρος γιὰ τὴν πέμπτη, ἔφτα, μωρημέρι—ἔγραψε τὸ πρῶτο· θάρρος και κελὴ ὄρεξη γιὰ τὴν πέμπτη, ἔφτα, σὲ γέμα—ἔγραψε τὸ δευτερο. Και τότες, καθὼς παντὰ, ὁ Αντρέας πίστεθε στὸν ὕπνο και σὲ φαγι και πὼς τρώγοντας κοιμώντας γιὰ βέβαιο θὰ προκόψη. Νοστιμούτσιες κ' εἰ θῆροκρασιες· τὴν τριτῆ, 36°—37°4' τὴν τετάρτη, 36°8' 37°7', ὕστερις ἀπὸ τίτοιο περίπατο. Σάν πῆρο παρηγορημένος ἔφυγε ὁ Αντρέας, μάλιστα ὅταν τὴν εἶδε ἀπὸ τῆ μικρῆ τὴν ἀβλή τῆς Κλινικῆς, ὄρθικ σὲ παραθυροῦ τῆς νά τοῦ γνέφη γλυκὰ μὲ τὸ χέρι.

Μὰ προτοῦ φύγη, προτοῦ καθῆσινε, ἡ ὄρα ἔζη, σὲ τρεκέλι, λαβῶθηκε καταβαθα ἡ ψυχή του μ' ἑνα λόγο τοῦ Σεβιῆ. Τὸ λόγο προσπαθῆσε νά τὸν ἀποτινῆ ἀπὸ τὸ μυαλό του, ὅσο ἐμνησε μὲ τὴν Κατινούλα. Καί τὸ κατῶρ ωσε. Δὲν τοῦ ξεκολλοῦσε ὁμως σὲ ταξίδι, ὅτι βρέθηκε σὲ τρεῖνο μοναχὸς του. Ὁ τίμιος ὁ γιατρός τὸν ἀπάνησε στὶς πεντέμιση, πού ἀνέβαινε τῆ σκάλα. Τοῦ φάνηκε τοῦ Σεβιᾶ πὼς μὲ τὸν περίπατο, μὲ τὴν ὄρεξη, μὲ τῆ ραδιογραφία, ἴσως νᾶβίζε μὲ τὸ νοῦ του ἐλπῆδες πού τὸ κατῶ κατῶ μποροῦσανε και νά ψεφτωθῆνε. Τὸ νόμις χρέος του νά τὴν προφυλᾶ ἀπὸ καθε πλάνη, γιὰ τὴν ἡ Αντρέας, γιὰ νά κἀμῆ κουράγη, γιὰ νά διορθῶση κάπως τὸ κρῖμα του τὸ φρεχτό, πού σφαλοῖζε τὰ μάτια του και στοῦμπωσε τάφτια του ὅλο τὸ καλοκαίρι, πίτηδες μιλῶσε ξιθαῖρξ τοῦ γιατροῦ, ὅπως ὁ φρεβιτσιάρης πού μιλεῖ δυνατὰ, ἴσια ἴσια ἐπειδὴ φοβᾶται.

— «Ναί, φίλε μου κύριε, ἡ ραδιογραφία συφέρνει, συφέρνει πολὺ. Δεινὴ ὡς τόσο ἡ κατασταση κι ἀν ἡ ραδιογραφία δὲν πετύχη, πάει τὸ κορίτσι μᾶς σ' ἕξη βδομάδες.»

Φίδι δάγκασε τὸν Αντρέα. Δὲν τὸ ὑπεψιάζτανε τότες πὼς ὁ διαλαθροπος πού τᾶλεγε ἀφῆ, ὁ περιφῆρος ὁ γιατρός, ἐμελλε ἴσια ἴσια νά σῶση τὴν Κατινούλα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Κ'

Ἄρχὴ μιᾶς καινούριας ἀξάρνας

Ὁ Αντρέας δὲν τᾶξιώθηκε νά δῆ μὲ τὰ μάτια του τὸ γιατρεῖο τῆς Κατινούλας. Μοιρογράφο, φκί νεται, κι ἀφῆ, νά μὴν ξεπερνοῦνε οἱ Ὀλιπῆρες ἕναν ὀρισιμένο βηθὸ τῆς ἡλικίας. Πὼς νά τὴν κανοῖση κανένας τῆ ζωῆ; Κανονικὸ, βέβαια, κανονικὸ νά βροτᾶ τὸ παιδι ἀπὸ τὸν κύρη. Μὰ μήπως δὲν εἶναι ἀδικο, δὲν εἶναι ἀκανόνιστο, τὴν ἀρρώστια τοῦ πατέρως νά τὴν κληρονομήση ὁ γιός; Ἡ παθηση ἐκεῖνη τῆς καρδιας πού πάωρα ἔσθησε τὸν ἡ-υχο τὸ βίο τοῦ κκακῆρῆ τοῦ Ὀλιπῆρη, γιὰ τὴν νά ξεπνῆση ἀξάρνα και στὰ στήθια τοῦ ταχτικοῦ τοῦ Αντρέα; Μοιᾶζει τότες σὰ νά κοιμᾶται μῆσα μᾶς ὁ προγο νῆς ὄχτρος μᾶς, και κεί πού δὲν τὸ προσμένεις, σηκώνεται νά σέ πνίξη. Γιὰ νά πάρη δύναμη καινούρια, τοῦ φτάνει μιὰ στιγμὴ νά παραστρατήσῆ. Κι ἂ θέλεις νά πάψη ποτές ἡ μεγάλη ἀθῶπινη ἀταξία, πρέπει πρῶτα τὴν ὑγεία τοῦ πατέρως νά κανοῖσης, ἔπειτα νά κανοῖσης τῆ ζωῆ, νά μὴ σέ σκοτῶνη μὲ τὰ στραβοπατήματα τῆς τᾶ ξαφνικὰ.

Κι ἀλήθεια ὁ Αντρέας, ἀκόμη και νά μὴν εἴτανε τὰ προγονικὰ του, παλε θέβλεπε τὰ ἴδια Δὲν μπόρεσε νάντῆξη σὲ δεινὸ τὸ χειμῶνα, μὲ τὸ δρόμο τὸν ἀπίστερο πού ἀκολοῦθησε ἡ ἀρρώστια, μὲ τὸν κίντυνο πού κιντύνεψε ἡ Κατινούλα και πού τὴν ἔφερε κοντὰ κοντὰ στῆν πλάκα τοῦ τάφου, μὲ ὅσα ἔκαμε ὁ δῦστοχος νά τῆ βοηθήση κι ἀρανώστηκε. Ἀπὸ τῆ μέρα πού ξῆσπασε μῆσα του τὸ κακὸ, δίχως νά τὸ νοῖωση. Φρεχτὴ νύχτα στὰ ἠγε ἡ νύχτα ἐκεῖνη τοῦ ταξιδιοῦ του ἀπὸ τὸ Μπ... σὲ Παρίσι. Ἐτρεχε τὸ τρεῖνο, ἔτρεχε γοργὸ γοργὸ, μὲ τᾶναμμένα του τὰ φῶσινα πού ἑνα δεφτερόλεφτο και μόνο τρυπούσανε λῆς μὲ τὴν ἀχτιδωτῆ σουβλιά τους ὅζω τὸ σκοτάδι. Καθισμένοι στῆ γω-

νά ὁ Αντρέας ὅπου ξεπλώθηκε, σὲν πῆγανε, και ἡ Κατινούλα. Τοῦ κατέθηκε πλήξη, σὰ νά τοῦ ἐφριγγε ἡ σταλαχῶρια τὰ σωθικὰ του. σὰ νά γύρεθε τοῦ κακοῦ νᾶνασάνη. Ἐνας πόθος παραξενῆς, ἀβροσταχτος, τυραννικὸς τὸνέ βροσκνίζε, νά βγῆ, νᾶνῆξη τὴν πόρτα, νά πατήση χάμω, νά γυρῆση πίσω πρὸς ξῆρε; πεζός. Ἀδύνατο, ἀδύνατο! Ἀστραπή βροβλοῦσε τὸ τρεῖνο, βροῦσε ἡ μηχανή, περνοῦσανε, σβήνανε, χανόντανε οἱ κόμποι, ἀνεπίστρεφτα, και τὸν πλάκωνε τὸ συναίσθημα τᾶνοπέρερο πού σοῦ δίνει καθε ἀγύροστο, καθε ἀδύνατο, καθε ἀξεκῆμωτο. Τρεμάρα τοῦ ἦθε, ἦθελε, λαχαταροῦσε νά γλυτώη, και τοῦ φανότανε τῶρα τὸ τρεῖνο σὲν ἀτμοκίνητη φυλακή, πού τὸ φῶς τῆς τὸ βροστικὸ τίποτα δὲ φώτιζε και πού ἡ μισημένη τῆς γληγοράδα περᾶλυνε τῆς ψυχῆς του τὴν ἐνέργεια.

Δὲν εἴτανε σὲ τὸ χωρῆμα του κανεῖς. Λύπη, ἀκαταδαστῆ λύπη τοῦ βῆχτηκε στὰ σπλάγχνα ὕστερις ἀπὸ τὴν ἀπελπισία πού τὸν ἐρῆξε κάτω. Θυμήθηκε τὴν ἐπιγραφουλὰ πού τις προᾶλλε; ψιθόριζε στὴν ξύπνο του, προτοῦ ἀφήσινε τὸ Παρίσι μὲ τὴν Κατινούλα.

ΓΥΙΑ
ΖΩΗ
ΑΓ. ΠΗ
ΧΑΡΑ
ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ
ΑΛΗΘΕΙΑ
ΕΙΡΗΝΗ

Πὼς ἀλλάζει νῆμα μιὰ λέξη μὲ τὴν περίσταση πού θά τὴν πῆξ! Τὸ παραμένο τὸ σαββατο, φέγγανε στὰ μάτια του οἱ ἔρτα λέξουλες, σὰ μιὰ ἐλπῆδα ἡ καθεμιά, σφιχτοδεμένες κ' οἱ ἔρτα συναμεταξύ τους, ξετυλιγμένες, κανονικῆς, μὲ τρόπο πού ὅταν ἐπιανες τῆ μιὰ, βροστοῦσε τὴν ἄλληνη. ὅπως τὸ κερπολόγι πού οἱ κόμποι του ἕνας ἕνας ἀλληλοκρατιοῦνται. Ἀξάρνα ἕμως σκοτεινιάσανε μπροστά του τὰ ὄμρρα λόγια τῆς ἀπαγγελίας και δάκρια τὸν περῆσανε ποτῆμα. Πού τῶρα ὑγεία; Πού ζωῆ; Πού ἀγάπη; Πού χαρὰ; Πού δικαιοσύνη; Πού ἀλήθεια; Πού, ἀχ! πού εἰρήνη; Πᾶνε ὅλα τους πέρα γιὰ πέρα, νά, χάνουνται, κατακλυοῦνε, καθῆς οἱ κόμποι γύρο γύρο, ἄμα διαβῆκε ἡ μηχανή. Πουὸς ξέρει τάχα μὲ τί κρῆφιό σεκλέτι, μὲ τί ψυχρομαχούσα ἐλπῆδα, τὰ χάραζε στῆν πέτρα τᾶφτα στὰ ἐκεῖνα τὰ καλὰ, κάποιος πού σὲν τὸν Αντρέα, λαβωμένος, χαντακωμένος, σερότανε κατὰ γῆς κι ἀνοιγε ἀνοιγε τὰ χεῖλια, νά στάξη μῆσα λίγο νερό; Τὴν καταδικη τοῦ γράφανε τὰ λόγια | τὰ λαχαριστὰ, οἱ θλιβεροὶ τῆς πέτρας οἱ ἀναστεναγοῖ, τὴν καταδικη τῆς πλάνης; πού τὸν πλάνεσε, τοῦ ὄνειρου πού ἡ πλάνη του ὠνερεφτήκε. Τὴν καταδικη του τὴν ἔβλεπε παντοῦ. Τῶρα τῶρα σὲ Μπ... ἐνῶ κοιμότανε ἡ Κατινούλα και ἀφῆς μελετοῦσε τὸν ποιητῆ του, συνεχίζοντας τὸ μεγαλο τοῦ τὸ βελῆιο τὸ τὸ Σοφοκλή, προσπαθῶσε νά δείξῆ πὼς ὁ Αἰῆς—κι ἀπὸ τίτοιο λόγο τὸν πονοῦσε ὁ Σοφοκλής, ἀκόμη και προτοῦ μανιάση, ἀκόμη κι ἀφῶ ξεμᾶνισσε, εἴτανε κ' ἔμεινε σκλαβος τῆς ἀρρώστιας πού τὸν ἔκοψε σὲ τέλος, γιὰ τὴν στὰ σπλάγχνα μᾶς, σὲ φυσικὸ μᾶς, ὡς κι ἀπὸ τὴν κούνια, εἶναι βρωμένο τὸ κακὸ πού κίπυτες μοιᾶζει πὼς ξαφνικὰ μᾶς ἔλοθρίθει. Σεφυλλίζοντας λοιπὸν ὁ Αντρέας τῶρα τοῦ τὸ δρᾶμα στῆν καμερίτσα τῆς Κατινούλας, παρατήρησε τοὺς στίχους ἐκεῖνους πού τοὺς λέει ὁ χορός, ὅταν ὁ βροσθίας του τὸν ἄφῆσε ὄρπανὸ και σκοτῶθηκε. Παραπονιοῦνται οἱ ἀπκοὶ ἀθῶποπ πού πρῶτα σὲ φόβο τὸ νυχτερνό, στὶς σαῖττιές τῶν ὄχτρῶνε, εἶχανε προστάτη τὸν Αἰῆ τὸν ὀρηητικόν.

και πρῶν μὲν ἐννοχίου
δέιματος ἦν μοι προβολὰ
και βελῆων θούριος Αἰῆς.

Οἱ στίχοι σὲ τᾶξιδι τοῦ γεμίζανε τὸ μνημονικὸ, τοῦ πνίγανε τὴν καρδιά. Γιὰ τῆ, γιὰ τῆ νῆν ἀφῆση ἔτσι τὴν Κατινούλα, ἔρημη, ὠρρηνεμένη; Γιὰ τῆ νῆ τὸ παρακίσηση τὸ παιδί του; Κι ἐν τῆ νύχτα τῆς ἔθη φόβος, κι ἂν ὁ Χάρος τῆ σαῖττιψῆ, πού, πού θά εἶναι τότες ὁ Αντρέας, νά ὀρηηση βο-

θός; Ποιός τή βοήθησε ποτέ της έξω από τόν 'Αντρέα; Ζωντανέβανε γινόντανε σάρκα του και ψυχή του οι στίχοι του ποιητή. Αφού πάει ο μόνος του ο προστάτης, ο Αίας ο καλός τής Κατινούλας, ποιός, ποιός θα τή γλυτώσει; Εκείνο τό Θεός ο Αίας, δέν μπορούσε νά τή πεί, δέν μπορούσε νά βγή από τό στόμα του, χωρίς καθε φορά νά σπαση στά κλάματα.

Εκλαψε όλη όλη τήν τρυφερή τή νυχτιά. Δέ σφάλαιζε μάτι. Έφτασε στις έξη και τριάντα τό πρωί. Ακόμη δέν έφεγγε. Μι τή βελίτσα του που του τήν είχε ή Κατινούλα συγυρισμένη, με τό σαλάκι που του τό τύλιξε στο κιτρινόπεσο τό λουρί, πήγε στο καφενείο του σταθμού, όχι δηλαδή πώς πεινούσε, μά για νά πραγματοποιή μόνος, κρατώντας, έτσι πιά είνουργα συντροφιά τής Κατινούλας. Της φύλαξε δυό ψυχές από τή φραντζόλα του, νά τις στείλη στο γραμμα του. Ζήτησε καφέ με γάλα, που τά είχε για μεζέ ή Κατινούλα, επειδή και δέν τής δίνανε πάντα τήν άδεια. Έπειτα γύρισε τό τελεγραφεύο. Βρισκότανε από τό ισια ισια στο μέρος όπου κατέθηκε από τό τραίνο. Ξανκείδε λοιπόν εκεί που δέν τό πρόσεχε τή γραμμή με τά δυό γυαλιστερά παραλληλα σίδηρα τής τροχιάς. Καταχάρηκε. Αχ! θά προσφάση, τό λοιπό θα προσφάση, πριν από τή φοβερή διορία, πριν από τις έξη βδομάδες του Σεβιλιά, ίσως κι αφού περάσουνε, θά τάξιωθι νά γυρίση στο Μπ... Έβγαλε τελέγραφο πενήντα λέξεις που λάμπανε από έλπίδα, που τις φούσκωνε τό θαρρος, ενώ δάκρια τόν ποτιζανε, όσο τις καταστρωννε στο χαρτί και μόλις τάρωφτε, μόλις κατώρθωνε νά τά βασταχή τά δάκρια μπροστά στον ύπαλληλο. Σάν τέλειωσε, ειπε νά πά νά δή από τήν άλλη μεριά τήν αντίθετη γραμμή, τό στρωτό βίχιτσι απ' όπου ξεκινούσε τό τραίνο για τό Μπ...! Προχώρησε λίγα βήματα, τό κοίταξε, τήραξε τόν έρίζοντα κάτω με τή στερνή μαντιά, προτού φύγη, με τό στερνό του βήμα συνένωσε στο νου του δυνατά τήν ακούουθη ματιά και τάρκούλουθι βήμα, όταν ξαναβρθη ταχα νά νεβή πάλι στο τραίνο. Βιαστικά βιαστικά χύθηκε έξω από τό σταθμό, μήπως συλλογιστή, μήπως άπαντήση τίποτις που νά του χαλαση άφτί του τή σκεψη. Πήρε άμαξί και ξαναρχισε νά κλαίη ως τό σπιτι. Στε σπιτι, προτού μιλήση κανενός, μπήκε μάνι μάνι στο έργαστήρι του. Δάκρια και πάντα δάκρια. Έργομο τό έργαστήρι, όρρανό, Η Όλια; Η Κατινούλα; Πού είναι; Νατος, νάτος δλομόναχος και σκοτεινός! Οούριος Αίας!

Τό πιο άψυχολόγητο απ' όλα, τό πιο άπίστευτο είναι που όσα έκανε ο Αντρέας είνανε καμώματα τρελλής ξεφρενισμένης άγχπης, παντοδύναμης, και που ο ίδιος μήτε μιά στιγμή του τό υποφίαστηκε πώς άγαπούσε τήν Κατινούλα! Νά του τάλεγε, θάπορούσε. Αλήθεια που ο κόσμος συχνά δέν ειθε άγάπη σαν τή δικήτου, άγάπη για μιάν άρρώστη που του τή γεννούσε στα σπλάχνα ή άγάπη του για μιά πεθαμμένη άγάπη που τό λούλουδός της στο χέλι ενός τάφου ξεφύτρωνε, άγάπη βαθειά, γιατί έβγαίνει από τώ συχωρεμένονε τά σπλόχνα, θλιβερή άγάπη, γιατί γύρο γύρο θνατο μυρίζανε τά πονεμένα της τά φύλλα. Τή λύπη, ο Αντρέας τήν έννοιωθε: ήξερε με τί πόθο άπέθαντο ήθελε τή για τρειά τής Κατινούλας, δέν έβλεπε όμως πώς τήν ήθελε απί άγάπη. Ο κανονικός ο Αντρέας έτσι έφκολα δέν μπορούσε νά παραδεχτή με τό νου του, πώς γωρούσε στην καρδιά του κανένα άίστημα που δέν είχε τόν τέπο του, κι από τήν κανονικάδα του καταντούσε νά μόν καταλαβαίνη τί του γινόντανε μέσα του. Μια φορά στην έξοχή, τό καλοκαίρι, φεβήθηκε μήπως και τόντις άγαπούσε τήν Κατινούλα, επειδή κουβεντιαζοντανε μαζί της ένα βράδι, τής έπιασε τό χέρι τρυφερά, έσκυψε κιόλας νά τή φιλήση. Κινήματα που τήπαρνε τό μάτι του και για τοούτο πρόσεχε. Τά ψυχικά του τά κινήματα, όσο κι άν ξεδιαλυνε τά δράματα του Σοφοκλή, στον έαφτό του δέν τά παρατηρούσε.

Ο Αντρέας άλλίως τά ξηγούσε τά πράματα και ή λογική του αντίληψη του τά παρასταίνε με τρόπο που πολύ φυσικά του φαινότανε όσα έκανε, όσα έπαυκε ο ίδιος κι όσα πάσκιζε μ' όλη τή δύ-

ναμή του νά καταφέρη. Μελετούσε τά ιστορικά τής Κατινούλας, τά παθολογικά της, τό πώς συνεχιστήκανε, τό πώς ξετυλιχτήκανε λίγο λίγο. Τά συνεχίζε από τήν αρχή αρχή. Πρώτα, λείι, ξεποτίστηκε τό νεφρί. Αμείληθηκε. Μόλις φροντίσανε. Κατόπι, άρρώστησε ή φούσκα, όχι όπως νόμιζε κι όπως νομίζανε τότες, από τό νεφρί, παρ' ά μοναχή της, κι άφτό δείχνανε τά αίματα, οι πόννοι, τήν προπερασμένη χρονιά στο Χαμονοκόρρη, άμελήθηκε έμως και δάφτη. Μόλεψε ή φούσκα τό νεφρί τό πεσμένο, μά και τό νεφρί πάλι άμελήθηκε. Μήτε τό κοίταξε ο γιατρός, ο περίφημος ο κ. Άμαρος. Όταν τή χειρουργήσανε, είνανε άρχ' τό νεφρί γιατρώθηκε, δηλαδή τής τό κόψανε ή φούσκα ως τόσο εξακολουθούσε στο μεταξύ τήν κρύφια της τήν άρρώστικα. Φυματιασμένη, ή ή φυματίωση από χρόνια θά βαστούσε. Αμελήθηκε ξανά. Πάντα και πάντα ή άμείλει ή άσυχώρητη εκείνη. Και ποιός άμείλησε τά κυριώτερα, τά πιο σπουδαία; Ποιός έγάρχιζε που δέ χειρουργήθηκε άμείως ή Κατινούλα; Κ' ύστερώτερα, ποιός στούμπωσε τήφτιά του; Ποιός έβλειψε τά μάτια του με πίσσα, νά τά κάψη, για νά μή βλέπουνε; Ποιός άποτυφλώθηκε άπατός του, για νά σβήση από τίν έψη του τά κακά που άγναντεθε στο δρόμο; Ποιός δέν ήθελε νάκούση και ποιός δέν ήθελε νά μιλήση, σαν του φανερώνανε τίν κίνουνο, τήν πέμτη, τρεις του Τρυγητή; ποιός στάθηκε άνικανος από τήν περίσσια τήν πλάνη, κι άνήτος και τρελλός και στραβός και βουβός; Ποιός έχει σήμερα όλο τό κρίμα; Ο Αντρέας και πάλι ο Αντρέας. Λοιπόν έπρεπε τώρα, χριός του άφτό, δέ χωρατέθει, έπρεπε νά τά πατίση όλα κάτω, νάπαφισωρή ψυχή και σάρκα στη γιατριά τής Κατινούλας. Κατάλαβε πώς μήτε ή έργασία του πιά μήτε τίποτα δέν έμπκινε σε λογαριασμό. Και τόντις ή μονακική του έργασία, τά γραψίματα του, τά χαρτιά του, που ο κόσμος γύρο του νά χαλυνούσε δέν τήφινε, αφού τά κουβαλήσε και στο Μπ... Τά βιβλία του, ή λαμπή του βιβλιοθήκη στήγαπημένο τό έργαστήρι, μιά κ' έμαθε τήν αλήθεια, μιά και του έδειξε, χωρίς νά τό ξέρη, ο Σεβιλιάς τό τρομερό του τό λάθος, άξιαφα όλα, σα γύρισε σπιτι ο Αντρέας, ξεπέσανε από τήν άψηλή τους τή θέση, του ήρθανε σαν παρακατιανά πράματα κι άδιαφορα. Χάρηκε άμα τένοιωσε και συλλογίστηκε τήν Όλια. Καλά νά παθη! Τότες, άχ! τότες που άρρώστησε στη γέννα, που έφυγε ή Όλια του για τό μισήμυρι τής Γαλλίας, ναί, και τότες ή δουλειά του φαινότανε ο μεγάλος ο άπαραβιαστος κανόνας τής ζωής του. Δέν πήγε! Δέν τό κούνησε από τό Παρίσι. Και πέθανε μόνη. Μι τήν Κατινούλα σύντροφό της Σωστό είνανε, σωστό νά ξεκανονίση τίν κανόνα, χάμο νά τή χτυπήση τή δουλειά. Κανόνος του, τό αντίθετο του κανόνα. Τόν κανόνα τής άγάπης νά πρσιέζη. Αναγαλλίασε ή καρδιά του. Όσο περισσότερο έλεγε νά τό καταστρέψη μέσα του τό δαιμόνιο τής ακατάπαφτης δουλειάς, όσο τήν καταφρονούσε περισσότερο και μακριά του τήν πετούσε, τόσο πιστεθε πιο βίχικά του πώς τό χρωστούσε τής Όλιας νά κάμη έτσι, νά μη δουλέθι πιά, και τήν κινούρια του τήν άπόφαση τή χάριζε γονατιστός στην πεθαμμένη σαν προσφορά τρυφερή τής ψυχής του. Δέ λογριάζε όμως εκείνη τή στιγμή, πώς τή θυσία τής δουλειας του τήν έφερνε ή τραγική κατάσταση τής Κατινούλας και πώς τήν έφερνε από άγάπη άγάπη σφοδρή και δόλια που ή πρώτη του, ή μολογημένη και καθιερωμένη, δέν τόν άφινε νά τήν καταλάβη.

Έτσι άνοιωθά του ο Αντρέας άλλαζε ως και τις παλιές του τις συνήθειες. Τά διάφρα του τά κινήματα που παρατηρήσανε στο σταθμό κι από τό σταθμό στο σπιτι, πρέπει άπύμαντα νά τά πούμε, άν τά συγκρίνουμε μ' όλα τά καθημερινά τά κινήματα του. Όλα, λεφτό και δεφτερόλεφτο δέν περνούσε που νά μόν έχη τήν έννοια τής Κατινούλας, που κάτι νά μόν κάμη για τήν Κατινούλα, που ή φροντίδα τής γιατρείας της νά μόν τήν παραδέρη. Και πειδή τώρα ή χαλασμένη κανονικάδα έπρεπε κάπου νά ξεσπάση, καθε κίνημα του Αντρέα καταντούσε για τό δυστυχισμένο τόν άθροπο βάσανο αληθινό, γιατί

πάντα του πολемоύσε, κάπως νά συναμύση τό κίνημα με τό σκοπό, τήν πράξη με τήν ιδέα, τό χέρι με τό νου. Θα ήρυνε πώς ο λεγαμενος συμβολισμός είναι τής φαντασίας μας παιδί, ενώ μας έρχεται πολύ περισσότερο από κάποιο συναισθημα τής τάξης, από κάποιο ψυχόρμητο του κανονικού που θά γεννήθηκε μαζί μας, αφού γυρέβουμε μιάν άρμονία κρύφια, ένα μουσικό ανταπόκριμα μεταξύ τόν έξώκοσμο και τόν ένώκοσμο τό δικό μας, γενικέβουμε τό ιδιαίτερο, εξαπλώνουμε τό άτομικό, στο άψυχο μέσα φυσίμε τήν ψυχή μας, παραφρδάνουμε τά πράματα στη σημασία, καθρεφτιζόμαστε σ' άρτά τούς πόθους μας και τούς φόβους μας ο γκαζιος ούρανός γίνεται προμήνυμα τής έφτυχίας, τής ήθικής μας καταστροφής ο άστροπελεκτμένος, και στο τέλος από τή συμβολπλασμένη μας, από τήν ξαναδημιουργημένη μας τή δημιουργία, βγαίνουμε οι δεισιδαιμονίες, οι πρόληψες, συχνά οι θρησκείες.

Τό ίδιο κι ο Αντρέας, που από γεωμετρική αντίληψη του κόσμου δέν παραδεχόντανε τίποτις έξω από τή φύση. από άλλη αντίληψη γεωμετρική συνένωνε στο μυαλό του, για νά συμφωνήσουνε τάχα πιο μαθηματικά, τό βύλο και τήν ύψη, τήν ύψη τή ζωντανεθε με τή ζωή του, με τις έλπίδες του, με τις χαρές του, τόσο είναι δύσκολο νά ξεφορτωθι κανείς τά περιγονικά του, τόσο μάς βζώθησε στα στελήχη ή μεταφυσική, τόσο είναι ο άθροπος θεομαθημένος. Καθε του κίνημα λοιπόν είχε κ' ένα νήμα. Πρωτού φύγη για τό Μπ..., έφησε του βολογιά, νά του τό σιαξη, τό παλιό του βολόι τής Όλιας, νά τό βζήσιασμένο, αφού ξαναβρθη όπως θάσιαζε, λείι εκεί κάτω ή Κατινούλα, και τώρα που του τό φέρανε, σαν τό κουράδιζε ολόθιος μπροστά στη φωτογραφία τής Όλιας, δέν έβαζε τό κλειδί στην τρύπα τής κλειδαρίας άδιάφορα ή άναλαφρα καθώς συνηθίζουμε, μά τήχωννε ως μέσα βαθιά, τό γύριζε, κι άμα έκανε γύρο, πριν ξεκινουθήση, τό τραβούσε, τό τραβούσε προσεχτικά και δυνατά, γλυκά κι άπότομα, για νά τής άποτραβήζη τή στιγμή εκείνη τά φύματα της από τή φούσκα τή μολεμένη. δέν έπρεπε όμως νά ξεγλιστρήση ξερφικά τό κλειδί από τή βίδα, μήπως δέ γίνη σωστό ή τελετή, μήπως άπομεινουμε στον αέρα, και μονάχα ύστερης από τόν τελεφταίο τό γύρο, έβαζε άγαλία γαλία και ισια τό κλειδί, νά μόν τριέξη τό μέταλλο πουθενά, κρότος νά μόν άκουστή, για νά πέν έτσι όλα ήσυχα καλιά τους. Έπειτα, κοιταζοντανε τήν άπυφειγιά τής λάμπας τήν άστερωτή άπάνω στο μέτωπο τήγαπημένο, κοντά στα μαθρα της μαλλιάς σα δυό καρφίτες διαμαντέινες, με τή χέρια του τεντωμένα, με πιο τεντωμένη ακόμα τή θέλησή του, και με ρυθμό, πατώντας χάμο χτυπητά, σηκώνοντας σε καθε χτύπημα τό πόδι, ημώντας προς τήν αναββωση, προς τήν αναββωση, προς τήν ύγεια, προς τή ζωή, παρακαλούσε τήν Όλια και μετρούσε στα δάχτυλά του τά παρακλήθη. *Περέχα μας με τήν κολούνη σου Όλια!* Πέντε φορές, και τις άλλες πέντε, μιά φορά *Περέχα τη*, μιά φορά *Περέχα μας*, τήν πέμτη φορά *Περέχα τη*, για νά συγκεντρώση στο κεφάλι τής άρρώστης τώ θυνώ του: τήν έφκή, τή συνέργεια τώ θυνώ τους, λέγοντας πρώτα πρώτα τό μας, για νά μόν πη μονάχα τήν Κατινούλα και τόν έαφτό του, ίσως από κάποιο σεβάς, από κάποιο φόβο τής Όλιας, ίσως και για νά δηλώση πώς ένα είναι και οι ερείς τους, πώς ή μοναδική προστασία όλα τά κυβερνά. Ό: τόσο τήν προστασία τήν ίδια, ή άριθμητική τήν κυβερνούσε.

Μι τήν έριθμητική δέν άπόσωνε ο Αντρέας τά βάσανά του. Έπρεπε νά σήση τό γκαζι θωρώντας τήν Όλια ισια ισια στην άστραπή τής στιγμής που σβήνανε στο πρόσωπό της τά δυό διαμάντια και που πρόφτανε συνάμα, φεγγότρημη ακόμα, ή μαντιά του νά πεταχτή ως τήν κωμαρα τής Κατινούλας, για νά συνοδέψη, για νά οδηγήση κάπως τό φως έσα με κεί άπάνω. Καποτες ή άσπρη πορτοσελίνα σφαίρα τής λάμπας ζουγράφιζε, στο σήματό της, θολόλεφτο δίσκο στο γυαλί τής κρεμαστής καάντικου κορνίζας, που παρასταίνε τήν ήθη χαλκογραφημένη, κι ο δίσκος έπαιζε στο γυαλί κανν δεφτερόλεφτο αφού βυ-

θιζόντανε τ' αποδίλοιπα στο σκοτάδι. Τότες χαιρότανε ο Αντρέας. Έβγαίνε από το προσκυνητάρι του, από την άκριθ του την κλησούλα. Νύχτα βαθεία βασίλευε στο εργαστήρι. Από την πόρτα τής κλησούλας ως την πόρτα τής μικρής αντικαμαρας, που είχε άλλη πόρτα στην άβλη, λογάριαζες περίπου πέντε μέτρα διάστημα, το μάκρος: μα το φάρδος εκεί μεριά μόλις άρκετό για να διαβη ένας άνθρωπος, με τη βιβλιοθήκη που στεκότανε στον τοίχο κολλητά και με το μεγάλο το γραφείο άγνάτσια, που ένζ μέτρο θα το χωρίζε από τη βιβλιοθήκη. Ο Αντρέας όμως έβαζε με το νού του να περάση από το στενό, δίχως να σκουντάψη πουθενά, δίχως ναγγίξη ούτε βιβλιοθήκη ούτε γραφείο, δίχως το πόδι του να πιαστή στο πανέρι για τ' χαρτιά στην άκρη του γραφείου, να περάση κιόλας από την πόρτα τής αντικαμαρας, δίχως ναγγίξη κανε με το βούχα του η τους μπερντέδες η τα πορτόφυλλα τ' ίδια, για να πηγαίνη ο δρόμος του γραμμή, μπροστά του, στρωτός, έφκολος, βμαλός, λέφτερος απ' όλους τους κιντύνους, αγαθός, και ξανάρχιζε από την αρχή αρχή κάθε κίνημά του, ώςπου να το καταφέρη σωστά όπως του σύφερνε στη γνώμη, και στο εργαστηριού το στενοτόπι και στη διπλανή κλησούλα και παντού, γιατί ανέβαινε ακόμη στης Κατινούλας, προτού πλαγιάση, άνοιγε το φεγγίτη, κοιτάζε έξω αλάργα, στύλωνε τ' μάτια του σ' ένα σημάδι άναμεταξύ δύο λοξογεμένεσ στεγασιές, ξεσέπαζε τον έριζοντα πέρα πέρα, δηλαδή άνεμπόδιστα, με τον άέρα, με τον ουρανό, έφτανε ταχα ως το βίπ., και τότες με τρούσε πάλε στα δάχτυλά του τ' ιερά του τ' παρακάλια, σηκωνοντας το χέρι καθε φορά, όχι μονάχα, καθώς με το κλειδί του βολογιού, για να τής αποτραβήξη τ' αφέματα της από τη φύσκα, μα για να τής βγάλη από τ' σπλάχνα όλο το κακό να τη στήση όρθια και γερή. Σ' αφαλοούσε το φεγγίτη πάει να πη το μονοκόμματο τζάμι το τετράγωνο που δεν τάνοιγεσ καθαρό, παρά τάνίβαζεσ προς τ' κεραμίδια και που το βστούσε κάτω στη μέση ένας σύρτης σιδερένιος, ο Αντρέας κατέβαζε το σύρτη σιγά σιγά και από τη στερνή του χαρμαδά, όσο κατέβαινε κ' έσμιγε με το κχέκελλο, πριν κλεισε δλόταλα, τηρούσε το σημάδι τ' απόμακρο, και δεν ήθελε άφαντο να γίνη χωρίς να το συνεδέση με την έλπίδα τής άβριανής, με κανένα λογισμό τής σωτηρίας, είδεμη έπρεπε νανεβοκατεβάση το φεγγίτη του ξανά. Και το σύρτη, άφου ήσυχα ήσυχα τονέ σκάλωνε από την άνώτερη θηλειά του στο μικρό τ' άγγριφι του τοίχου, τονέ χάδεβε γλυκά και άκροτα. Περιεργα χάνια, πονετικά, θλιμμένα, τρυφερά, στην κκαμαρα την έρημη, και πάντα ώρισμένα στον άριθμό τους

Είδαμε πως τέτοια κινήματα ο Αντρέας τα συνήθιζε και πρώτα, στο βουμάνι του Χαμονοκορριού, όταν έμελλε η Κατινούλα να πάη στο Μπ... να χειρουρηγηθή, και τον περασμένο το χειμώνα στο Παρίσι, όταν πολεμούσε να τη γλυτώση από την τρομερή την πνελονεφριά. Τώρα όμως καταντούσε άληθινή άρρώστια που του σφιγτόδεσε κάθε του δράση με άορατες κλωστήττες, και στην ψυχική διάθεση όπου βρισκότανε ο καμμένος, τα παραμικρά, τα πιο άσήμαντα του άνάφτανε τη φαντασία. Είχε πάρει μαζί του στο Μπ... έναν κοντυλοφόρο από κόκκαλο τής άχελώνας, που του το χάρισε μια οιληνάδα τής Όλιας και που τάγκπούσε για να περνα τους λογαριασμούς του: ξεκόλλησε η μεταλλένια καψούλα που κραπούσε την πένα και του την κόλλησε η Κατινούλα με λίγη σεκοτίνα. Στο Παρίσι, τ' ά γύρισε, ξεκόλλησε πάλε και πηγαίνοντας στο μάθημά του, τόβαλε στην πετσέτα του η στο χαρτοφυλάκι του, να το δώση του χαρτοπόλη του, κοντά στο Πανεπιστήμιο, να του το σιάξη. Έτυχε ναπαντήση κάποιον γνώριμό του: πιάσανε τις κουβέντες περπατώντας και δεν παρτηρήσε ο Αντρέας, πως βροτούσε την πετσέτα του στραβά, ώστε ξεγλύστρησε το ψιλό το κοντύλι από τη θηκούλα του τη φαρδεία κ' έπεσε χάμω. Η καρδιά του κήκεσεν όταν το κατάλαβε, θάρρεψε πως όλα τον εξαπολύουνε, πως χανετα η Κατινούλα, πως η ζωή της από τα χέρια του ξελιστρεφ. Κ' ίσια ίσια είχε περάσει μπροστά στο νο-

σοκομείο τής κατάρας όπου έμεινε η Κατινούλα οχτώ μέρες, όπου έμαθε και τη δεινή καινούρια της άρρώστια. Μπορεί εκεί μεριά νακόλουθησε το δυστύχημα, δηλαδή να μην πρόσεξε ο Αντρέας και να πεσε ο κοντυλοφόρος. Άχ! πάντα και πάντα η άπρσεξιά του εκείνη που θα του τη σκοτώση στο τέλος, θα του τη σκοτώση, θα τονέ σκοτώση και τον ίδιο. Ταράχτηκε στα σαραντάβιθά του, γύρισε πίσω τρεχάτος, ξανάκαμε όλη τη στρατα, έσκυφε το κεφάλι, έψαχνε, κοιτάζε και κοιτάζε. Τιποτα. Δεν το βρήκε. Σίμωνε κ' ή ώρα του μάθημάτου. Νίκησε το χριός το άπαγγελματικό. Πήρε άμάξι, έτρεξε στο Πανεπιστήμιο. Έμελλε όμως κατόπι να το θυμηθη και να το μετανιώση. Έννοείται πως από τότες με περισσότερη άκμα προσοχή αφιερώθηκε στα κινήματά του, άφου η τρομάρα του εΐτανε πως δεν ξερει να προσέχη, και για τοϋτο πελάγωνε το παιδί του. Άν έσκολουθούτε, λέει, να γυρέθη εκείνη τη μέρα—ετσι το σφρόνισε πιο ύστερα—κι άν ήρνε το μάθημα, δε θα πήγαινε χαμένο το πράμα. Το κίνημα θέλεις να το περτάωτες, ως την άκρη να τ' άποσωσες για να είναι καλό.

Μα τα κινήματα η τα καμώματα του Αντρέα δεν προερχόντανε όλα τους από την παρωργισμένη του mania του σουδολισμού, τής άρμονίας η τής τάξης: πολλά και άμυπολλα πηγάζανε από κάποια κανονική του καλοσύνη. Στοχάστηκε πως έπρεπε η Κατινούλα του να νούση όσο το δυνατό λιγώτερο, την πίκρα του χωριτημού, να νομίζη πως είναι σπιτι, πως άνασαινει την άτμοσφαίρα του σπιτιού, πως ζή τής φκμελίας τη ζωή, και για τοϋτο, για να το φανταζεται πιο έφκολα, βάλθηκε από την πρώτη μερα να τής γράφη γράμματα όπου τής κατάρωννε τις ελάχιστες λεπτομέρειες, έπου τής δηγόντανε τί κάνανε οί άλλοι, τί έκανε η Μορίτα, η Άννα, η άδερφή της, οί δούλοι, τί έκανε ο ίδιος από το πρωί ως το βράδι, μην παρσωπακίνοντας ούτε βήμα ούτε στιγμήουλα. Με τέτοιο σύστημα περνούσε η ώρα στα γραφίματα. Συλλογίστηκε μάλιστα να τής γράφη δύο λογάκια σ' ένα χαρτάκι χωριστό που το κουβαλούσε πύτηδες μαζί του, όταν έφτανε στο μάθημα και προτού εβθύνε οί μαθητάδες. Άλλο χαρτάκι έπαιρνε, πέντε λεπτά πριν από τα μεσάνυχτα, και γέμιζε τις δύο σελιδούλες, ενώ σημαινανε οί δώδεκα, για να δη το παιδί του πως τη θυμάται, πως τη νοιάζεται όλο το μεσόνυχτο. Άλλα δύο χαρτάκια τοίμαζε να τής έφκνηθη καλή όρεξη στο πρόγεμα και στο γείμα, να τ' άχη στο τραπέζι μπροστά της, σαν τ' άβηη την άβριανή, άπαράλλαχτα όπως τ' άχρτάκια που τής άφανε. Άλάθειστα, καλλιγραφημένα και γραμματα και χαρτάκια, επειδή άμυ έβλεπε λεκεδάκι, άμα τουυγρανίζε η πένα το χαρτί, άμα έκαμε καμιά μουντζούρα το μελάνι, ακόμη κι άν εΐτανε τ' ά γράμμα του τελειωμένο, έπιανε και το ξαναγραφε, όσο κι ά βιαζότανε καμιά φορά. Έπειτα έπρεπε να τ' άπη στην πόστα μοναχός του, να τ' άβιξη στο κουτί, να τ' άδρομιάση κάπως στο βίξιμο με μια ματιά προς το Μπ..., και τ' άόριχνε πάντα στις εζη και δεκατέσσερα λεπτά, ένα λεπτό προτού γίνη το στερόν σήκωμα για τις έπαρχίες.

Υπέρε με κάθε τρόπο να διασκεδάση την Κατινούλα, ήθελε να χαιρέται η άρρώστη ως και το πανώγραμμα, που καταντούσε πιο σωστό άριστούργημα καλλιγραφίας: στοχάστηκε μάλιστα και κάτι, που να καμαρώνη το παιδί του ως και την όψη του πλικου του, την ώρα που τής τονέ φέρνουνε και τον πρωτόβλεπε, για να τής δείξη δηλαδή πως και τα παραμικρά η φροντίδα του δεν τα παραμελούσε. Άγόραζε λοιπόν αλάκαιρες κόλλες γραμματόσημα, έκυφτε χωρίς καθε στάμπα, φυλάγοντας μαζί με τις μεσαιές και τις άκριανές το δίσκτημα το δοντωτό, που από πάνω κι από κάτω τής κόλλας είχε μια χοντρούτσιανη σφανταχτερή όμορφη γραμμή, χρωματισμένη κατά το χρώμα τής στάμπας, και που έβαζε στη μέση δύο φορές, άπάνω και κάτω, χρωματιστά, τον άριθμό τής έκδοσης: στο μέρος όπου έβαζε η κόλλα τον άριθμό, φύλαγε και τις δύο στάμπες με το διάστημα που τις ένωσε: ο άριθμός σημαινει ο τι θέλεις, μάλιστα όταν εΐτανε κανένας με-

γάλος άριθμός, σημαινε χρόνια πολλά, χρόνια έφτυχημένα, κι όταν εΐτανε ο άριθμός τρεις, σημαινε την προστασία τής Όλιας που τους πρόσεχε και τους δυό, η που τους πρόσεχε όλους, συμιγμένη κι άφτη με τους δικούς της, όταν ο άριθμός ξεπερνούσε τους τρεις η τέσσερες, γιατί με καθε φύλλο άλλαζανε κ' οί άριθμοί. Έτσι γελούσε ο πλικος με τις θεωρίες που διάλεγε ο Αντρέας, με τον τρόπο που άράδιαζε τις στάμπες σαν τρέγωνο άνοιχτό στη δεξιά του πλικου τη γωνια, τ' ά πλεβρά του, έσα δλότα, κολλημένα στο πλικωμα, δίχως δοντακι να περβάλη έξω από τη γραμμή, το ένα πλεβρό κατεβαστό, τ' άλλο άπανώπιαστο.

Γραμματόσημα χρειαζότανε κάμποσα ο Αντρέας, γιατί δεν είναι και να τ' ά πη γραμματα: καταντούσανε σωστά πακέττα, σωστά φερτώματα όπου έχωννε λογιά λογιά πρματάκια τιποτένια και σημαντικά, όπως όλα τα πράματα τής άγάπης: εκεί έβλεπεσ το ψιλό μουςσελίτι χαρτάκι όπου του φέρανε τυλιγμένο το σκασμένο του το βλοόι, το σπάγγο που έδινε τα νισταλμένα βιβλία του βιβλιοπόλη του, ένα σωρό είδίματα και θυμητάρια που τ' ά συναζε δώθε καΐθε, χίλια δυό που ύπαρχη μυρίζανε, την ύπαρχη την καθεμερνή, την ύπαρχη του Άντρέα, τη συνύπαρχη τους μαζί του και γύρο γύρο του, γιατί δεν πενούσε από την άβλη δίχως να τής κόψη ένα κισσόφυλλο, από την άλλη άνα κλαδάκι, δεν καθότανε στο τραπέζι: δίχως να τής κρατήση την πρώτη ψίχα του ψωμιού του, δεν έπινε τον καφέ του το πρωί δίχως να τής άποσπαση από τον τετράγωνο ένα μικρούτσινο γυαλιστερό κομματάκι ζαχαρη, μια σπιθα. Συλλογίστηκε κιόλας μια φορά να τής σπιδίρη σε φακέλλο μεγάλο γαντζωτό και κατι μαντίλια του, άλλη φορά ως και το γελέκι του σ' ένα ζεβγαρι καλτσες τής Μορίτας, να τ' άπαλλώση όπως συνήθιζε σπιτι. Τυχτικά, μέσα στον πλικο, τής άποθετε το πιο πολύτιμο απ' όλα. Στη Γαλλία, τα τσιγαράκια πουλιούνται σε πακέττα, εΐκοσι τσιγαράκια το καθε πακέττο. Άκόμα κι όταν παραγγείλεις να σου φτειάσουνε πύτηδες σε κανένος λαθρεμποράκου, επειδή κ' είναι μονοπουλείο, πάντα σε πακεττάκια σου τα τυλίζουνε. Τέτοια παργγελνε κι ο Αντρέας. Η Κατινούλα πάλε, από οικονομία, για να μην πάη άδικα χαμένος ο παράς, στοχάστηκε να μαζώνη τ' άχαρτάκια των πακεττιώνε, να τ' άκαμη σκουπιστήρια για το ζουράφι του άφέντη, σαν ζουρίζοτανε. Τα ξεδιπλωνε, τ' άστρωννε, τ' ά στοίβαζε σ' ένα σερετεράκι και τ' άκαμάρωνε. Προνόμιο δικό της, δικαίωμα της να τοίμαξη τ' άχαρτάκια. Σαν έσυρε για το Μπ... του ήφνεσ μάλιστα κάμποσα, λέγοντας του γλυκοπερφόνα:

— Κύριε, για τ' άχαρτάκια εγώ φροντίξα πάντα. Εΐτανε δουλειά μου. (Άκολουθεί!)

ΣΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ»

το γραφείο και στο βιβλιοπωλείο του Σακίτου (όδός Σταδίου, άκτιχου στη Βουλή), πουλιούνται ΜΙΑ ΔΡΑΧΜΗ το ένα και 1,25 φρ. χρ. για το εξωτερικό, τεκλούθα βιβλία: του ΦΥΧΑΡΗ «Ποιήματα του Πανύρη» — του ΠΑΛΛΗ «Ηλίας και Φεγγίτη» — του ΦΩΤΙΑΔΗ «Το γλωσσικό ζήτημα και η Εκπαιδευτική μας άναγέννηση» — του ΕΦΤΑΛΩΤΗ «Ιστορία τής Ρουμισόντης» «Μαζώχτρα και Βρουκόλακας» και «Νησιωτικές Ιστορίες» — του Δ. ΤΑΝΤΑΛΙΑΝ «ΟΙ σκαίς μου» — του ΠΑΝΤΕΛΗ ΧΟΡΝΕ «Το Άνεχτήμα» (δρῆμα) — του ΠΑΠΑ ΣΤΑΥΡΟΥ «Θρησκεία και Πατρίδα» — του ΣΤΕΦ. ΡΑΜΑ «Τ' ά Ηλιά και τ' ά Κνιούρα» — του Γ. ΑΒΑΖΟΥ «Η ψακία» — του Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ «Ζωντανό και πεθαμένο και «Ο Άστος» (δράματα) — του ΛΟΓΓΟΥ «Άδωνις και Χλοη» (μεταφρ. Βουτιερίδη) — του ΕΥΡΗΠΙΔΗ «Η Μήδεια» (μεταφρ. Περυγιάττη) — του ΣΟΦΟΚΛΗ «ο Άϊαξ» (μεταφρ. Νήσιμου Σιδέρη).

Η ΠΑΠΑΔΑ μεταφρασμένη από τον Άλεξ. Παλλη δρ. 2 και φρ. χρ. 2 1/2 για το εξωτερικό.

Ο ΑΘΡΩΠΙΝΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ τής κ. Άλεξάντρως Παπαδόσκου, γυροδεμένος, δρ. 1 1/2 και φρ. χρ. 2 για το εξωτερικό.

Του ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΛΑΜΑ «Ϊμβοι και Άνάπαιστοι» — «Τρισεύγενη» — «Γράμματα» — «Άσάλευτη Ζωή», 6 δρ. άντις 12 που πουλιούνται στα βιβλιοπωλεία. Για τις έπαρχίες τ,30 και για το Εξωτερικό 7 φρ. χρ. δίχως άλλο έξοδο για τα ταχυδρομικά.

Του ΓΑ «Μαρτύρων και ήρώων αίμα.» δρ. 2.

Του Γ. ΜΑΡΚΕΤΗ Πλευρολογία (δρ. 1) — Κριτική του άδολου λογισμού του Κάντ (δρ. 1) — Τό δασμολογικό ζήτημα στην Άγγλία (λεφτά 50)